

**ÜNİVERSİTELERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNE YÖNELİK
BİLGİ GRAFİKLERİ (INFOGRAFİK) TASARIMI
(ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)**

**Doğancan ŞAHİN
(Yüksek Lisans Tezi)**

Eskişehir, 2021

**ÜNİVERSİTELERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNE YÖNELİK
BİLGİ GRAFİKLERİ (INFOGRAFİK) TASARIMI
(ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)**

Doğancan ŞAHİN

**T.C.
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Eskişehir, 2021

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜNE

Doğancan ŞAHİN tarafından hazırlanan Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet EŞitliğine Yönelik Bilgi Grafikleri (İnfografik) Tasarımı (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği) baŐlıklı bu çalışma 23/06/2021 tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, Jürimiz tarafından Sanat ve Tasarım Anasanat Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan:

Üye:

Üye:

Bilgi ONAY

(İmza)

.../.../2021

Prof. Dr. Mesut ERŐAN

Enstitü Müdürü

**ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK
BEYANNAMESİ**

Bu tezin/ projenin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

DOĞANCAN ŞAHİN

ÖZET

ÜNİVERSİTELERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNE YÖNELİK BİLGİ GRAFİKLERİ (İNOGRAFIK) TASARIMI (ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

ŞAHİN, Doğancan

Yüksek Lisans-2021

Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı

Danışman: Doç. Dr. Şirin ŞENGEL

Günümüz koşullarında teknolojinin gelişimi ile birçok değişim yaşanmakta ve yaşanan teknolojik gelişmeler ile birlikte kitle iletişim araçları da evrilmektedir. Hızla gelişen ve değişen bu mecralarda, doğru iletişimin sağlanabilmesi büyük önem kazanmaktadır. Çağın en önemli iletişim dillerinden biri olan görsel iletişim dili bilginin, verilmek istenilen mesajın hızlı ve etkili bir biçimde hedef kitleye iletilmesine olanak sağlamaktadır. Bilgilendirme tasarımı ise karmaşık ve düzensiz olan bilgiyi planlı ve anlaşılabilir biçime dönüştürerek izleyiciye bir anlamda bilgi grafiği sunar. Bilginin ve bilgilendirme biçiminin tasarımı olan bilgilendirme tasarımı birçok alanda çözüm sunmaktadır. Araştırmanın amacı Eskişehir Osmangazi Üniversitesini toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından incelemek ve elde edilen verileri görsel iletişimde bir anlatım aracı olan bilgilendirme tasarımı formatında görselleştirmektir. Bu temel amaç doğrultusunda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda alanyazın ve bilgilendirme tasarımı taraması yapılmıştır. Ulusal ve uluslararası alanda üniversitelerin bu konudaki çalışmaları incelenmiştir. Araştırma kapsamında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde akademik ve idari personel ile öğrenci sayıları açısından toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili veriler sözlü görüşmeler ve üniversitenin tarihçesine yönelik basılı ve dijital kaynaklardan elde edilmiştir. Araştırmalar ve elde edilen veriler ışığında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik bilgilendirme grafikleri (İnfografikler) ve bir adet kitapçık tasarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tasarım, Grafik, Bilgi Grafiği, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, ESOGÜ

ABSTRACT

INFOGRAPHICS DESIGN BASED ON SOCIAL GENDER EQUALITY IN UNIVERSITIES (THE EXAMPLE OF ESKISEHIR OSMANGAZI UNIVERSITY)

ŞAHİN, Doğançan

Master's Degree-2021

Department of Art and Design

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Şirin ŞENGEL

With the evolution of technology, many changes are happening; the mass media evolves with the technology as well. In fastly evolving and changing these fields, the importance of providing the right communication has also increased. The visual communication, which is one of the most important communication languages; allows the message to deliver to target audience in a fast and effective way. On the other hand, the information design changes complex and disorganized information to well-planned and understandable shape and presents a information graph to the audience in a sense. The information design, which is a design of information and informing style, provides solution in many areas. The purpose of this research is to analyze Eskisehir Osmangazi University on social gender equality and turning findings to the visual communication data using information design. In line with this basic purpose, a widely literature and information design search has been made on the topic of social gender equality. Nationally and internationally, the studies of the universities on this area have been reviewed. In the scope of research, the data on social equality gender in terms of academic and administrative staff numbers and the student numbers have been obtained from verbal interviews and digital and printed resources about the history of the university. In the light of these researches and findings, a booklet and infographics about social gender equality on Eskişehir Osmangazi University.

Key words: Design, Graphic, Infographic, Gender Equality, ESOGÜ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
GÖRSELLER LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ÖNSÖZ	xiv
GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	2
Önem	2
Yöntem	3
Sınırlılıklar	4

1. BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET

1.1. CİNSİYET	5
1.2. TOPLUMSAL CİNSİYET	5
1.2.1. Toplumsal Cinsiyet Kuramları	7
1.2.1.1 Psikanalitik Kuram	7
1.2.1.2. Biyolojik Kuram	9
1.2.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	11
1.2.1.4. Bilişsel Gelişim Kuramı	12
1.2.1.5. Toplumsal Cinsiyet Şeması	13
1.2.1.6. Sosyal Rol Kuramı	14
1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ	15

1.3.1. Dünyada Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	16
1.3.2. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	17
1.4. ÜNİVERSİTELERDE TOPUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ	21

2. BÖLÜM

BİLGİLENDİRME TASARIMI

2.1. BİLGİLENDİRME TASARIMI	30
2.2. BİLGİLENDİRME TASARIMI TARİHİ	33
2.3. BİLGİLENDİRME TASARIMI ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ.....	39
2.4. BİLGİLENDİRME TASARIMI UYGULAMA ALANLARI	42
2.4.1. Belge/Doküman Tasarımı	43
2.4.2. Form Tasarımı.....	43
2.4.3. Kullanım Kılavuzu Tasarımı.....	45
2.4.4. Harita Tasarımları	47
2.4.5. Grafikler	49
2.4.5.1. Çizgeler	50
2.4.5.1.1. Çizgisel Çizge	50
2.4.5.1.2. Sütun Çizge	51
2.4.5.1.3. Çubuk Çizge.....	51
2.4.5.1.4. Alan Çizge.....	52
2.4.5.1.5. Pasta Çizge.....	53
2.4.5.1.6. Halka Çizge.....	53
2.4.5.1.7. Xy Çizge	54
2.4.5.1.8. Radar Çizge.....	55
2.4.5.1.9. Kabarcık Çizge.....	56
2.4.5.1.10. Yüzey Çizge	56

2.4.6. Bilgi Grafikleri (İnfografik).....	57
2.4.6.1. Bilgi Grafikleri'nin (İnfografik) Tarihsel Gelişimi.....	58
2.5. YURTDIŞINDAKİ ÜNİVERSİTELERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KONULU BİLGİ GRAFİKLERİ	61
2.6. TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KONULU BİLGİ GRAFİKLERİ	71

3. BÖLÜM

3.1. ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ'NDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KONULU BİLGİ GRAFİKLERİ TASARIMLARI.....	81
SONUÇ	99
KAYNAKÇA.....	101

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1: Tamga örneği.....	42
Görsel 2: Runik Alfabe örneği	42
Görsel 3: Çatalhöyük’de bir odadan görüntü	43
Görsel 4: Yü Chi Thu Haritası,1137	44
Görsel 5: Nicola Oresme’nin Prota-Bar Grafiği,1350	44
Görsel 6: Gemma Frisius’un Meridyen Diyagramı’nın Denemeleri,1533	44
Görsel 7: Michael van Langren, Toledo ve Roma Arasındaki Meridyenleri Hesaplamak İçin	44
Görsel 8: Edmond Halley Ticaret ve Deniz Şartları Haritası,1684.....	44
Görsel 9: Giambattista Nolli’nin Roma Haritası,1748.....	45
Görsel 10: William Playfair’ın Çubuk Grafiği,1786.....	45
Görsel 11: Florence Nighttingale’nin Kırım Savaşında Tasarladığı İstatiksel CoxComb	45
Görsel 12: Charles Joseph Minard’ın “Napoleon’un Moskova Seferi” Haritası ,1869 .	45
Görsel 13: Etienne-Jules Marey’in Paris-Lyon Tren Tarifesi ,1885.....	46
Görsel 14: Sabiha Gökçen Havalimanı için tasarlanan çevre grafikleri, MAHB Kurumsal kısa filmde ekran görüntüsü.	48
Görsel 15: Sabiha Gökçen hareketli bilgilendirme tasarımı gelen kat planı.....	49
Görsel 16: Örnek İş Kayıt Formu.....	52
Görsel 17: Örnek Web Sitesi Kayıt Formu	53
Görsel 18: Bir Fotoğraf Makinası Kullanım Kılavuzu	54
Görsel 19: Bir Oyuncak Markasının Çocuklar İçin Tasarladığı Kullanım Kılavuzu.....	54
Görsel 20: 1930, İsviçre Ekonomi haritası.....	56
Görsel 21: 2018, Avrupa Nüfus Haritası.....	56

Görsel 22: Çizgi Çizelge örneği,.....	58
Görsel 23: İki Boyutlu Sütun Çizge örneği.....	59
Görsel 24: Üç Boyutlu Sütun Çizge örneği.....	59
Görsel 25: Tekli Çubuk Çizge örneği	60
Görsel 26: Kategorili Çubuk Çizge örneği.....	60
Görsel 27: Alan Çizge Örneği.....	60
Görsel 28: Pasta Çizge Örneği,	61
Görsel 30: Xy Çizge Örneği.....	62
Görsel 31: Radar Çizge Örneği	63
Görsel 32: Kabarcık Çizge Örneği.....	64
Görsel 33: Yüzey Çizge Örneği	65
Görsel 34: Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Covid-19 Salgınıyla ilgili.....	70
Görsel 35: T.C. Sağlık Bakanlığı	70
Görsel 36: Kanada İstatistik Kurumu, Ne Kadar Yol Katettik, İnfografik çalışması	75
Görsel 37: UNESCO Uluslararası Latin Amerika ve Karayipler Yükseköğretim Enstitüsü, Videodan Ekran Görüntüsü.....	76
Görsel 38: UNESCO Uluslararası Latin Amerika ve Karayipler Yükseköğretim Enstitüsü, Yükseköğretimde Kadın, İnfografik Tasarımı	77
Görsel 39: Effat Üniversitesi, Üniversitelerdeki Kadın İstatistikleri, İnfografik Tasarımı	78
Görsel 40: Elearners, Yükseköğretimde Kadınlar, İnfografik Tasarımı	79
Görsel 41: Atılım Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Kadın dostu kampüs ne demek?	85
Görsel 42: Atılım Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Kadınlar toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi tarihini yazıyor!, İnfografik Tasarımı	85

Görsel 43: Atılım Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı üniversite ve kadın dostu kampüs,.....	86
Görsel 44: Kadir Has Üniversitesi Bünyesindeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Metin İçi Veri Görselleştirme Tasarımı.	87
Görsel 45: Kadir Has Üniversitesi Bünyesindeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Metin İçi Veri Görselleştirme Tasarımı.	87
Görsel 46: Yaşar Üniversitesi, Metin İçi Veri Görselleştirme Tasarımı,.....	88
Görsel 47: Yaşar Üniversitesi, Metin İçi Veri Görselleştirme Tasarımı,.....	88
Görsel 48: Anadolu Ajansı, Yükseköğretimde Öğrenci ve Akademisyen Sayıları	88
Görsel 49: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Afiş Tasarımı Örnekleri.....	91
Görsel 50: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Afiş Tasarımı Örnekleri.....	91
Görsel 51: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Afiş Tasarımı Örnekleri.....	92
Görsel 52: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Bilgi Grafiği Tasarımı Örnekleri	92
Görsel 53: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Bilgi Grafiği Tasarımı Örnekleri	92
Görsel 54: Veri Görselleştirme Örnekleri	92
Görsel 55: Veri Görselleştirme Örnekleri	92
Görsel 56: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri	93
Görsel 57: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri	93
Görsel 58: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri	93
Görsel 59: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri	94
Görsel 60: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri	94

Görsel 61: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri	94
Görsel 62: Doğançan Şahin, ESKAM, “Bilinçli Kadınlar Güçlü Yarınlar”, Billboard Tasarımı.....	95
Görsel 63: Doğançan Şahin, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Logo ve Kurumsal Tasarım Dili Araştırması.....	96
Görsel 64: Doğançan Şahin, Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları	97
Görsel 65: Doğançan Şahin, Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları	97
Görsel 66: Doğançan Şahin, Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları	98
Görsel 67: Doğançan Şahin, Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları	98
Görsel 68: Doğançan Şahin, Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları	98
Görsel 69: Doğançan Şahin, Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları	98
Görsel 70: Küresel Sorun Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İsimli.....	99
Bilgi Grafiği Çalışması / Doğançan Şahin.....	99
Görsel 71: Dünya ve Türkiye Genelinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Eğitime Yansıması İsimli Bilgi Grafiği Çalışması / Doğançan Şahin.....	100
Görsel 72: Dünya Genelinde Kadın Yönetici Oranı İsimli.....	101
Bilgi Grafiği Çalışması / Doğançan Şahin.....	101
Görsel 73: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Akademik Yaşama Yansıması İsimli	102
Bilgi Grafiği Çalışması / Doğançan Şahin.....	102

Görsel 74: Dünya ve Türkiye Genelinde Kadın Akademisyenlerin Yaşadığı Cam Tavan Sendromu İsimli Bilgi Grafiği Çalışması / Doğancañ Şahin	103
Görsel 75: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları.....	104
İsimli Bilgi Grafiği Çalışması / Doğancañ Şahin.....	104
Görsel 76: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Akademik Personelin Cinsiyet Dağılı..	105
İsimli Bilgi Grafiği Çalışması / Doğancañ Şahin.....	105
Görsel 77: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kadın Yönetici Oranları.....	106
İsimli Bilgi Grafiği Çalışması / Doğancañ Şahin.....	106
Görsel 78: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yönetici ve Temsil Oranlarında Cinsiyet Dağılımı İsimli Bilgi Grafiği Çalışması / Doğancañ Şahin	107

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Doğancan Şahin, Dünya Ekonomik Forumu (WEF) 2018 yılı “Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu” yayından yola çıkarak tasarlanmış grafik	19
Şekil 2: OECD, 2018, Bir Bakışta Eğitim: Eğitim Düzeyi ve İşgücü Durumu.....	22
Şekil 3: OECD, 2018, Bir Bakışta Eğitim: Eğitim Düzeyi ve İşgücü Durumu.....	22
Şekil 4: Doğancan Şahin, Avrupa Komisyonu “2018, Tipik Bir Akademi Kariyerindeki Kadın ve Erkeklerin Oranı, 2013-2016 Yılları Arası Öğrenciler ve Akademik Personel” araştırmasından yola çıkarak tasarlanmış grafik.....	23
Şekil 5: Avrupa Komisyonu, Kadın Figürü, “Devlet Sektöründeki Araştırmacıların, Araştırma ve Geliştirme Alanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı, 2015”, 2018.....	24
Şekil 6: Yönetmel Görevler ve Roller.....	27
Şekil 7: Doğancan Şahin, Grand Thornton “Son 16 Yılda Küresel Olarak Üst Yönetimde Kadınların Oranı” araştırmasından yola çıkarak tasarlanmış grafik	28
Şekil 8: Doğancan Şahin, Petterssons “Bilgilendirme Tasarımının Disiplinler Arası Yapısı ve Araştırma Alanları” şekillinden yola çıkarak tasarlanmış grafik.....	39
Şekil 9: Doğancan Şahin, Petterssons “Bilgilendirme Tasarımının Temel Bilgi Alanları” şekillinden yola çıkarak tasarlanmış grafik.....	40
Şekil 10: Doğancan Şahin, İnfografik Tasarımının Tarihsel Gelişimi	65
Şekil 11: Doğancan Şahin, Avrupa Komisyonu “kurul, üye ve liderlerindeki kadınların oranı, 2017 yılı” araştırmasından yola çıkarak tasarlanmış grafik.....	72
Şekil 12: Doğancan Şahin, YÖK, Türkiye’deki Eğitim Programlarına Göre Öğrenci Sayıları 2015-2019	79
Şekil 13: Doğancan Şahin, YÖK, Türkiye’de Eğitim Veren Akademisyenlerin Unvanlarına Göre Cinsiyet Dağılımları	80
Şekil 14: Doğancan Şahin, YÖK, Türkiye’de Alanlara Göre Kadın Araştırmacıların Oranları 2017 Yılı	81
Şekil 15: Doğancan Şahin, YÖK, Türkiye’de Üniversitelerde	81

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: TÜİK, Cinsiyete Göre Seçilmiş Göstergeler, 2017	19
Tablo 2: Doğancan Şahin, Koç Holding ve AÇEV, Ülkem İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekliyorum, Yayınından yola çıkarak tasarlanmış tablo.....	20
Tablo 3: Doğancan Şahin, Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği'ne üye ve aday ülkelerin akademik sınıflandırmaya göre kadın erkek akademisyen sayıları, 2016 yılı, Yayınından yola çıkarak tasarlanmış tablo	70

ÖNSÖZ

Günümüz toplumunda sıkça tartışma konusu olan ve sadece kadınların bir sorunu olarak öne sürülen toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun aslında bir insan hakları sorunu olarak benimsenmesi gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda edindiğim farkındalık ile bilgi grafikleri konusunda yaptığım araştırmalar; bu iki konuyu birleştirerek yeni üretimler yapmama yol açmıştır. Üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilgi grafikleri tasarımlarına yönelik çalışmaların az sayıda olması beni cesaretlendirmiştir.

Öğrenim hayatımın birçok kısmını geçirdiğim Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik araştırma ve tasarımlar üretmek benim için büyük önem taşımıştır. Tez süreci boyunca bana her konuda desteklerini esirgemeyen sayın danışmanım Doç. Dr. Şirin Şengel'e minnetlerimi sunarım. Bu süreç içerisinde anlayışlı, üstün emekleri, sabrı ve bana olan güveni için teşekkürü bir borç bilirim. Aynı zamanda eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi olarak destekçim olan bütün aile bireylerime teşekkür ederim.

Doğancan ŞAHİN

Temmuz, 2021

GİRİŞ

Problem

Bireyler dünyaya geldiklerinde biyolojik farklılıklarına göre kadın ve erkek olarak adlandırılmaktadır. Bireylerin biyolojik olarak farklılıklarını ifade etmek için “cinsiyet” terimi kullanılmaktadır. Cinsiyet terimi bireyin genetik ve kromozomal birleşimine (erkekler XY, kadınlar XX), üreme organlarına (penis, vajina) ve ikincil düzeydeki cinsel karakteristiklere (erkeklerin kadınlara oranla daha kaslı olması gibi), kısaca bir bireyin biyolojik cinsiyetine gönderimde bulunmaktadır (Girginer, 1994: 7). Biyolojik ayrımlar sonucu kadın ve erkeklerin farklı davranış biçimlerine sahip olduğuna dair çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Biyolojik temellerin tam tersine davranış farklılıklarının toplumların kültürel etkileri sonucu ortaya çıktığı ile ilgili görüşler de söz konusudur. 1970’li yıllara gelindiğinde farklı davranış biçimlerinin sadece biyolojik olarak açıklanamayacağına farkına varılarak sosyolojik ve psikolojik çalışmalar hız kazanmıştır. Yaşadıkları toplumlara göre kadın ve erkeklerin cinsiyet rollerine göre hareket ettikleri gözlemlenmiştir (Parker, Lozano ve Messner, 1995: 10 akt.: Turgut, 2016: 23). Toplum tarafından bireylere atfedilen davranış şekillerinin, cinsiyetler arasında dezavantajlı durumlara sebep olduğu düşünülmektedir. Cinsiyetler arasındaki problemler sonucu toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı ortaya çıkmıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bireyler arasındaki biyolojik farklılıkların dezavantajlı durumlar yaratmasına karşı çıkararak kişilerin aynı imkanlar doğrultusunda eşit haklara sahip olmasını gündeme getirmektedir. Günümüz modern toplumunda eşitlik kavramının anlamlandırılmasıyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Eşitlik kadın ve erkeklerin tamamen aynı değil adaletli bir şekilde haklarının paylaşımı olarak değerlendirilmelidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği birçok alanda kendini göstermektedir. Örneğin UNESCO’nun 2011 Dünya Eğitim Raporu’na (unesco.org.tr, 11 Nisan 2020) göre 793 milyon yetişkin okuma yazma bilmezken, bunların üçte ikisini kadınlar oluşturmaktadır. Dünya Ekonomik Forumu’nun (WEF) Cinsiyet Eşitliği Listesi’nde yer alan hiçbir ülkenin hedeflenen doğrultuda cinsiyet eşitliğine ulaşamadığı görülmektedir (weforum.org, 15 Nisan 2020). Problemlerin çözülememesindeki başlıca sebeplerden

birinin, toplumun kültürel aktarımlarındaki etkilerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Toplumsal kültürel aktarımların ailede başlayarak eğitim-öğretim kurumlarında devam ettiği bilinmektedir. Bireylerin görüşlerinin şekillenmesinde etkili olan üniversitelerde de toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda izlenen politikalar önem arz etmektedir. Bu bağlamda Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna yaklaşımının belirlenmesi ve elde edilen verilerin bilgi grafiklerine dönüştürülmesi hedeflenmiştir. Bilgilendirme Tasarımı hedef kitleye aktarılacak istenen bilginin en hızlı ve anlaşılır olma özellikleri bakımından tercih edilmiştir. Bilgilendirme tasarımının bilginin aktarım sürecinde birçok yetkinliğe sahip olduğu bilinmektedir. Horn'a (Horn, 2000: 15) göre, bilginin insanlar tarafından verimli ve etkin kullanabilmesi için bilgi hazırlama bilimi ve sanatı olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası Bilgilendirme Tasarımı Enstitüsü (IIID) ise bilgilendirme tasarımını, izleyicilerin belirli gereksinimleri sonucunda mesajın iletileceği içeriğin ve ortamın belirlenmesi, planlanması ve şekillenmesi olarak tanımlanmaktadır (Oral, 2009: 83).

Amaç

Çağın en önemli görsel iletişim araçlarından bilginin ve bilgilendirme biçiminin tasarımı olan bilgilendirme tasarımı karmaşık ve düzensiz olan bilgiyi planlı ve anlaşılabilir biçime dönüştürmektedir. Araştırmanın temel amacı Eskişehir Osmangazi Üniversitesinin toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine yaklaşımını incelemek, farkındalık oluşturmak amacıyla elde edilen bulguları bilgi grafikleri ile görsel iletişim verisi haline getirmektir.

Önem

Toplumsal cinsiyet eşitliği fırsatlara eşit oranda ulaşabilme, ulaşılan fırsatların tamamıyla iki farklı cinse demokratik bir şekilde verilmesidir. Toplumsal düzenin değişmesi ile toplumun en küçük yapı taşı olan aile kavramı kamusal nitelikten çıkarak özel bir alana dönüşmüştür. Özel alan içerisindeki sorumluluklar ise kadınlara atfedilmiştir. Toplumsal eşitsizlik sadece ev içerisine değil eğitim, siyaset, toplumsal

yaşam, ekonomi gibi hayatın içerisinde bulunan birçok yerde karşımıza çıkmaktadır. İş istihdamında var olma mücadelesi veren kadınlar korunması gereken, sosyal güvencesi olmayan, yönetici pozisyonlarında çalışmayan bir hale getirilmiştir. İşyerlerinde kadınların erkeklere oranla daha düşük ücretler alması, yönetici pozisyonunda daha az temsil edilmeleri, cinsiyet eşitliği ile ilgili mücadelede kadınlara set vurmaktadır. Toplumda bu konuda duyarlılık kazandırılması amacı ile kamu ve özel kurum ve kuruluşlar; basın-yayın araçları görsel iletişim tasarımının gücünden yararlanmaktadır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesinin toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamındaki durumunu ele alan bilgi grafikleri ile üniversitede bir farkındalık oluşturulacağına öngörülmektedir. Çalışmanın bu yönüyle diğer üniversitelere ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik araştırmalara örnek olması bakımında önem taşıyacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmada durum çalışması yapılırken tarama modelinden yararlanılmıştır. Durum çalışması; tek bir durum ya da sürecin boylamsal olarak derinlemesine incelendiği, verilerin toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğunu inceleyen bir yöntemdir. Sonuçlar neticesinde olayın neden o şekilde gerçekleştiğini ve diğer çalışmalarda nelere dikkat edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Davey, 1991 akt. Subaşı ve Okumuş, 2017: 420). Başka bir tanıma göre; benzer şekilde meydana gelen durumun ayrıntılarını tanımlamak, duruma ilişkin olası açıklamalar getirmek ve ele almak amacıyla kullanılan araştırma yöntemidir (Gall, Gall ve Borg, 2007 akt. Yılmaz, 2014: 264). Tarama modeli kapsamında literatür taramasından yararlanılmıştır. Tarama modeli geçmişte ya da günümüzde var olan durumu olduğu gibi tasvir etmekten uzak olup, onu tanımlamayı amaçlayan bir araştırma biçimidir. Tarama modelinde konu olduğu gibi değerlendirilmelidir. Araştırılmak istenilen konu ortadadır ve tarama modeli kullanılırken asıl hedef o durumu doğru bir biçimde gözlemleyerek belirleyebilmektir. Araştırılmak istenen durum olduğu gibi gözlemlenmelidir (Karasar, 1984: 79). Tarama modelinin amacında mevcut olan durumlar arasındaki ilişkileri belirleyerek mevcut olan genellemelere ulaşmak vardır. Bunu yaparken de bilimin betimleyici işlevi ön planda yer alır. Araştırmacı tarama modelini kullanırken araştırılan konuyu olduğu gibi

değerlendirmelidir. Konuyla ilgili daha öncesinde kayıtları alınmış ve incelenmiş mevcut alanla ilgili kaynaklara ulaşmalıdır, gerekirse kaynak kişilerle görüşmeli ve elde etmiş olduğu sonuçlar ile kendi görüşlerini yorumlayarak durumu ele almalıdır. Olayları olduğu gibi değerlendirmek tarama modelinin asıl hedefindedir. Yalnız tarama modeli uygulanırken konuyla ilgili yorumlamalar ve değerlendirmeler de bulunmak mecburidir (Yıldırım, 1966: 67). Araştırma literatür taramasının yanı sıra elde edilen verilerin uygulamaya dönüştürülmesi ve tasarlanan özgün bilgi grafikleri ile de desteklenmiştir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın kapsamı toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında dünyada, Türkiye'de ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi bünyesinde üniversitelerdeki toplumsal cinsiyet eşitliğini ele alan bilgi grafikleri tasarımlarıdır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik durumunu hedef kitleye aktarımını sağlamak amacıyla üretilen bilgi grafiklerinin (infografik) sayısı 9 adettir. Bunların yanı sıra 1 adet el kitapçığı da yer almaktadır. Bilgi grafikleri (infografik) ve kitapçık tasarımlarında Adobe Illustrator 2021, Adobe Photoshop 2021 ve dijital çizim programı Procreate yazılımları kullanılmıştır. Bilgi grafiklerinin içeriğini Akademik ve İdari personel üst yönetimleri oluşturmaktadır.

1. BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET

1.1. CİNSİYET

Cinsiyet; bireylerin biyolojik farklılıklarını ifade etmek için kullanılır. Bireylerin biyolojik cinsiyetlerine göre belirlenen demografik bir kategorilendirmedir. İngiliz toplum bilimci Qakley (2015, akt.: Vatandaş, 2011: 31)'e göre cinsiyet farklılıklarının başlangıç noktası biyolojidedir. Biyoloji erkek ve dişi kimliğinin temel benzerlikleri ve farklılıklarını göstermektedir. Farklılıklar kromozomlardan başlayarak üreme organlarına kadar tüm ayrımları hatta bedensel olanları da içermektedir. Girginer'e (1994: 7) göre cinsiyet terimi bireyin genetik ve kromozomal birleşimine (erkekler XY, kadınlar XX), üreme organlarına (penis, vajina) ve ikincil düzeydeki cinsel karakteristiklere (erkeklerin kadınlara oranla daha kaslı ve kıllı olması gibi) kısaca bir bireyin biyolojik cinsiyetine gönderimde bulunmaktadır.

İngilizcede bu konuyla ilgili iki farklı sözcük vardır. Kişinin dişiliğini veya erilliğini ifade eden "sex" kavramı varken, toplumsal cinsiyet kavramında "gender" olarak adlandırılmaktadır. Bu sayede sadece biyolojik özelliklere gönderme yapan cinsiyet (sex) kavramı yetersiz görülerek yerine toplumsal cinsiyet (gender) kavramı kullanılmaktadır (Sancar, 2013: 176). TDK'na göre "Bireye; üremede ayrı bir rol veren ve dişiyle erkeği ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, seks, cinslik" olarak açıklanmaktadır" (sozluk.gov.tr, 24 Mart 2021). Açıklamalar ışığında cinsiyet bireylerin biyolojik ayrımlarını ifade eden tanımlamadır. Toplulukların cinsiyetlere atfettiği davranış şekilleri olarak algılanmayarak ayırt edilmelidir.

1.2. TOPLUMSAL CİNSİYET

Bireyler dünyaya geldiklerinde biyolojik farklılıklara göre kadın ve erkek olarak ikiye ayrılmaktadır. Kadın ve erkek bireylerin biyolojik etmenler sonucu farklı davrandıklarına dair çeşitli kuramlar ortaya atılmıştır. Biyolojik temellerin tam tersine

davranış farklılıklarının toplumların kültürel etkileri sonucu farklılık gösterdiği ile ilgili görüşler de bulunmaktadır. 1970’li yıllara gelindiğinde kadın erkek arasındaki farklılıkların sadece biyolojik temellerle açıklanamayacağını farkına varılarak sosyolojik ve psikolojik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Yapılan çalışmalar toplumsal cinsiyet rollerinin farklı kültürlere göre değişkenlikler gösterdiği ortaya konulmuştur (Parker, Lozano ve Messner, 1995: 10 akt.: Turgut, 2016: 23). Berktaş’a (Berktaş, 2000: 15) göre toplumsal cinsiyet; bireylerin sadece doğduğu cinsiyete bağlı kalmaktan öte, aynı zamanda içinde bulunduğu toplumda, doğduğu zamana bile bağlı olarak farklılaşan bir cinsiyet konumu olarak ifade edilebilir. Kadın ve erkek arasındaki güç farkı, eşitsizlik durumuna bağlı olarak ortaya çıkarken bu durumu sadece doğduğu cinsiyet değil aynı zamanda içinde bulunduğu kültürle harmanlanmış olan toplumsal cinsiyet de belirlemektedir. Kuramın önemli savunucularından Oakley (2015, akt.: Bhasin, 2014: 10)’e göre, toplumsal cinsiyet bir kültür meselesidir; erkek ve kadının ‘eril’ ve ‘dişil’ olarak toplumsal açıdan sınıflandırılmasına işaret eder. Bireyler dişil ya da erkek cinsiyetleri ile dünyaya gelseler de yetiştirilirken toplumun cinsiyetlere atfettiği roller çerçevesinde kız ya da erkek çocuk olarak büyümektedirler (Terzioğlu, 2008: 63). Sadece çocukluk süreçlerinde değil bireylerin ileriki yaşlarında da kültürel inşaları devam etmektedir. Erkek ve kadın olma durumuna yüklenen anlamlar sosyal hayatta etkisi görülen ve topluluklar tarafından benimsenen rollerin içerisinde bireyler sıkışık kalmaktadırlar. Böylelikle cinsiyet yerini, statü belirleyici özelliğe sahip olan toplumsal cinsiyet anlayışına bırakmaktadır (Pehlivan, 2017: 449). Toplumsal cinsiyet farklılıkları bireylerin yaşamlarını şekillendirmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bir kadının veya erkeğin sosyal hayata katılım oranı, temsili, biçimi önemli oranda içerisinde bulunduğu topluluğun toplumsal cinsiyet algısından etkilenmektedir (Aytaç, 2013: 2). Tanımlamalar ışında cinsiyetler arasındaki davranış şekillerinin farklılıklarının asıl sebebinin biyolojik etmenler olmadığı, zamana, kültüre, topluluklara göre değişkenlik gösterdiğine ve aktarılabilen bir kavramdır (Turgut, 2016: 26). Toplumsal cinsiyet ayrımlarının daha net anlaşılabilmesi adına toplumsal cinsiyet kuramlarına açıklık getirilmelidir.

1.2.1. Toplumsal Cinsiyet Kuramları

Toplumsal cinsiyet alanyazını incelendiğinde birçok farklı yaklaşım olduğu görülmektedir. Kuramların bazı konularda farklılaşmasının yanı sıra birçok konuda da iç içe ilerledikleri belirlenmiştir. Toplumsal cinsiyet kuramları birey merkezli ve sosyal merkezli olmak üzere iki başlık altında ele alınmaktadır. Birey merkezli yaklaşımlarda denek değişkeni, cinsiyet farklılıkları üzerinde durularak zihinsel yetenekler, kişilik özellikleri ve sosyal davranışlarının benzer ve farklı yönleri; kişisel değişken üzerinde yapılan çalışmalarda ise kadınsılık, erkeksilik ya da iki cinsiyeti de içeriden biyolojik etmenler incelenmektedir. Sosyal kategori olarak incelenen yaklaşımlarda ise sosyal bağlardaki kişilerin toplumsal cinsiyet davranışları üzerine odaklanılmaktadır. Bu yaklaşımlara göre bireylerin duygu, düşünce, davranışları ve cinsler arası kategorik ayrımlar, sosyal ve kültürel etmenlerden büyük ölçüde etkilenmektedir. Bu etkilerin bireylerin inançlarından, kişilere yönelik tutumlarına ve cinsiyetlerle ilişkili sorunları incelemektedir (Dökmen, 2015: 40). Cinsiyetler arası fark ve benzerliklerin araştırmasında birçok farklı yaklaşımlar mevcuttur. Bu bölümde fark ve benzerliklerin açıklanması için psikanalitik, biyolojik, sosyal öğrenme, bilişsel gelişim, toplumsal cinsiyet şeması ve sosyal rol kuramlarına yer verilmektedir.

1.2.1.1 Psikanalitik Kuram

Psikanaliz'in en büyük kuramcılarında olan Freud'un analizlerine dayanan bu kuramda kişilerin çocukluk yıllarından ergenlik dönemi ile devam eden zamanlarda cinsiyet rollerini benimsediklerini savunulmaktadır. Bu uzun süreçler; oral, anal, fallik, gizlilik ve genital dönemler olarak adlandırılmaktadır. Yetişkin bireylerin kişilik özelliklerini etkileyen bu beş dönemin sağlıklı geçmesi önemlidir. Kişilik özelliklerini oluşturan dönemde sosyal çevrenin bireyler üzerindeki önemi büyüktür (Arıcı, 2011: 15). Dökmen (2015: 43-44) psikanalitik kuramı şöyle açıklar: Psikanalitik kurama göre, bireylerin erken yaşlarında cinsiyetler arasındaki farklılıkları anlayamadıkları dönem, farkları anlamaya başladıkları dönem ve Ödipal dönem olarak üçe ayrılmaktadır. Çocuklar dünyaya yeni geldiklerinde ebeveynlerinin cinsiyet farklılıklarını

anlamlandıramamaktadırlar. Bu dönem ise sürecin ilk aşamasına denk gelmektedir. Yeni doğan her bir birey, kız çocuk veya erkek çocuk olarak farklı davranış biçimlerine maruz kalmazlar. İki cinsiyette “erkeksi” olarak algılanır ve bu şekilde muamele görmektedirler.

Çocukların cinsiyetler arasındaki farkları anlamlandırma yaşları bireylere göre değişkenlik gösterse de genel olarak beş yaşına denk gelmektedir. Kişi, etrafındaki aile fertleri ile yakın çevreyi gözlemleyerek biyolojik ve toplumsal cinsiyet rollerini idrak eder. Böylelikle erkek mi yoksa kadın mı olduklarını anlarlar. Süreç içerisindeki aile bireylerinin tutumları önem arz etmektedir.

Erkek çocuklar babalarını rol model alırlarken annelerini rol model olarak benimsemezler. Asıl amaç feminen bir tutumdan uzak kalmaya çalışılmasıdır. Böylelikle rol model aldığı babanın toplumsal cinsiyet rollerince nasıl davrandığını, kendisinin de nasıl davranması gerektiğini öğrenirler. Kız/Erkek çocuk “kadınsı” veya “erkeksi” davranmaya başlar. Örneğin baba hangi spor dalı ile ilgileniyorsa erkek çocuklarda o spor dalına ilgi duyarlar. Kız çocuk ise annesinin ev içerisindeki sorumluluklarını ve yaptığını gördüğü davranışlarını oyunlarında taklit eder. Oyunları evcilik, bebek bakma, yemek yapma gibi toplumun anneye dayattığı rollere dönüşür (Kabadayı, 2004: 70-71).

Kişilerin ileriki yaşamlarında çokça etkisi görülen Ödipal dönemde ise; bireyler cinsiyetlerini fark ettikten sonra rol model aldıkları kişileri bir rakip olarak görmeye başlamaktadırlar. Erkek çocukları ile kız çocukları bu dönemde farklı içgüdüsel baskılara maruz kalırlar. Erkekler babalarını rakip olarak görerek anneyi arzulalar ve annesinin kendisini beğenmesi için babasından daha erkeksi olması gerektiğini düşünür (Köybaşı, 2020: 210). Babanın bu dönemdeki erkek çocuğuna tutumları çocuğun gelecek yaşamında içe kapanık veya özgüveni yüksek bir birey olmasını etkiler. Örneğin erkek çocukları “ben babamdan daha güçlü ve yakışıklıyım birlikte uyuyalım mı anne” gibi cümleler kurmaktadır. Erkek çocukları yaşları büyüdükçe her ne olursa olsun annenin ilgisini çekemeyeceklerinin farkına varırlar. Olası bu yarıştan yenilgiyle çıkan erkek çocuk (Oedipus Kompleksi) ile artık anneyi arzulamak yerine daha geniş bir sosyal çevreye geçerek baba ile özleşmektedir. Böylelikle bu sosyal çevrede “ben bir erkeğim” diyerek kendisine benimsetmeye çalışmaktadır.

Kız çocukları ise “penis kıskançlığı” adı verilen bir döneme girerler. Toplumsal cinsiyet olarak penisi olanların daha fazla avantajlı olduğunu idrak eder ve bunun kıskançlığını yaşarlar. Kıskançlığı ise rakip olarak gördüğü annesine mahal ederken, bir yandan babasını elde etmek için annesinden daha feminen davranır. Bu davranış biçimine “Elektra Kompleksi” denmektedir. Daha sonra ise hayatı boyunca bir penisinin olamayacağını idrak ederek babayla basit ve kadınsı bir ilişki kurarlar. Kişiler içselleştirdikleri bu cinsiyet rolleri sonucunda ileriki yaşamlarını düzenlerler. Böylelikle günümüz modern çağın toplumdaki kişilere dayattığı kültürel davranış biçimleri yeni nesillere aktarılmaktadır (Topçu, 2017: 2).

1.2.1.2. Biyolojik Kuram

Biyolojik kurama göre kadın ve erkeğin yapıları gereği farklılıklara sahip oldukları düşünülmektedir. Bu temellerin ise bireylerin doğasından geldiğine inanılmaktadır.

Biyolojik olarak bu farklılık, bir cinsiyetin öbür cinsiyetten üstün görülmesine sebebiyet vermektedir. Bu farklılıkların sonucunda davranış biçimleri, meslekler, statüler belirli kalıplara sokularak ayrımcılıklara yol açmaktadır. Davranış biçimlerine etki eden tutumlar ise hormonlara bağlanmaktadır. Yani saldırganlık, öfkeli tutumlar ve şiddet eğilimleri erkeklerle ilişkilendirilmektedir. Bunun sebebi ise kişilerin elinde olmayan sebepler olan hormonal durumlar olarak meşrulaştırılmaktadır (Ersöz, 2016: 40). Böylelikle erkeğin sosyal çevrede saldırgan tavırlar sergilemesi kabul edilmesi gereken bir davranış biçimi sayılmaktadır. Birey hareketlerinin doğal bir reaksiyon olduğunu savunmaktadır ve tutumlarından rahatsızlık duymamaktadır. Ayrıca bir kadının üremedeki asıl karakter olması kadınların annelik içgüdülerinin olmasına, bu güdünün sonucunda ise kadınların nazik, naif, hassas, sakin ve çocuk bakımında başarılı olması gerektiğine dair bir düşünce vardır. İnsan var olduğu zamandan itibaren cinsiyetinin bazı tutumlar doğurduğuna ve böylelikle kişilerin bu rollerle göre hareket etmesi gerektiği savunulmaktadır. Kavramın dayanağı ise farklı üreme organları, hormonlar ve beyin yapılarındaki biyolojik farklılıklardır (Ünlü, 2001: 5). Buss’a (1995: 165) göre, biyolojik temellere dayandırılan bu kuram, bir cinsiyetin diğer cinsiyetten

üstün olduğu düşüncesine yol açmaktadır. Hamilelik sürecinde kadının barınma, korunma ve beslenme gibi ihtiyaçlarını karşılamaında bazı zorluklar yaşanmaktadır. İhtiyaçlar dâhilinde erkekler eşlerine yardımcı olmak durumundadırlar. Amerikalı evrimsel psikolog Buss, cinsiyetlerin doğuştan gelen “doğal” bazı psikolojik farklılıklara sahip olduğunu savunurken, bireylerin bu davranışsal farklılıklarını evrimsel psikoloji olarak tanımlamaktadır. Erkeklerin evrilme sürecinde kodlanılan davranış biçimlerini günümüzde de devam ettirdikleri gözlemlenmektedir. Bireylerin bu davranış biçimleri yüzünden erkeklerin hayatları boyunca kadınları koruma iç güduları oldukları ortaya konmuştur.

Biyolojik kuram savunucuları tarih boyunca değişen ve gelişen toplumla birlikte savunmalarına güncellemeler getirmişlerdir. Anelik içgüdü ile ilgili farklı düşünceler var olmuştur. Anelik içgüdüünün üreme organı veya beyinde yer aldığına dair görüşler ortaya atılmıştır. Erkeklerin ise hormonları sayesinde mimarlık, mühendislik, sanat gibi konulara daha yatkın olduğu bunun da bilişsel işlevlerde ayrımlara sebebiyet verdiği öne sürülmüştür (Dökmen, 2015: 48-49). Böylelikle sadece toplumsal cinsiyet rolleri değil kişilerin hangi mesleklerde daha başarılı olduklarına kanaat getirilmektedir.

Kadınların hormonal olarak aralarında farklılık gösterdiklerini, androjen hormonu yüksek olan bireylerin maskülen tavırlar sergiledikleri gözlenmiştir. Androjen hormonu yüksek olan kadın bireylerin çocukluk yaşlarındaki davranış biçimleri incelendiğinde hemcinsleriyle oyun oynamadıklarını, kız çocuklarının sevdiği oyuncak bebeklere karşı olan ilgilerinin az olduğu, ev işlerinden hazetmedikleri gözlemlenmiştir. Bu davranış biçimlerinin sadece hormonal olmadıkları aile içerisindeki bireylerin tutumlarının da etkisi olduğu kanısına varılmıştır (Dökmen, 2015: 49-50). Biyolojik kuramcılar erkeklerin dış dünya ile ilgili konularda daha aktif rol aldığı savunurlarken (başat davranış örüntüsü), kadınların ise habitat içerisindeki faaliyetlerden sorumlu tutmuşlardır (edilgen davranış örüntüsü) (Wood ve Eagly, 2002: 721, akt.: Güldü ve Kart, 2009: 101). Dönemimiz koşullarının değişmesi ile günümüzde bu davranış biçimleri giderek azalmıştır. Yaşanılan davranış farklılıkları binlerce yıldır evrimleşen insan hayatı için genetik değişikliklere yol açmaktadır. Genetik değişiklikler sonucunda kadınlar ve erkekler farklı şekillerde doğaya uyum sağlamaya çalışmışlardır. Buss (1995: 164-168)’a göre, “kadınlar kas gücünden ziyade mantıksal çerçevede

nesillerini devam ettirirken, ona en çok besini getirecek olan erkeği kendine eş seçmiştir. Erkek ise bu süreçte ihtiyaçları dâhilinde olan yiyecek, güvenlik ve statü olarak kendini geliştirmeye çalışmıştır. Evrim sürecinde farklı zorluklarla karşılaşan kadın ve erkeğin aynı psikolojiye sahip olamayacaklarını savunmuştur (Güldü, E. Kart, 2009: 101-102).

Biyolojik kurama göre ailelerin çocuklarına karşı tutumları bireylerin davranış biçimlerinde farklılıklara yol açmamaktadır. İki farklı cinsiyetten çocuklara sahip olan ailelerin, aynı davranış şekillerinde yaklaşımlarını rağmen çocukların tutumlarında farklılar olduğunu dile getirmişlerdir. Kız çocuklarının yumuşak oyuncaklara ilgili olduklarını, erkek çocukların ise sert köşeli araba veya oyuncak silahların dikkatlerini çektiklerini savunmuşlardır. Erkek çocukları bir araya geldiklerinde hiyerarşik bir düzen kurmaya çalıştıklarını, kavga ettiklerini, güreştiklerini ve güç gösterisi barındıran hareketlerde bulunurken, kız çocukları sarılmayı, öpmeyi, konuşmayı, dokunmayı tercih etmektedirler. Hiyerarşik bir düzen yerine eşitlikçi bir tavır takındıkları gözlemlenmektedir (Eşel, 2005: 138-139). Biyolojik kuramcılar farklılıkların insanlık var olduğu zamandan itibaren geldiğine ve bu davranış biçimlerinin biyolojilerinden yani hormonlardan veya beyinlerinden kaynaklandığını savunmaktadırlar. Kurama göre bu farklılıklar davranış biçimlerine, yaşam şekillerine ve iş hayatlarına etki etmektedir.

1.2.1.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı Bandura tarafından ortaya atılmıştır. Kadın ve erkeklerin sosyal çevrelerde nasıl davranmaları gerektiğini öğrendikleri sürece verilen isimdir. Bu sürecin belirli bir yaş ile sabit kalmadığı bireyin hayat boyunca etkileşimde olduğu ve ileriki nesillere aktarılmasında rol oynadığı varsayılmaktadır. Bu davranış biçimleri ile bir sosyal çevreyi, en çok da toplumun en küçük yapı taşı olan aileyi hedef almaktadır. Sosyal öğrenme kuramı ikiye ayrılmaktadır; “Edimsel koşullama” ve “Model alma, taklit” olarak adlandırılmaktadır (Bandura, 1977: 3). Edimsel koşullama; bireyin davranışları ödüllendirme ve cezalandırma olarak kişilere kodlanmaktadır. Birey, toplum tarafından benimsenen davranışlar sergiledikçe aile büyükleri veya toplum önderleri kişileri ödüllendirerek bu davranışların tekrarlanmasını temenni eder (Dökmen, 2015: 60). Toplum tarafından kabul edilmeyen davranışların ise devam etmemesi gerektiği

kişiyeye dayatılmaktadır. Örneğinin; küçük yaşındaki erkeklerin bir konu hakkında duygusal bir tutum izlediğinin görüldüğünde uyarılarak bu tutumun yanlış olduğuna dile getirilmektedir. Böylelikle çocuk canı acıdığında veya duygularını örtbas ettiğinde “Aferin bak ağlamadığın için sana çikolata alacağız” denilerek ödüllendirilmeye gidilmiş, çocuk duygusuz davrandığında pozitif bir durum gibi imaj çizilmektedir.

Dökmen’e (2015: 60) göre model alma veya taklit öğrenme biçiminde; kendinden yaşça veya toplum tarafından üst statüde benimsenen kişilerin model alınmasıdır. Bireylerin cinsiyet rollerini kazanmalarında erkek çocukları babalarını ve erkekleri bireyleri; kız çocukları ise annelerini ve kadın bireyleri rol model almaktadırlar. Yapılan manipülasyonlar sayesinde toplumun kişilere dayattığı davranış biçimleri ile sosyal çevrenin bireylerin nasıl davranması gerektiğinin öğretilmektedir. Böylelikle toplulukçu kültürlerde oldukça yakın bir davranış modeli üretilmektedir.

1.2.1.4. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramına göre toplumsal cinsiyet rolü, çocuğun aktif olarak rol alması ile açıklanmaktadır. Çocuk sosyal çevrede cinsiyet rollerine dayalı davranışları kendi benimserse bu “kendi kendini sosyalleştirme” olarak adlandırılmaktadır (Dökmen, 2015: 64). Bilişsel gelişim; bireylerin bebeklikten erişkinliğe kadar dünyayı algılama ve düşünme yollarının çok yönlü hale gelme sürecidir (Sönmez, 2000: 90). Çocuklar ilk önce kendi cinsiyetlerini idrak ederler ve o sosyal çevredeki diğer bireylerin cinsiyetini anlarlar. Böylelikle o kişilerin kadın mı erkek mi olduklarını ve nasıl davrandıklarını gözlemlerler. Cinsiyet ayrımlarının neye göre değerlendirildiğini anlamaya çalışırlar.

Kadınların ve erkeklerin bu normlar çerçevesinde nasıl ayrı hareket ettiklerini idrak ederler. Bu aşamalardan sonra hemcinslerinin davranış biçimlerine göre davranmaya başlarlar. Çocuklar bu süreç ile nasıl iyi bir kız çocuğuna ya da erkek çocuğuna olunması gerektiğini anlarlar. Bilişsel gelişim kuramı, sosyal öğrenme kuramının tersine ceza veya ödül sistemi yerine kişilerin cinsiyetlerini içselleştirmeleri sonucu olduğunu ileri sürülmektedir.

Lisi ve Wehren (1983, akt. Arıcı, 2011: 23-24)’e göre, cinsel kimlik gelişimi süreç içerisinde gerçekleşmektedir. Süreçler dörde ayrılmaktadır.

- 1) Kendini etiketleme (Labeling of self): İlk başta kendinin, sonraki süreçte diğerlerinin cinsel kimliklerini kategorilendirme, fark etme ve kendi cinsiyet rolünü benimseme,
- 2) İstikrarlılık (Stability): Cinsiyetin değişmeyeceğini idrak etme,
- 3) Motivasyon (Motive): Cinsiyet rolünü benimseme ve değişmezliğini anlama,
- 4) Tutarlılık (Constancy): Hemcinsleriyle ortak yönlerinin olduğunu ve diğer cinsiyetten bazı yönlerde farklı olduğunu idrak etme”.

Kohlberg (1968, akt.: Arıcı, 2011: 23-24)’in ileri sürdüğü kurama göre de bileşsel gelişim ilkeleri ile toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesi ve kazanılması paralel olarak ilerlemektedir. Cinsiyet rollerinin çocuklar tarafından anlamlandırılmasının üç aşaması olduğunu savunmaktadır. Bunlar:

- 1) Çocukların toplumsal cinsiyet rolleri, evrensel fiziki özellikleriyle tanımlandığından, evrensel gelişimsel bir değişime uğramaktadırlar.
- 2) Toplumsal cinsiyet rolleri, hayatları boyunca devam eden bir gelişimdir.
- 3) Cinsiyet rollerindeki gelişimsel dönüşümler, cinsiyet rolü tutumlarının ve değerlerin değişiminin başlangıcını oluşturur.

Böylelikle kişiler kendi cinsiyet benliklerini idrak ettikten sonra kişilerin davranış biçimleri ile -Ben bir kızım veya erkeğim ona göre davranmalıyım- hareket ederler (Franzoi, 1996; Bussey ve Bandura, 1999, akt.: Güldü ve E. Kart, 2009: 105). Kurama göre bu cinsiyet rollerini benimsemelerinin sonucunda cinsiyet kimlikleri ortaya çıkmaktadır.

1.2.1.5. Toplumsal Cinsiyet Şeması

Toplumsal Cinsiyet şeması kuramı sosyal öğrenme kuramı ile bileşsel gelişim kuramının birleşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Kuramın önde gelen savunucularından Sandra Lipsiz Bern’e (1981: 354-355) göre bireylerin sosyal rol kalıplarının öğrenimin başlangıcı olan çocukluk dönemlerinde görülmektedirler. Öğrenim süreçleri içerisinde çocuklar biyolojik etmenlerin yanı sıra cinsiyetlerin kişisel özelliklerini, iş paylaşımlarını ve dildeki yansımalarını da algılayarak kodlamaktadırlar. Kodlamalar sonucu bilgileri gruplandırarak cinsiyet rollerini değerlendirerek özümsemektedirler.

Çocuklar gözlemlenen cinsiyet davranışlarını şemalar oluşturarak özümsemektedirler. Davranış şekillerin kategorilendirilmesi sürecinde tüm bilgiyi kadınlık ve erkeklik tanımlarına göre kodlamaktadırlar. Şemalandırma sürecinde çocuklar nesnelere ve kavramları da kadınsı ya da erkeksi olarak kodlamaktadırlar. Örneğin, “nazik” ve “bülbul” gibi özellikler kadınsı ilen, “atılgan ve “kartal” erkeksi olarak kategorilendirilmektedir (Dökmen, 2015: 69). Çocuklar toplumsal cinsiyet şemasının sınıflandırılmasının ayrımlarını öğrendikçe cinsiyetlerin özelliklerini ve kendilerinin hangi cinsiyetlere dâhil olduklarının farkına varmaktadır (Bern, 1981: 355). Örneğin, kadınların cinsiyet şemasında fiziksel güç yer almazken, erkeklerde şefkat yer almamaktadır. Böylelikle bireyler cinsiyet davranış şekillerini kodlayarak toplumsal cinsiyet rollerini öğrenmektedirler.

1.2.1.6. Sosyal Rol Kuramı

Sosyal rol kuramı, kadın ve erkeklerin davranış farklılıklarının biyolojik etmenlerden ziyade toplumun kültürel aktarımlarından kaynaklandığını savunmaktadır. Kuramın önde gelen isimlerinden Eagly’e (2012: 458) göre davranış farklılıklarının ve benzerliklerinin, bireylerin yaşadıkları toplumdaki kadın ve erkeklerin cinsiyet rollerine göre şekillendiğini savunmaktadır. Sosyal rol, belirli bir sosyal kategorideki bireylerin hepsinden beklenen öğrenilmiş davranış şekilleridir. Bu davranış şekilleri ise toplumlar tarafından tanımlanmaktadır (Dökmen, 2015: 82). Kadınlar ve erkekler toplum tarafından kabul görmüş rol performansı gösterebilmek için doğuştan ve sosyal çevreyle öğrendikleri özellikleri birleştirmektedirler. Böylelikle cinsiyetlere özgü toplumsal rollere sahip olmaktadır (Güldü ve E. Kart, 2009: 102). Kazanılan bu roller, toplum tarafından belirlenmiş ve tüm bireylerden beklenen davranış şekilleridir (Keskin ve Uluhan, 2016: 53). Toplumlar tarafından kişilere atfedilen davranış rollerinin şekillenmesinde biyolojik etmenler kullanılmaktadır. Biyolojik farklılıkların getirdiği rol paylaşımları sonucu bireylerin kadınsı ve erkeksi rollere bürünerek davranışları beklenir. Dökmen’e (2015: 82) göre, bir grup sürekli aynı sorumlulukla ilgileniyorsa, o bireylerin bazı yeteneklere ve kişilik özelliklerine sahip olduğuna inanılmaktadır. Örneğin, kadınlar biyolojik olarak çocuklarını beslemeleri gerektiği için bazı özelliklere

(şefkatli, naif vb.) sahip oldukları düşünölmektedir. Oysaki çocuk bakımı erkekler tarafından üstlenilmesi durumunda şefkatli, naif vb. gibi özellikler erkeklere özgü davranış şekilleri olarak kabul göröleceği düşünölmektedir.

Cinsiyet rollerinin kabullenişine ilişkin ilk adımlar çocukluk dönemlerinde başlayarak bireylerin ileriki yaşlarında artarak devam etmektedir. Cinsiyet rolleri en fazla erişkinlik dönemlerinde ortaya konmaktadır (Göldü ve E. Kart, 2009: 103). Bütün tanımlamalar ışığında toplumun biyolojik etmenler sonucu edinilmiş basmakalıp yargılar ile cinsiyetlere belirli roller atfedilmektedir. Bireyler yaşadıkları toplumun kültürel yapılarına göre değişkenlik gösterse de cinsiyet rollerini kabullenerek toplum tarafından farklı davranış şekillerine yönlendirilmektedirler. Buna istinaden sosyal çevrenin etkisi ile cinsiyetler farklı rol kalıplarında davranmaktadırlar.

1.3. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Alanyazın incelendiğinde toplumsal cinsiyet eşitlik kavramını açıklamaya ya da tanımlamaya yönelik birçok yaklaşımın bulunduğu görölmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, bireylerin sorumluluklarının ve fırsatlarının cinsiyetlerine göre değerlendirilmemesini gerektirmektedir. Eşitlik bireylerin “aynı olmaları” olarak algılanmamalıdır (UNDP, 2019: 5). Eşitlikle ilgili dikkat edilmesi gereken olgu eşit ve adaletli bir şekilde yararlanılmasıdır. Başka bir tanımla toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeğin toplum tarafından sunulan imkanları eşit bir şekilde paylaşılması, cinsiyetlerinden dolayı ayrımcılığın görölmemesi ve toplumun bütün yapısında fiili eşitliğin sağlanmasıdır (Turan ve Şen, 2014: 54). Savaş’a göre, bireyler arasındaki hak ve fırsatların dağılımında problemler yaşanmaktadır. Hak ve fırsatların eşit dağılımı sağlanamamaktadır. Kadınların iş hayatında erkeklere oranla daha az sayıda var oldukları, yönetici pozisyonlarındaki temsillerinin sınırlı oluşu, siyasal alanda yeterince var olamamaları gibi durumlar kadın ve erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinin en bariz örnekleridir (Savaş, 2018: 104).

1.3.1. Dünyada Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Toplumsal cinsiyet eşitliği/eşitsizliği ekonomik, siyasal, eğitim gibi birçok alanda kendini gösteren ve tartışılan bir konudur. Dünya genelinde 2014 yılı verilerine göre toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksinin en düşük olduğu bölge Avrupa (0.300), en yüksek olduğu bölge ise Sahra Altı Afrika'dır (0.575). Ülke bazında bakıldığında cinsiyet eşitsizliği endeksinin en düşük olduğu ülke Slovenya (0.016), en yüksek olduğu ülke ise Yemen'dir (0.744). Türkiye 71. sırada yer almaktadır (0.359). Dünya Ekonomik Forumu'nun Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu 2016 Raporu'na göre ise toplumsal cinsiyet eşitliği açısından en iyi durumda olan üç ülke sırasıyla İzlanda, Finlandiya ve Norveç'tir (Ö. Doğan, Piyal, 2017: 152). Buna ek olarak, ulusal parlamentolarda seçilen kadınlar dünyadaki koltukların sadece %24'ünü temsil etmektedirler. Yemen'de mecliste kadın bulunmamakta ve 18 ülkede kadın temsili %10'u geçmemektedir. Dünyada toplumsal cinsiyet eşitliğinin tarihçesi 17. yüzyılda kadın hakları hareketleri ile başlamaktadır. 18. yüzyılda ise kadınlar kendi aralarında onlara atfedilen sorumluluklarla ilgili rahatsızlıklarını dile getirmişlerdir. Hem ev içerisindeki sorumlulukların hem iş hayatındaki gelir adaletsizliklerinin eşitlikten uzak bir tutum olduğu ile ilgili rahatsızlık hissettikleri görülmüştür. Dönemin koşullarında aynı iş yükü ile çalışılmasına rağmen kadınlar erkeklere oranla daha az maaş almaktadırlar. Kadınlar üzerindeki yapılan bu bilinçli sindirme politikası sonucu günümüzde "8 Mart Dünya Kadınlar Günü" olarak kutlanmasına sebep olan 40.000 doküman işçisinin eylem yapması, kadınların bu problemlerine dikkat çekilmesine sebebiyet vermiştir. Günümüzde eşit işe eşit ücret politikası birçok ülke tarafından yasalarca korunmaktadır. 20 yüzyılda kadın hareketleri ile dönemin eril iş hayatında eşitlikçi adımlar atılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucu birçok ülkenin içerisinde bulunduğu uluslararası anlaşmalar imzalanmıştır. Bu uluslararası anlaşmalar (CEDAW) eğitim, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi, Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, Binyıl Kalkınma Hedefleri, İstanbul sözleşmesi en bilindik olanlarıdır (Özaydınlık, 2014: 93-112). Türkiye Cumhuriyeti, 3718 sayılı cumhurbaşkanı kararı ile 20 Mart 2021 tarihinde İstanbul sözleşmesinin feshedilmesine karar vermiştir.

1976 yılında “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi” (CEDAW) ile birçok ülke zorunlu olmamasına rağmen bu sözleşmeyi kabul etmiştir. Sözleşme sayesinde ülkeler belirli aralıklarla istenilen gelişmeleri raporlarla kamuoyuna açmışlardır. Doksanlı yıllara gelindiğinde ise “ana akımlaştırma” sürecine girilmiştir. Böylelikle Birleşmiş Milletler toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda daha etkin bir rol alarak birçok ülkeyi fikir ortaklığını davet etmiştir.

Kalkınma Programı (UNDP), ana akımlaştırmayı (UNDP, 2006; V) şu şekilde tanımlamaktadır: Ekonomik, siyasal ve toplumsal alanlardaki bütün politika ve programların tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi cinsiyet eşitliğini zorunlu bir hale getirecektir. Bu sayede cinsiyet analizleri tüm etkinliklerinin bir parçası olarak kabul edilecek ve partnerlerle ilişkide cinsiyet eşitliği önemli bir unsur olarak benimsenip desteklenecektir. Eşitliğin tüm politikalarda temel alınmasını sağlamak üzere Kalkınma Programı’nın kapasitesini arttıracak stratejiler geliştirilecektir.

Cinsiyet eşitliği endeksi, az gelişmiş ülkelere yapılan yardımlar da dikkat çeken bir durum haline gelmiştir. Böylelikle yardımlar sonucu cinsiyet eşitliği konusunda birçok ülkede düzenlemeler olumlu gelişmelere sebebiyet vermiştir. Ancak eşitlik politikalarının tüm dünyadaki uygulamaları ile ilgili 2009 yılında yapılan araştırma raporuna göre, dünya genelinde gelinen noktaların yetersiz olduğu görülmüştür. Buna sebep olarak küresel düzeydeki ekonomik kısıtlamalar, büyüme yetersizliği, kamusal reformlar ve kamu harcamalarındaki kısıtlamalar olduğu gösterilmektedir.

1.3.2. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

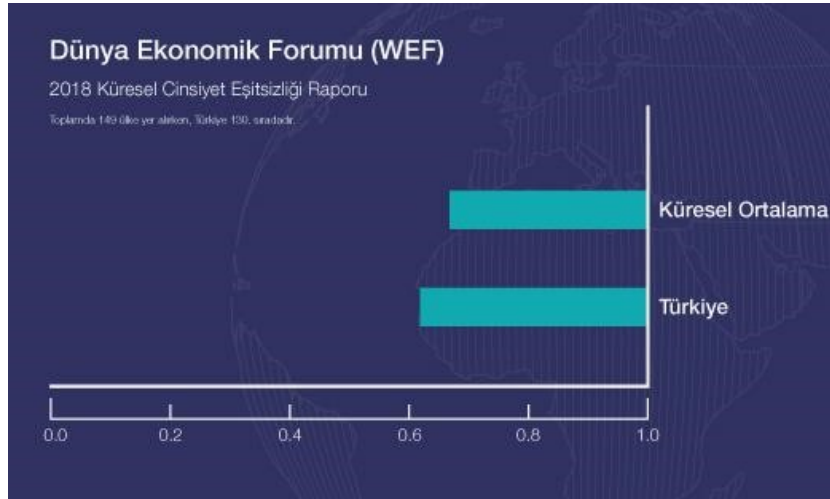
Toplumsal cinsiyet eşitliğinin Türkiye’deki gelişimine bakıldığında Cumhuriyet’in ilk kurulduğu dönemden itibaren yapılan reformlar ile alt zemin hazırlandığı görülmektedir. Yeni kurulan laik sistemde birçok gelişmiş ülke gibi Türkiye Cumhuriyeti’nde de kadın ve erkek arasında eşitlikçi düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan düzenlemelerle 1923’ü takip eden ilk on yılda kadınlara yurttaşlık hakkı kazandırılmıştır. 1924 yılında, ilk adımlardan olan Tevhid-i Tedrisat kanunu ile birlikte Millî Eğitim Bakanlığı kurularak eğitim kurumları devlet tarafından denetlenmiştir. Böylelikle çağdaş

ve laik bir eğitim sistemi düşüncesi benimsenerek gerekli çalışmalar yürürlüğe konulmuştur.

Türk medeni kanunu ile Türkiye’de kadın erkek eşitliğindeki düzenlemeler de hız kazanmıştır. İsviçre medeni kanunundan feyz alınarak yürürlüğe konulmuştur. Böylelikle kadının yönetiminde söz sahibi olabilmesi için, milletvekili ve yerel yönetimlerde seçme seçilme hakkı yasalarca korunmuştur. Kadınların da toplumun üst makamlarında bulunarak yönetimde söz sahibi olması sağlanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında atılan bu adımlar sayesinde günümüzde, haklar kanunlarla korunmaktadır (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı, 2008: 13).

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda önemli sıkıntıların yaşandığı görülmektedir. Dünya Ekonomik Forumu (WEF) tarafından 2018 yılı “Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu”na göre Türkiye küresel ortalamanın altında seyretmektedir (Şekil 1). İlk beşte İzlanda, Norveç, İsveç, Finlandiya, Nikaragua yer almaktadır. 149 ülkenin içerisinde bulunduğu bu listede Türkiye 130. sıradadır (weforum.org, 26 Haziran 2020).

Şekil 1: Dünya Ekonomik Forumu (WEF) 2018 yılı “Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu” yayından yola çıkarak tasarlanmış grafik, Doğançan Şahin

Eğitimde, sağlıkta, istihdamda, karar alma mercilerinde kurumlara eşitlikçi davranmaları yönünde istekte bulunulmasına rağmen henüz eşitlikle ilgili olumlu bir sonuçtan söz edilememektedir.

Kadınlara hayatlarındaki zorlukları aşmaları için gösterdikleri çabaları, toplumun daha hızlı bir şekilde gelişmesine yönlendirmeleri gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri bu konuda insanların yıkamayacakları bir tabu olarak gözükse de eğitim sisteminde yapılacak olan değişikliklerle sorunların çözülebileceği düşünölmektedir. TÜİK, “Cinsiyete göre seçilmiş göstergeler” araştırmasında Türkiye’deki bireylerin eğitim ve istihdam oranları verilmektedir (TÜİK Data, 14 Nisan 2020). Tablodan yola çıkarak Türkiye’deki kadınların eğitimde ve istihdamda erkeklere oranla daha az yer alabildikleri görölmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: TÜİK, Cinsiyete Göre Seçilmiş Göstergeler, 2017

Seçilmiş göstergeler	(%)		
	Toplam	Erkek	Kadın
Okuryazar olmayan nüfus oranı (25+ yaş)	4,8	1,5	8,0
Yüksekökol veya fakólte den mezun nüfus oranı (25+ yaş)	16,7	18,9	14,5
İstihdam oranı (15+ yaş)	47,1	65,6	28,9
İşgücüne katılım oranı (15+ yaş)	52,8	72,5	33,6
Genç işsizlik oranı (15-24 yaş)	20,8	17,8	26,1

Kadınlara temsil oranlarının düşük olmasının nedenlerinden birisinin ataerkil aile yapısına bağlı faktörler olduğu söylenebilir. Koç holding ve AÇEV’in hazırladığı “Ülkem için Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekliyorum” kitapçığında bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda çocuklarını nasıl eğitebilecekleriyle ilgili bir tablo oluşturulmuştur (Tablo 2) (Koç Holding ve AÇEV, 27 Haziran 2020).

Tablo 2: Koç Holding ve AÇEV, Ülkem İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekliyorum, Yayınından yola çıkarak tasarlanmış tablo, Doğançan Şahin

0-6 yaş erken çocukluk dönemi	7-11 yaş çocukluk dönemi	12-18 yaş ergenlik dönemi	+19 yaş yetişkinlik dönemi
Tüm çocukların her türlü oyuncak ile oynamasını sağlayın.	Cinsiyete göre değil, yaşa uygun sorumluluk verin.	Ergenlerin karşı cinsle, cinsiyetle ilgili merakları olacağını unutmayın.	Anne ve baba olarak çocuk bakımında eşit ve birlikte tutum geliştirin.
Farklı renkler ve etkinlikler seçimlerine fırsat verin.	Her iki cinsten arkadaşlarını olmasını sağlayın.	Kız ve erkeklerin arkadaş, dost olabileceklerini vurgulayın.	Ailedeki bakım ve destek görevlerini paylaşın.
Cinsiyetçi rolleri pekiştiren unsurlara dikkat edin.	Şiddet içeren ya da cinsiyetçi oyuncaklar yerine beceri geliştiricileri tercih edin.	Ergenlerle konusun, cinsiyet ayrımcılığı yapmamaları için onları teşvik edin.	Cinsiyet eşitliğini ve faydalarını çevrenizdekilere (mahalle/şeyhi/ akraba) anlatın.
Çocukların davranışlarını takdir edin, cinsiyetçi sıfatlar kullanmayın.	Yetişkin olarak iletişim ve ev içi iş bölümünde örnek olun.	Meslekleri, bölümleri kadın, erkek olarak ayırmayın.	Cinsellik ile ilgili doğru ve gerçek bilgilere ulaşın.

Tablo 2’de görüldüğü gibi çeşitli yaş gruplarında nasıl eğitim verilmesi gerektiği detaylı şekilde açıklanmaktadır.

TÜİK 2017 yılı “Cinsiyet ve Ekonomik Faaliyetlere Göre İstihdam Oranı” incelendiğinde; tarım sektöründe toplam istihdam oranı %19,4, erkeklerde %15,4 iken kadınlarda ise %28,3’tür. Sanayi sektöründe toplam istihdam oranı %26,5, erkekte %31,4 iken kadında bu oran %15,6’dır. Hizmet sektöründe toplam istihdam oranı %54,1, erkeklerde %53,4 iken kadınlarda bu oran %56,1 olarak belirlenmektedir. TÜİK’in verilerine göre ise hane halkı işgücü araştırması sonuçları; 2017 yılında, Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaştaki istihdam edilenlerin oranı %47,1 olup bu oran erkeklerde %65,6 iken kadınlarda %28,9 olmuştur. “Hane Halkı İşgücü Araştırması” sonuçlarına göre şirketlerde üst düzey ve orta kademe yönetici pozisyonundaki kadın oranı 2012 yılında %14,4 iken 2017 yılında %17,3’tür (TÜİK Data, 14 Nisan 2020).

Türkiye’de kadınlar siyasal haklarını 1934 yılında elde etmişlerdir. 2007 yılındaki seçimlerde TBMM’de kadın temsil oranı %9,1’e ulaşmasına rağmen bu oran Türk siyasi hayatında olması gereken düzeyin altında olduğu düşünülmektedir. Bu oranın yanı sıra yerel yönetimlerde ve ulusal düzeydeki temsil oranlarında artırılması gerekmektedir. Mevcut veriler ışığında siyasal katılım dışındaki karar mercilerinde de yetersiz temsil

edildikleri fark edilmektedir (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008–2013 2008-Ankara).

Araştırmalar sonucu yönetim kadrolarında TÜİK verilerine göre 1980'den 2018'e kadar kadın bakan oranı %4,3, kadın milletvekili oranı ise %8,6'dır. Verilere incelendiğinde erkek çoğunluğu olan bir yönetim şekli günceliğini korumaktadır.

Veriler sonucunda Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliğinden söz edilememektedir. Cinsiyetler arasında eşitlikler sağlanarak kadınların karar mercii olmaları yolunda adımlar atılmalıdır.

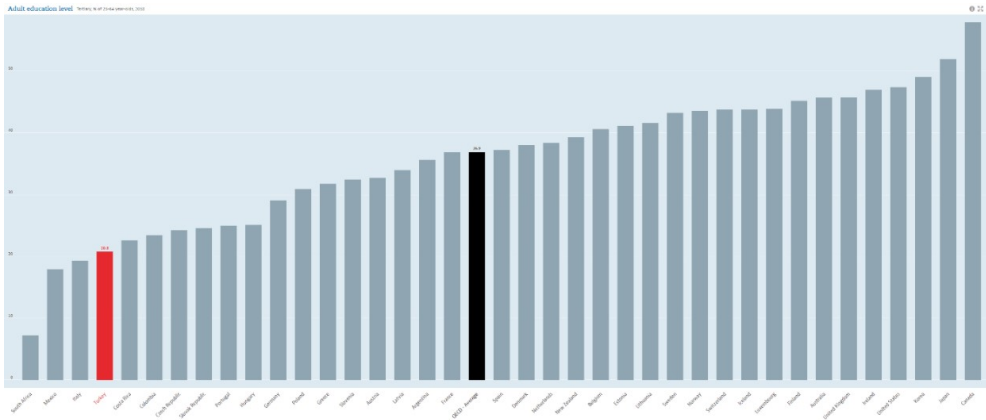
1.4. ÜNİVERSİTELERDE TOPUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Bireylerin yaşadıkları toplumda etkin bir rol alması ve uyum içerisinde yaşayabilmesi, haklarının neler olduğunu bilmesi ve bu haklarını kullanabilmesi ile orantılıdır. Kişilerin haklarını bilmesi ve kullanması ise eğitimden geçmektedir. Eğitim hakkına toplumun diğer bireyleri ile eşit ve etkili şekilde paylaşan bireyler toplumun gelişiminde etkin bir rol oynamaktadır (Özaydınlık, 2014: 95). Kişilerin toplum içerisinde var olmalarında önemli bir yere sahip eğitim: bireylerin gelişimine yardım ederek kişileri temel alan, yetişkinlik süreçlerine hazırlayan, becerilerini ve bilgileri elde etmelerine yarayan süreçtir (Tezcan, 1992: 3). Serter'e (1984: 140) göre, bireylerin ruhsal ve zihinsel seviyelerini artıran, ikili ilişkileri güçlendiren, bilgi, becerilerini ve ihtisaslarının verimli ve üretken kılan vasıta. Yapılan tanımlamalara bakıldığında, bireylerin kişiliklerinin oturmaya başladığı dönemlerinde toplumla yaşamaya adaptasyon ve sosyalleşme süreci olarak da tanımlamalar mevcuttur. Böylelikle kişilerin “gerçek hayat” olarak nitelendirilen yaşamlarına geçtiklerinde belirli yeteneklere sahip olmaları sağlamaktadır. Günümüz teknolojik gelişmelerinden yararlanılarak yeni nesilleri daha da nitelikli bireyler haline getirilmeye çalışılmaktadır. Eğitimde kadın erkek ayrımcılığı gözetmeksizin her bir bireyin bu hakka ulaşma özgürlüğü vardır. Dünyada kadın erkek okuryazar oranı incelendiğinde erkeklerin kadınlara nazaran eğitim hakkına daha rahat ulaşabildikleri gözlemlenmiştir.

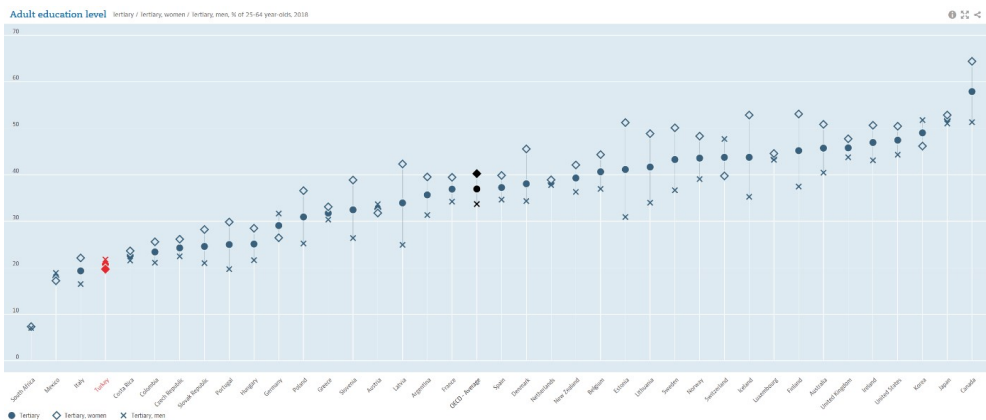
UNESCO'nun 2011 Dünya Eğitim Raporu'na göre okuma-yazma bilmeyenlerin yarısından fazlası, Çin, Bangladeş, Pakistan ve Hindistan'da yaşamaktadır. Okuma yazma bilmeyenlerin üçte ikisini ise kadınlar oluşturmaktadır (Demiray, 2013: 157).

Şekillerde OECD'nin "2018, Bir bakışta eğitim: Eğitim düzeyi ve işgücü durumu" isimli araştırması görülmektedir. Bu araştırmada 25 ile 64 yaş aralığındaki kadın ve erkeklerin yaşadıkları ülkelerindeki üniversite mezunu oranları verilmektedir. Şekil 2'de nüfusun genel ortalaması belirtilmektedir. Şekil 3'teki grafikte ise bu oranın kadın ve erkek olarak ayrımı yer almaktadır.

Şekil 2: OECD, 2018, Bir Bakışta Eğitim: Eğitim Düzeyi ve İşgücü Durumu

Şekil 3: OECD, 2018, Bir Bakışta Eğitim: Eğitim Düzeyi ve İşgücü Durumu

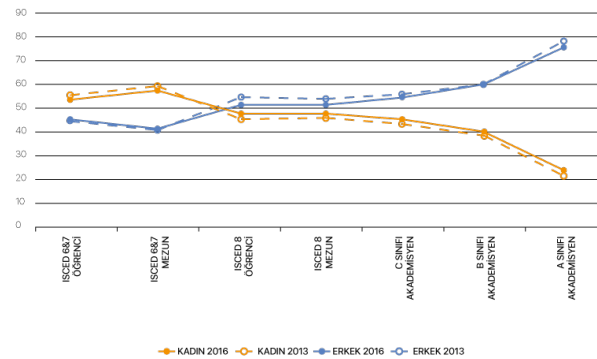

Gelişmekte olan ülkelerin üniversite mezunu kişi yüzdeleri düşük olduğu görülmüştür. OECD'nin "2018, 25-64 Yaş Arası Üniversite Mezunu Kadın-Erkek Yüzdesi" raporu incelendiğinde Türkiye'de erkek üniversite mezunu %21,8 iken bu oran kadınlarda %19,7'dir. Raporunun yüzdeler olarak en yüksek üniversite mezununa sahip ülkesi Kanadadır. Kanada'nın rakamlarına bakıldığında ise erkeklerde %51,3, kadınlarda %64,4 gibi bir oran görülmektedir (OECD Data, 25 Eylül 2020).

Üniversite mezunu kadın erkek sayılarındaki orantısızlık eğitim kurumlarının son basamağı olan üniversitelerde de görülmektedir. Akademik kadrolardaki kadın erkek öğretim üyeleri sayılarındaki orantısızlık, üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin araştırılmasını gerektiren bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Kadın Figürü 2018 "Tipik bir akademi kariyerindeki kadın ve erkeklerin oranı, 2013-2016 yılları arası öğrenciler ve akademik personel" ile ilgili yaptığı araştırmada erkek öğrencilerin öğrenimleri bittikten sonra akademik kariyer yolunda ilerleme oranının yüksek, kadın öğrencilerin ise düşük olduğu gözlenmektedir (Şekil 4) (European Commission, 1 Mart 2021). Bunun sebebinin ise kurum içerisindeki ve toplum genelindeki cinsiyet eşitsizliğinin olduğu düşünülmektedir.

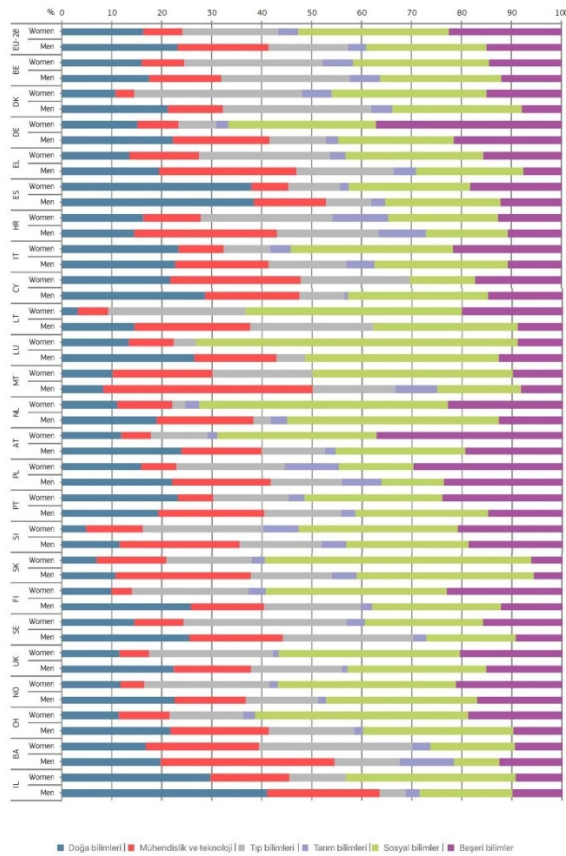
Şekil 4: Avrupa Komisyonu "2018, Tipik Bir Akademi Kariyerindeki Kadın ve Erkeklerin Oranı, 2013-2016 Yılları Arası Öğrenciler ve Akademik Personel" araştırmasından yola çıkarak tasarlanmış grafik, Doğançan Şahin

Toplumsal cinsiyet rollerince meslek gruplarının dahi cinsiyetçi ayrımlar gözetilerek seçildiği bilinmektedir. Mühendislik gibi fen bilimleri ile ilgili bölümlerde erkek sayıları fazla iken güzel sanatlar gibi sosyal bilimlerle ilgili bölümlerinde kadın sayısının daha fazla olduğu gözlemlenmiştir.

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Kadın Figürü 2018 yayının “Devlet sektöründeki araştırmacıların, araştırma ve geliştirme alanlarının cinsiyete göre dağılımı, 2015” raporu incelendiğinde sosyal bilimler ve tıp bilimleri alanında kadınların daha fazla ar-ge çalışmalarında rol aldığı görülmektedir. Mühendislik ve teknoloji bölümlerinde ise erkekler çoğunluktadır. Dikkat çekici hususlar arasında ise bazı ülkelerdeki kadın araştırmacıların erkeklere nazaran doğa bilimleri alanında daha fazla uzmanlaştığıdır (Şekil 5) (European Commission, 1 Mart 2021).

Şekil 5: Avrupa Komisyonu, Kadın Figürü, “Devlet Sektöründeki Araştırmacıların, Araştırma ve Geliştirme Alanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı, 2015”, 2018

Sadece sayısal farklılıklardan ziyade akademideki eril yapının toplumun her yerine nüfus ettiği görülmektedir. Erkek bilim insanlarının ön plana çıkarılması, “bilim adamı” dilsel cinsiyetçi söylemler ve üniversite reklam yüzlerinin erkek bireylerden seçilmesi akademinin eril bir yapıda olduğunu ve olması gerektiği düşüncesi topluma dayatılmaktadır (Tuncer, 2019: 178).

Yapılan ayrımcılıklar toplumsal olarak değil ikili ilişkilerde de görülmektedir. Yaklaşımlara sadece cinsiyetçi değil ırkçı, sınıfsal ve dinsel fobilerde dahil olmaktadır (Acker, 1990-1992 akt.: Tuncer, 2019: 178). Yapılan bilimsel araştırma ve yayınlar da kimlerin yer alacağına dair tutumlar bu ilkelere göre yönlendirilmektedir. Çokça tekrarlanan bu tutumlar sayesinde bireyler arasında dezavantajlı kişilerin oluşmasına ve böylelikle kurumun gelişiminde olumsuzluklar yaşanmaktadır. Kurumun gelişimini engelleyen tutumlar sayesinde eğitimdeki kalite düşmekte ve akademi içerisindeki araştırma imkânları kötü etkilemektedir. Oluşan olumsuzluklar sonucu kadın öğretim üyeleri uzman oldukları bilim dallarında literatüre katkı sağlamakta zorlanmaktadır. Kurum içi adaletin sağlanabilmesi ise nitelikli yöneticilerden geçmektedir (Tuncer, 2019: 178).

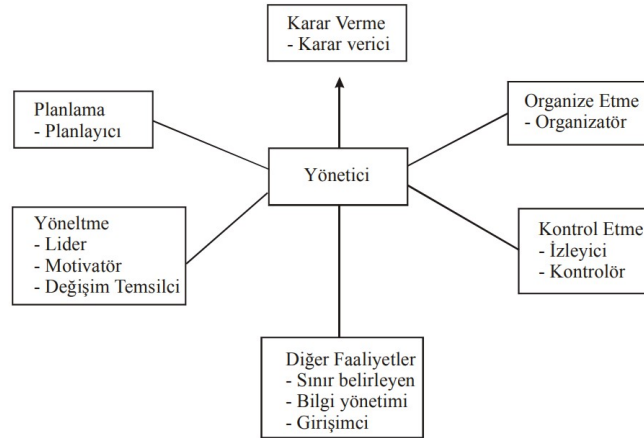
Toplulukların ilk var olduğu dönemlerden itibaren toplum içerisinde yönetici sıfatı ile kişileri yönlendiren insanlar ortaya çıkmıştır. Yöneticinin ortaya çıkmasını sağlayan durum ise toplumda üretilmesi gereken bir fikri veya eylemi, kişilerin iş birliği ve senkron bir şekilde yapılması gereksinimidir. Senkron bir şekilde üretim yapan ekipleri yönlendiren birinin var olması ihtiyacı doğmuştur. Bu teşkilatlanma sırasında sorunların çözülmesi ve hata yapma sorumluluğunu bir kişi üstlenmektedir. Bu sorumluluklarının yanı sıra ekipleri temsil etme, haberleşmeyi sağlama, eğitim almalarını ve çıkan sonucu değerlendirme gibi misyonları da vardır. Varoluşun ilk zamanlarına bakıldığında insanlar tehlikelerden, vahşi hayvanlardan, doğa olaylarından korunmak için ortak menfaatler içerisinde toplu yaşadıkları görülmüştür. Üretimin az olduğu dönemlerde kaynakların akıllıca dağıtılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Kaynakların dağılımının dikkat edilmediği durumlarda kargaşalar ve problemler ortaya çıkmıştır. Bu problemlerin ortadan kaldırılabilmesi için tecrübeli bir yöneticiye ihtiyaç duyulmuştur.

Yönetici bireylerin başka birinin otoritesini kabul etmesi olarak tanımlanabilmektedir. Yönetici sıfatını taşıyanların belli başlı konularda sorumluluk almaları gerekmektedir. Bu sorumlulukların karşılanabilmesi için ise “yeterlik” olarak adlandırılan etmenleri elinde bulundurmalıdırlar. Yeterlik için kesin olarak belirlenmiş kavramlar olmasa da yapılacak iş için yeterli bilgi birikimine, beceriye, davranış biçimleri veya roller eksiksiz bir şekilde yerine getirilmelidir. Bu etkinlikleri tamamlamış kişilerin yönetici olması sorunların çözümünde büyük rol oynamaktadır.

Büyük bir teşkilatta tek bir yöneticiden bahsedilememektedir. İşlerin daha dikkatli ve elverişli yürüyebilmesi için birimlere ve farklı yönetici pozisyonlarına gerek vardır. Literatürde bu birimler üç kademedeki gösterilmektedir. Üst düzey yöneticiler, orta düzey yöneticiler ve alt düzey yöneticilerdir.

Yöneticilerin en üst biriminde bulunan üst düzey yöneticilerin asıl amaçları hedef belirleme, karar verme, plan yapma gibi fikri eylemlerde bulunmalarıdır. Orta düzey yöneticiler ise üretimin parçası olan birimin üretime katkısının organizasyonunu ve denetimini sağlamaktır. Alt düzey yönetici, çalışanların günlük faaliyetlerinden sorumlu olarak işin sürekliliğini sağlamaya çalışan yönetici kadrosudur (Gökçe ve Şahin, 2004: 138-141). Yöneticilerden beklenen bazı davranış biçimleri vardır. Bu davranış biçimleriyle yöneticilerin görevleri ve rolleri birtakım çalışmalarla belirlenmiştir. Henry Mintzberg’e (1973, akt.: Mert, 2019: 29) göre, “yöneticinin rollerini ve görevleri beş bölüme ayrılmaktadır (Şekil 6). Bu bölümleri de kendi içlerinde gruplara ayırmaktadır.

Şekil 6: Yönetmel Görevler ve Roller

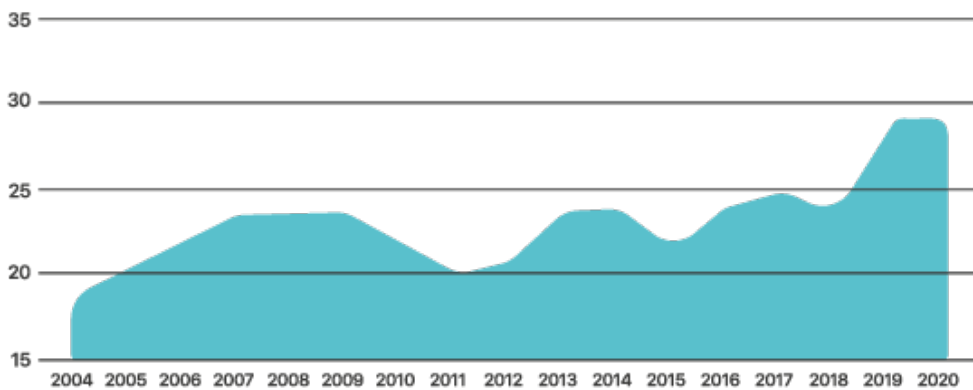
Yöneticilerden birçok özellik beklenmesine rağmen kadınlar yönetim kısmında rol almakta dezavantajlı durumdadırlar. Sanayi devrimi sonrası üretimde kadınlarında rol almasına rağmen neden üst düzey yönetici pozisyonunda yer alamadıkları sorusu araştırılmaya başlanmıştır.

Yapılan araştırmalar sonucu birçok kavram ortaya çıkmıştır. Kadınların yönetici pozisyonlarında rol alamamaları ile ilgili en geçerli argüman “cam tavan sendromu” adı verilen teoridir. Cam tavan, kadınların şirketlerde yönetici pozisyonlarında yer alamamalarına sebep olan şeffaf bariyerdir (Powell ve Butterfield, 1994: 68). Cam tavan (Glass Ceiling) sendromu 1986 yılında ilk kez Hymovitz ve Schellhard tarafından Wall Street Journal gazetesinde “iş yaşamında kadın” adındaki bir haberde konuya dikkat çekerek literatüre katmışlardır. Resmi ve tüzel şirketlerin eğitim veya kâr amacı gütmeyen kuruluşlarda yönetimde söz sahibi olmayı arzulayan ve bunun için çabalayan kadınların karşılaştıkları engeller olarak tanımlamıştır (Lockwood, 2004: 1-10 akt.: Öztürk, 2011: 29). Cam tavan, üst düzey karar mercilerinin kadınların başarılarına ve liyakatine dikkat etmeksizin ilerlemelerine set vuran, görünmeyen ve aynı zamanda aşılamanın engelleridir (Karcıoğlu ve Leblebici, 2014: 4). Cam tavan sendromu ile ilgili araştırmalar birçok kuruma konu olmaya devam etmektedir. Ama bu araştırmaların kurumsallaşması adına 1991 yılında ABD’de (Glass Ceiling Commission) Cam Tavan Komisyonu kurulmuştur. Böylelikle kadınların karar mercii olma yolunda karşılaştıkları zorluklar tespit edilebilmekte ve yükselme süreçlerinde nelerin etki ettiği incelenmektedir (Öztürk, 2011: 30).

Kişisel gelişim ile ilgili birçok konuda bireyler, gelişim sürecinde yaşanan sorunların kendilerinden ya da toplum tarafından kaynaklandığını dile getirmektedirler. Cam tavan sendromu deneyi ise bu düşünce sisteminden esinlenilerek yapılmıştır. Yapılan deneyde pirelerin birbirlerinden farklı yüksekliklerde zıplayabildikleri bilinmektedir. Cam bir fanusun içine koyulan pirelerin bazıları dışarı zıplayabildikleri gözlemlenmiştir. Deneyin devamında fanusun üzeri cam bir kapakla kapatılmıştır. Zıplamaya devam eden pireler cam kapağa çarparak yere düşmüşlerdir. Zıplama eylemine devam eden pireler belirli bir süre geçtikten sonra cama çarpmamak için daha az yükseklikte zıplamışlardır. Bir süre sonra tam tavan fanusun üzerinden kaldırıldığında pirelerin cam tavanın olduğu yükseklik kadar zıpladıkları ve daha yüksek zıplama eyleminden vazgeçtiklerini gözlemlenmiştir. Kadınların karar merciinde yer almasındaki sorunlarının araştırılması için literatüre katılan kavramın ismi bu deneyden gelmektedir.

Grand Thornton'un "İş dünyasında kadınlar, 2020 taslakları hayata geçirmek" raporuna göre son 16 yılda küresel olarak üst yönetimde kadınların oranı çizelgesi incelendiğinde 2011, 2015 ve 2018 yıllarında dönemsel olarak düşüşler yaşansa da genel olarak bir yükselişten bahsetmek mümkündür. 2018-2019 yılında ise %5 oranında bir artış görülmektedir (Şekil 7) (Grant Thornton, 18 Kasım 2020).

Şekil 7: Grand Thornton "Son 16 Yılda Küresel Olarak Üst Yönetimde Kadınların Oranı" araştırmasından yola çıkarak tasarlanmış grafik, Doğancahan Şahin

Problemlerin çözümünde sadece kadın ve erkek sayısının bir önemi olmadığı bilinmektedir. Önemli olan kadın ve erkek akademisyenlerin birlikte iş yapma ve yaşama gibi pratiklerinin ayırım gözetmeksizin yapılabilmesidir.

2. BÖLÜM

BİLGİLENDİRME TASARIMI

2.1. BİLGİLENDİRME TASARIMI

Teknolojinin gelişimi sayesinde insan yaşamında birçok değişim yaşanmaktadır. Bireylerin gelişiminde olumlu adımlar atılsa da bazı sorunlar baş göstermektedir. Geçmiş dönemlerden modern döneme kadar değişmeyen yegâne şeylerin başında iletişim araçları kullanılarak bilgi aktarımı gelmektedir. Hızlı tüketim ile doğru bilgiye ulaşım zorlaşmaktadır. Süreç içersin de doğru bilgiye ulaşmak için bolca vakit ve emek harcanmaktadır. Bu süreçlerin doğru yönetilmesi önem arz etmektedir. Bilgi aktarımının birçok yolu vardır. Aktarım sürecinde dikkat edilmesi gereken konuların başında, planlama yer almaktadır. Bilgilendirme tasarımı ise bilginin bireylere aktarımını konu alan ve bu alanda üzerinde çalışmalar yürüten tasarımlardır.

Uluslararası Bilgilendirme Tasarımı Enstitüsü (IIID) bilgilendirme tasarımı; izleyicilerin belirli gereksinimleri sonucunda, mesajın iletileceği içeriğin ve ortamın belirlenmesi, planlanması ve şekillendirmesi olarak tanımlamaktadır (IIID, 15 Mart 2020). Redish'e (2000: 163) göre bilgilendirme tasarımı; izleyiciler, işlevsel bilgiyi kişisel bir hedefe ulaşmak için veya bir görevi tamamlamak için kullanmaktadırlar. İzleyiciler ihtiyaç duyulan bilgiyi bulmak ve anlamak için sarf edilen eforu önemsemektedirler. Horn (2000: 15) bilgilendirme tasarımı; Bilginin insanlar tarafından verimli ve etkin kullanılabilmesi için bilgi hazırlama bilimi ve sanatı olarak tanımlamaktadır.

Başka bir tanımında ise; bilgiyi planlama sanatı ve bilimidir. Bu sayede insanlar onu etkin ve verimli bir şekilde kullanabilirler. Birincil hedefi:

- Anlaşılabilirliği yüksek, hızlı, gelişime açık ve etkili çalışmalara dönüştürülmesi kolay belgeler geliştirmek,
- Basit, doğal ve olabildiğince keyifli uygulamalarla etkileşimler tasarlamak,

- İnsanların kentsel alanlarda, hatta son gelişmelerden olan sanal alanlarda da aradıkları yönleri rahat ve basit bir şekilde bulmasına olanak sağlamaktır (Horn, 1999: akt. Küçük, 2019: 28).

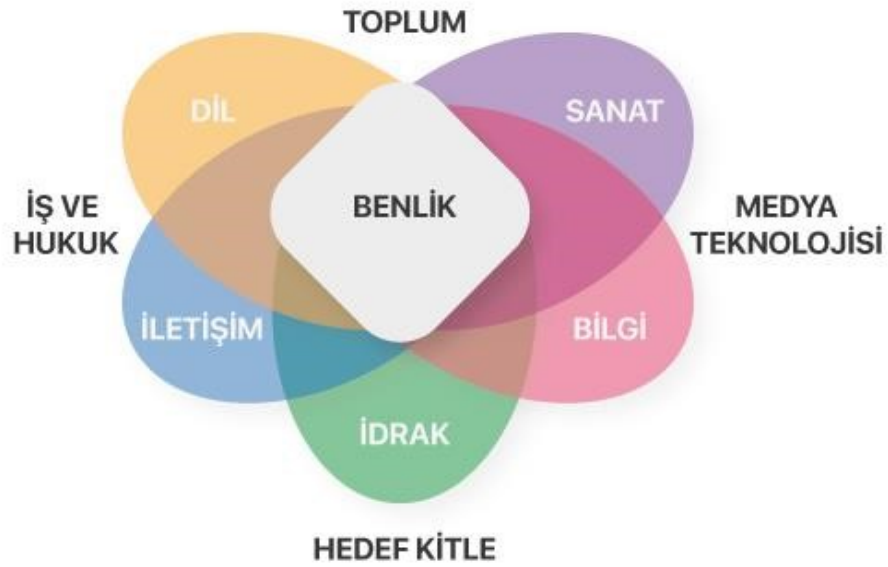
Bilgilendirme tasarımı bilginin ve bilgilendirme biçiminin tasarımıdır. İzleyicilere karmaşık ve anlaşılması zor olan verileri anında anlaşılabilir hale sokmayı amaçlayan tasarımlardır. Tasarımcılar anlaşılabilirliği artırabilmek için iyi tasarlanmış şemalar, grafikler ve diyagramlardan yararlanmaktadır (Aybay, 2017: 455).

Bilgiye erişimin önem arz ettiği günlük yaşamda bilgilendirme tasarımı uygulama alanları çokça kullanılmaktadır. Grafik tasarım uygulama alanları ile ayırt edilmesinde zorluk çekilse de bilgilendirme tasarımının önceliği bir bilgiyi, hedef kitlesine göre değişen değişkenlikte kitleler tarafından kolaylıkla anlaşılabilir şekilde sunmaktır (Dur, 2011: 5). Tasarımcılar tarafından bilgilendirme tasarımı ile ilgili birçok görüş bulunmaktadır. Masaüstü yayıncılığında bilgi grafiği (information graphics), iş dünyasında sunum grafiği (presentation graphics) ya da iş grafiği (business graphics), bilim hayatında bilimsel görselleştirme (scientific visualization), bilgisayar ile ilgili tasarım üretiminde arayüz tasarımı (interface design), konferans asistanlarınca grafik kayıt (graphic recording) Mimarlık veya iç mimarlıkta ise yönlendirme tasarımı (wayfinding) gibi isimlendirmeler mevcuttur. Farklı isimlerle anılmasına rağmen genel kaygıları ortaktır (Horn, 2009: 30-32). Oluşturulan üretimlerin en büyük zorluklarından olan, bilginin aktarım sürecindeki yanlış planlamalar nedeniyle birçok sorun yaşamaktadır. Problemlerin belirlenmesi ve çözümü için adımlar atılmaktadır. Bu adımların başında profesyonelleşme amacıyla 1986 yılında Peter Simlinger tarafından Uluslararası Bilgilendirme Tasarımı Enstitüsü (IIID- International Institute for Information Design) kurulmuştur. Böylelikle bir kurum sayesinde bilgilendirme tasarımının genel çerçeveleri çizilmiştir. Tasarımcılar ise çizilen bu kalıplara uyarak tasarımların daha yetkin bir hal alması için çaba sarf etmektedirler (Horn, 2009: 30-32). Bilgilendirme tasarımı ile ilgili araştırmalar yapan bilim insanı Rune Pettersson's'a (1996-1997) göre bilgilendirme tasarımının amacı doğru bir şekilde üretilen ve hedef kitle tarafından anlaşıldıktan sonra beklenen davranışsal sonucu üretmektir. 1997 yılında Uluslararası Bilgilendirme Tasarımı Enstitüsü'nün yaptığı tanıma göre, bilgilendirme tasarımı bir mesajın içeriğini ve sunduğu ortamları, kullanıcıların

ihtiyaçları ile ilgili belirli hedeflere ulaşmak amacıyla tanımlamak, planlamak ve şekillendirmektedir (Petterssons, 1998: 11). Böylelikle iletişimin kuramlarından olan geri bildirim alınması, başarılı bir bilgilendirme tasarımı oluşturulduğunu göstermektedir.

Bilgilendirme tasarımı birçok araştırma konularını içerisinde barındırmaktadır. Bu yüzden multidisipliner bir yapıya sahiptir. Petterssons (1998) bilgilendirme tasarımının disiplinler arası yapısını ve araştırma alanlarını altı gruba ayırmaktadır (Şekil 8).

Şekil 8: Petterssons “Bilgilendirme Tasarımının Disiplinler Arası Yapısı ve Araştırma Alanları” şekillinden yola çıkarak tasarlanmış grafik, Doğançan Şahin

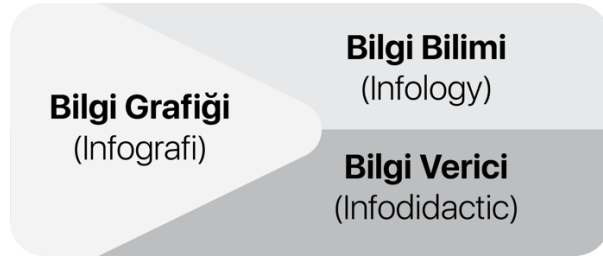
Petterssons, bilgilendirme tasarımının en önemli olarak gördüğü dört perspektif ise;

1. Bilgi alanı,
2. İletişim parçaları,

3. Sunum türleri,
4. Bilgi bağlamları'dır.

Temel bilgi alanlarını ise 3 ana başlığı ayırmaktadır (Şekil 9). Bunlar; infografi, infology ve infodidactic'dir (Petterssons, 1998: 11). Hedef kitlenin tespit edilmesi bilgilendirme tasarımının yetkin bir şekilde tasarlanması için önemlidir. Kitlelerin sosyo-kültürel yapısı, okuryazarlığı, yaş, cinsiyet gibi birçok argüman analiz edilerek, oluşabilecek anlam karmaşasından kaçınılmalıdır. Böylelikle herkes tarafından rahatça idrak edilebilen tasarımlar üretilmeye gayret edilmektedir. Bilgilendirme tasarımı asıl amaçlarından olan iletişim kurma sonucu hedef kitleyi harekete geçirme eylemi ile pratik, estetik, ergonomik, maliyetsiz tasarımlar üretilmektedir. Bilgilendirme tasarımı yakın dönemde sıklıkla kullanılan ve uzun bir geçmişe sahip olan bir tasarım kavramıdır. Sıkça tartışılan gelişmekte ve olgunlaşma sürecinde olan multidisipliner bir tasarım bilimidir.

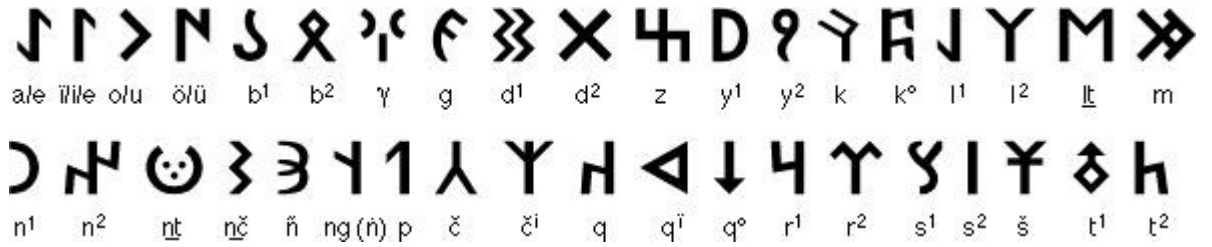
Şekil 9: Petterssons “Bilgilendirme Tasarımının Temel Bilgi Alanları” şekillinden yola çıkarak tasarlanmış grafik, Doğanca Şahin

2.2. BİLGİLENDİRME TASARIMI TARİHİ

Bilgilendirme tasarımı tarihine bakıldığında birçok görsel iletişim tasarım araştırmalarında olduğu gibi bilgilendirme tasarımının da tarihi mağara duvarlarındaki resimlere dayandırılması mümkündür. 1983 yılında Philip Meggs tarafından yazılan ‘Grafik Tasarım Tarihi’ isimli kitapta farklı bir düşünce ortaya koymuştur. Meggs (1983: 4 akt.: Küçük, 2019: 26) Bildiğimiz gibi sanatın başlangıcı değildi, aksine görsel

iletişimin doğuşuydu. Yapılan bu görseller hayatta kalmak için yapılmışlardı, faydacı ve ritüeller için üretilmişlerdi. Bu sebepten dolayı yazılı bir iletişimin var olmadığı dönemlerde bu çizimler edinilen bilgi birikimlerini gelecek nesillere aktarımının yegâne yolu olmuştur. Başlarda anlaşılması zor olan bu çizimler zamanla basitleştirilerek “tamga”lara dönüşmüşlerdir. Bu simgeler ise ileriki yılların yazılı iletişimin temelini oluşturmuştur (Görsel 1-2) (Aybay, 2015: 53). Hatta tamgalardan esinlenerek yapılan görsellerin sadelik bakımından ilk piktogramlar oldukları dile getirilmiştir. M.Ö 6200 yıllarına denk gelen Çatalhöyük “Kent Haritası”, bilinen en eski harita olarak kabul edilmektedir (Görsel 3).

Görsel 1: Tamga örneği

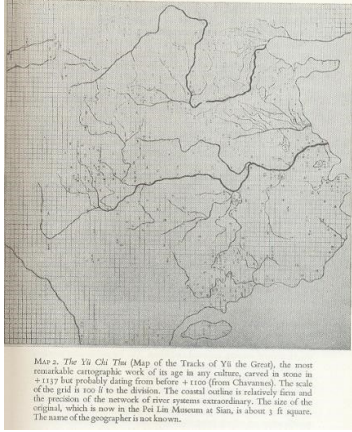
Görsel 2: Runik Alfabe örneği

Görsel 3: Çatalhöyük’de bir odadan görüntü

Bilgilendirme tasarımının gelişim tarihi incelendiğinde 1137 yılında Yü Chi Thu’nun taşın üzerine kazıyarak yaptığı harita erken dönemin en önemli eserlerindedir. Tasarlamış olduğu haritadaki nehirler ile günümüz modern Çin haritaları büyük bir çoğunlukla benzeşmektedir. 1350 yılında Rahip Nicola Oresme’nin ilk örneklerinden olan bir çubuk grafiği prototipi geliştirmiştir. Filozof, matematikçi, iktisatçı, gökbilimci ve din adamı olan Nicola Oresme geliştirdiği çubuk grafiği ile kitaplarındaki konuları mantıksal değerlere göre listeleyerek grafiksel bir dil oluşturmuştur. Regnier Gemma-Frisius ise 1533 yılında daire ve üçgenler gibi grafik tasarımın temel unsurlarını kullanarak Meridyen Diyagramını geliştirmiştir. Michael F. van Langren 1644 yılında Toledo ve Roma arasındaki meridyenleri hesaplamak için grafiksel bir çizim tekniği geliştirerek çalışmalar yürütmüştür. Günümüzde Princeton kütüphanesinde yer alan Edmond Halley tarafından tasarlanan Ticaret ve Deniz Şartları haritası dönemin ilk örnekleri arasında yer almaktadır. Giambattista Nolli’nin ise 1748 yılında yaptığı Roma haritası, William Playfair’in 1781’de İskoçya’nın 1 yıl içerisinde 17 ülke ile ithalat ve ihracat oranlarını gösteren çubuk grafiği, modern hemşireliğin kurucusu ve iktisatçı olan Florence Nightingale “CoxComb” olarak bilinen Kırım Savaşı’nda aylara göre askerlerin ölüm sayısını ve nedenlerini gösteren pasta grafiği, 1812 Rusya seferinde Charles Joseph Minard’ın Napolyon’un hezimetini ile sonuçlanan Moskova Seferi’nin akış haritası, 1885 yılında Paris ve Lyon arasındaki tren seferlerini gösteren Etienne-Jules çizelgesi

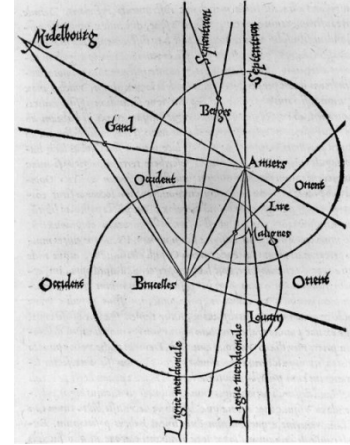
geçmişten günümüze kadar gelen bilgilendirme tasarımının temellerini oluşturan yapı taşları olarak kabul edilmektedir (Güler, 2008 akt.: Aybay, 2015: 55-56).

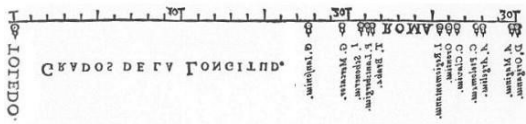
Görsel 4: Yü Chi Thu Haritası,1137

Görsel 5: Nicola Oresme'nin Prota-Bar Grafiği,1350

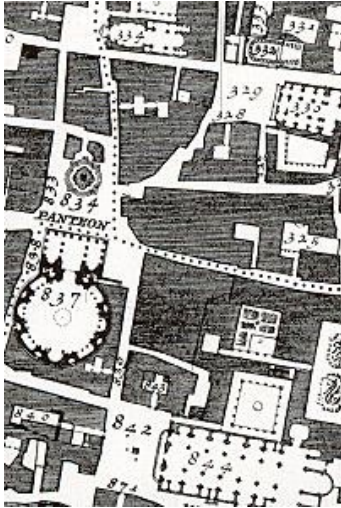
Görsel 6: Gemma Frisius'un Meridyen Diyagramı'nın Denemeleri,1533

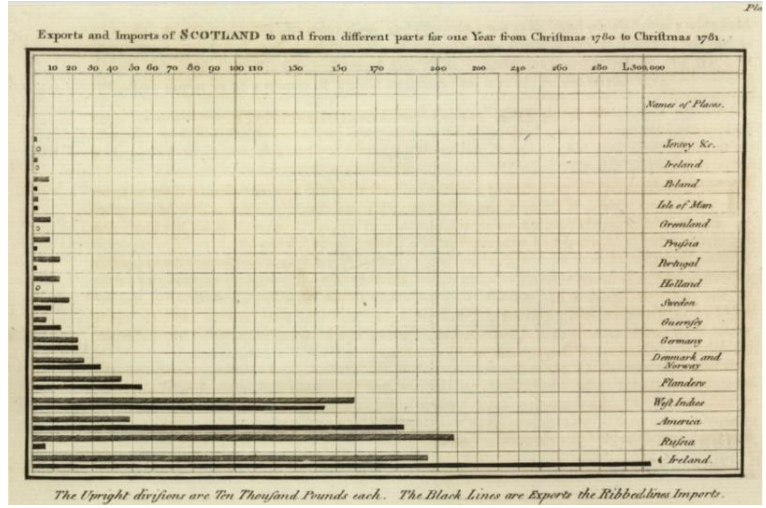
Görsel 7: Michael van Langren, Toledo ve Roma Arasındaki Meridyenleri Hesaplamak İçin

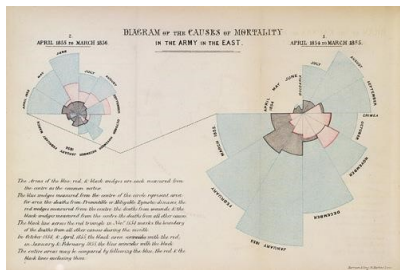
Görsel 8: Edmond Halley Ticaret ve Deniz Şartları Haritası,1684

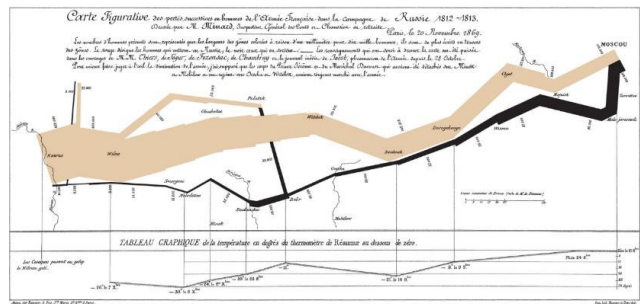
Görsel 9: Giambattista Nolli'nin Roma Haritası, 1748

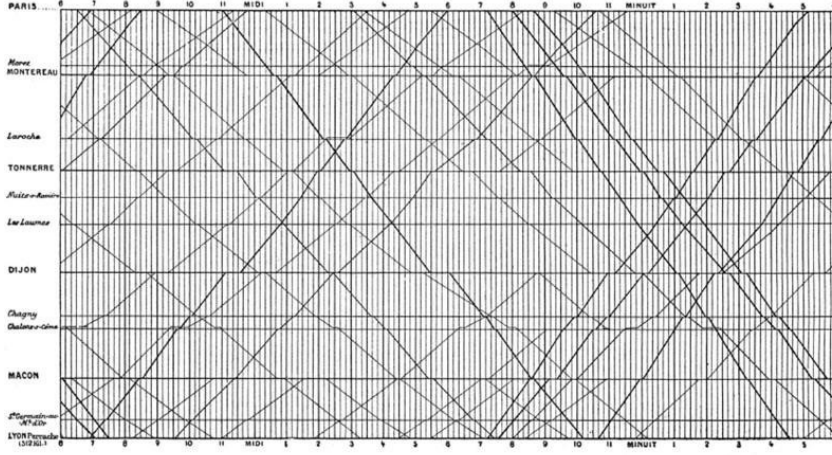
Görsel 10: William Playfair'ın Çubuk Grafiği, 1786

Görsel 11: Florence Nightingale'nin Kırım Savaşında Tasarladığı İstatiksel CoxComb

Görsel 12: Charles Joseph Minard'ın "Napoleon'un Moskova Seferi" Haritası, 1869

Görsel 13: Etienne-Jules Marey'in Paris-Lyon Tren Tarifesi ,1885

19. yüzyıla gelindiğinde fotoğraf makinasının icadı ile birlikte görselin kopyalanarak çoğaltılması bilgilendirme tasarımının gelişmesinde büyük bir adım olmuştur. Fotoğrafın seri üretimi ile birlikte yazılı basın yayın organlarının gelişmesinde etkili olmuştur. Yazılı basının etkin bir şekilde nüfusun her bir bireyine ulaşması, okuma yazma oranında artışa sebep olmuştur. Yazılı basımda kullanılan dizgi makineleri sayesinde tipografiye duyulan önem de artmıştır. Tipografi tasarımlarının gelişmesi ile birlikte grafik tasarımda farklı arayışlara gidilmiştir. Böylelikle grafik tasarım ile resim arasında ayrışma yaşanarak özgün bir dil oluşturulmuştur (Karaalioğlu, 2015: 23). Birinci Dünya Savaşı'nın bitişi ile teknolojideki gelişmeler de hız kazanmıştır. Gelişmeler sadece savaş sanayisinde değil baskı tekniklerinde, savaş sonrası tekrardan oluşturulan kentler ve kentlerdeki tüketimin artmasına, büyük şirketlerin serbest piyasaya girişine, savaş sonrası politik tutumların değişmesine, kapitalizmin gelişerek bireylerin tüketime yönlendirmesine ve daha çok üretimin yapılmasına, yapılan bu üretimin ise reklam sektörüne etkisi ile grafik tasarımının daha da gelişimine sebebiyet vermiştir (Aybay, 2015: 61) 1930'lu yıllara gelindiğinde yeni bir tasarım dönemine geçilmiştir. Uzun süreçler boyunca tasarımda ilerlemeler kat edilirken dünyada tekrar siyasal bir hareketlenme yaşanarak İkinci Dünya Savaşı başlamıştır. Bu süreç içerisinde milliyetçilik akımı hız kazanmıştır. Birçok sanatçı savaştan kaçarak yeni arayışlar içerisine girmişlerdir. Bu arayışlar sonucu 1930'lu yıllarda, daha önceleri Viyana

Metodu” olarak bilinen sonraları ise kuruculuğunu Otto Neurath’ın üstlendiği ISOTYPE”e dönüşmüştür.

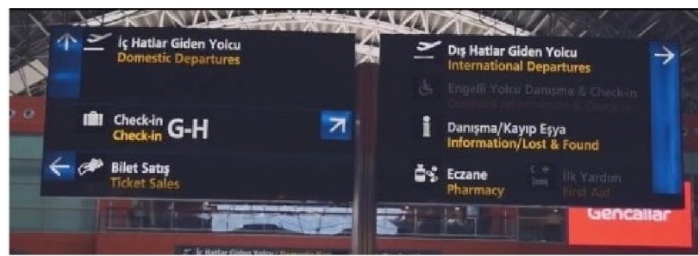
Otto Neurath, Isotype sistemlerinin ana noktalarını şöyle açıklar: ilk bakışta en önemli noktaları görürsünüz; ikincisinde daha az önemli noktaları, üçüncüsünde ayrıntıları; dördüncüsünde önemli olmayanları daha fazlasını görürsünüz, öğretici resim kötüdür (Neurath’dan akt.: Öztuna, 2009: 65). Isotype’ın asıl amacı sadelik ve anlaşılabilirliği yüksek evrensel dil oluşturmaktır. Oluşturmayı amaçladıklarını bu dilin de Dünya üzerinde bütün din, dil, ırk, cinsiyetlerin en rahat şekilde idrak edebilmesi ve evrensel bir bütünlük sağlanması amaçlanmıştır. Ülkeler arası ulaşım olanaklarının artması ile dünyadaki bütün bireylerinin anlayabilecekleri ortak bir trafik işaretleme sistemine ihtiyaç duyulmuştur. Böylelikle evrensel bir tasarım dili anlayışının önemi artarak yeni üretimler yapılmıştır. Gerd Arntz Isotype sistemlerinde ilk üretimi yapan kişi olmuştur. Gerd Arntz Isotype’ın temel taşlarından olan evrensel bir şekilde kitlelere ulaşmayı amaç edinmiştir. Tasarımlarında realistik imgeler yerine semboller ve biçimleri stilize ederek, sade ve anlaşılır tasarım anlayışı gütmüştür (Karaalioglu, 2015: 23-24). Günümüzde kullandığımız tasarımlar, şemalar, haritalar gibi pek çok görsel ifade Otto ve arkadaşları tarafından üretilmiştir. Toplumun her kesimi tarafından anlaşılabilmesi için tasarlanan grafiklerde dikkat edilen en önemli konulardan birisi yalın piktogramların kullanılmasıdır. Veriler izleyicilere sunulurken modernist bir tavır sergilenmiştir. Sözcükler olmadan sade bir anlatım dili yaratılmaya çalışılmıştır. Günümüz modern toplumunda ise bilgilendirme tasarımı uygulama alanlarının ayırt edilmesinde problemler yaşanmaktadır.

2.3. BİLGİLENDİRME TASARIMI ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ

Günümüzde teknolojinin ve bilimin gelişmesi ile dünyada ve Türkiye’de görsel tasarım alanında gelişmeler yaşanmaktadır. Ayrıca yaşanan bu gelişmeler her zaman doğru olarak benimsenmemelidir. Yapılan tasarımların doğru uzmanlar tarafından üretilmesi gerekmektedir. Günümüzde görsel verilerin giderek karmaşık hale gelmesiyle bilgilendirme tasarımının önemi giderek artmaktadır. Bilgilendirme tasarımının amacı

karmaşık veriyi, evrensel olarak yorumlanabilen sembolleri kullanarak, anlaşılabilir görsel ifadelerle dönüştürmektir (Mert, 2019: 27). Bilgi, insanların anlamasında zorlanacağı verilerin bir tasarım adı altında daha kolaylaştırarak insanlara iletilmesidir. Böylelikle problemlerin çözümüne kolaylıkla ulaşabilme ihtimali artmaktadır. Petersson (2015: 11 akt. Gürsu, 2020: 3)'a göre, bilgilendirme tasarımı alanında çalışmalarla hedeflenen alıcıların bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, mesajın analizini, planlanmasını, sunuluşunu ve anlaşılmasını kapsar. Bilgilendirme tasarımı, kullandığı argümanlar nedeniyle görsel iletişim ile karıştırılmaktadır. Görsel iletişimin kullandığı ürünlerin hedef kitlenin dikkatini çekme, iletişim kurma, mesaj verme gibi işlevlerinin yanında bilgi verme gibi amacı da olabilir. Bilgilendirme tasarımı ile görsel iletişim tasarımı arasındaki fark bilgidir. Bilgilendirme tasarımı; bilgiyi tasarımın gövdesine koyarak, hedef kitlesindeki bireylere anlaşılır bir şekilde sunmaktır (Şahin, Keskin ve Köse, 2016: 48-55). Görsel iletişimde belirli bir konu hakkında yapılan bir tasarımda, konu çerçevesinde bilgi verilmektedir. Bilgilendirme tasarımında ise bütün tasarım izleyiciye verilecek olan veri odaklıdır.

Bilgilendirme tasarımının içerisinde bulunan çevre grafiği tasarımında, günümüz toplumunun karışık imajları içerisinde kişilerin hayatları kolaylaştırmaya çalışılmaktadır. Örneğin, İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı için üretilen çevre grafikleri, ziyaret eden yolcuların liman içerisindeki peronlarını ve aradıkları yerleri üretilen haritalar, piktogramlar ve işaretlemeler sayesinde gidecekleri yerleri bulabilmektedirler (Görsel 14).

Görsel 14: Sabiha Gökçen Havalimanı için tasarlanan çevre grafikleri, MAHB Kurumsal kısa filmde ekran görüntüsü.

Aynı zamanda gelişmekte olan teknoloji ile yapılan harita tasarımları kişiler üzerindeki etkiler artırılarak farklı disiplinlerden yararlanılmaya çalışılmaktadır. Örneğin yine aynı havalimanında ziyaretçiler için tasarlanan üç boyutlu harita, anlaşılabilirliği arttırmakta ve aynı zamanda kurumun daha prestijli bir marka kimliği oluşturulmasına katkı sağlamaktadır (Görsel 15).

Görsel 15: Sabiha Gökçen Hareketli Bilgilendirme Tasarımı Gelen Kat Planı

21. yüzyılın modern çağın getirdiği bütün yeniliklerle reklam sektörü ve pazarlama tekniklerinde ilerlemeler kat edilmektedir. Gün içerisinde sürekli insanları uyaran mesajlar yaratılmaktadır. Tüm bu görsel bombardımandan kaçınmak neredeyse imkânsız hale gelmektedir. Nöropazarlama bireylerin bir ürünü satın alma sürecinde rasyonel olmayan yani irrasyonel davranışlarını gözlemleyerek beyin içerisindeki farklılıkları incelemektir (Çubuk, 2012: 16). Böylelikle pazarlama tekniklerinin gelişerek tüketicide olma arzusu artırılmaya çalışılmaktadır. Pazarlama alanında bilinç altına yönelik olan “Nöropazarlama” gibi reklam sektöründe de “bilinçaltı reklamcılığı” yer almaktadır. Reklamlarla tanıtımı yapılan ürün veya hizmet tüketicilerin dikkatini çekmekle kalmamış bilinçaltında da bir yer edinilmeye çalışılmıştır. Böylelikle bireylere gün içerisinde yüzlerce reklam bombardımanı yapılmaktadır. Bu reklam

bombardımanları arasında gerçekten bireylerin ihtiyaçlarını karşılayacak tasarımları idrak etmek zorlaşmaktadır. Bu yüzden bilgilendirme tasarımlarının uzman kişiler tarafından dikkatlice oluşturulması önem arz etmektedir. Bilgilendirme tasarımının asıl amacı karşıdaki izleyiciye bilgi vermenin yanı sıra güzel nitelikli tasarlanmış bir tasarımda hedef kitleyi ikna etmek, yönlendirmek ve harekete geçirmek için güçlü bir yapıya sahip olmaktır. Bilgilendirme tasarımı, verileri çok daha dikkat uyandıracak şekilde sunarak, insanların görüşlerini etkileyebilen bir görsel iletişim tasarımı düzenesidir.

Günlük yaşamda, gazete, dergi, broşür, sinema, televizyon, internet gibi ortamlarda, trafik, havalimanları, alışveriş merkezi gibi mekânlar bilgilendirme tasarımı uygulamalarıyla doludur. Görsel iletişim tasarımı alanından bakıldığında, katalog, yıllık rapor gibi belgeler, formlar, kullanım kılavuzları, haritalar, tablo ve çizgeler, bilgi grafikleri (infografikler), yönlendirmeler ve işaretleme dizgeleri, yer imleri, sergileme tasarımları, bilgilendirme tasarımı alanında yer almaktadır (Dur, 2011: 7).

Bilgilendirme tasarımının asıl amaçları sayısal veriler eşliğinde izleyicilerde merak uyandırarak karmaşık bilgileri düzenlemektir. Bilgilendirme tasarımının izleyicileri ikna etme ve yönlendirici bir tutumu olduğu bilinmektedir. Tasarımın bu güçlü yanı uzmanlar tarafından dikkatlice kullanılarak, yapılan üretim değeri artırılmaya çalışılmaktadır. Bu sayede oluşabilecek problemlerin çözümünde önemli bir argüman olmaktadır.

2.4. BİLGİLENDİRME TASARIMI UYGULAMA ALANLARI

Bilgilendirme tasarımının asıl amaçlarından olan bilgiyi izleyiciye aktarma sürecinde pek çok yöntem kullanılmaktadır. Birçok disiplini içerisinde barındırmasından dolayı farklı uygulama alanlarına ayrılmaktadır. Bunlar; belge tasarımı, form tasarımı, kullanım kılavuzu tasarımı, haritalar, grafikler, bilgi grafikleri (infografikler) ve çevresel grafik tasarımıdır (Güler, 2009: 48). Bu uygulama alanları ile birlikte verilmek istenen mesaj hedef kitlelere ulaştırılmaktadır.

2.4.1. Belge/Doküman Tasarımı

Bilgilendirme tasarımının bilgi aktarma görevi olan iki boyutlu yüzeydeki her şey doküman'dır (Dökmen, 2012: 72). Bir gerçeği, bir olguyu gösteren asıl önceliği bilgi vermek olan iki boyutlu yüzeye basılan yazılı ve görsel verilere belge tasarımı denir (Dur, 2011: 48). Belge tasarımı bilgilendirici bir işleve sahip iki boyutlu yüzeylere basılı materyallerdir. Bilgi broşürü, dergi, gazete, yıllık programlar, kataloglar, afişler vb. belge tasarımının içerisinde yer almaktadır (Karaalioğlu, 2015: 30). Belge tasarımda verilmek istenen bilginin belirli bir kurgu, yaratıcı bir süreç ve etkin bir tasarım ile izleyiciye aktarılması için ortaya çıkan tasarımdır. İzleyicide hem etki hem de anlaşılabilirliği göz önünde bulundurulduğunda içerik kadar görselde önemlidir. Bunların ışığında tasarlanan broşür, bülten, gazete, dergi ve katalog gibi masaüstü yayıncılık uygulama alanları belge tasarımı kapsamındadır. Belge tasarımı tamamı ile bütün bir kurgu üzerinde tasarlanması gerekmektedir. Genel bir tasarımın içerisinde kendine ait bir bölümü olan tasarımlarda belge tasarımı olabilmektedir (Dur, 2011: 48). Belirli bir konu hakkında olma zorunlulukları yoktur ve hem ticari hem de kuramsal üretimlerde sıklıkla kullanılmaktadır.

2.4.2. Form Tasarımı

Günümüzde verileri toplamada en geçerli yöntemlerden birisi “boşlukları doldurma”dır. Talep edilen bilgiler ışığında hazırlanan sorulara kullanıcıların boşlukları doldurmasıyla ulaşılabilir. Bu tür belgelere “form” denilmektedir (Ökten, 2012: 75). Form tasarımı bilgileri kendi içlerinde ayırarak bilginin anlaşılabilirliğini artıran tasarım ürünleridir. En önemli amacı bilgi toplamaktır (Karadağ, 2019: 47). Form tasarımlarının birçok bilgilendirme tasarımı uygulama alanından farkı bilgiyi sınıflandırmasıdır (Dur, 2011: 53). Gündelik hayatta sıkça kullanılan bir yöntemdir. Form tasarımı sayesinde veriye doğrudan, yani birinci elden ulaşılmaktadır. Kişilerden talep edilen bilgilerin boşlukları doldurulmasıyla elde edilir. Anket, sınav, başvuru ve benzeri gibi durumlarda sıkça kullanılan bir materyaldir. Form tasarımı yapılırken en önemli konu anlaşılır

olmasıdır (Karaaliolu, 2015: 32). Formların okunurluklarının anlaşılır olması, kutuların konumlandırılması form dolduran kişide karmaşıya yol açmaması, algı açısından ayırt edici, insanlara konu dışında bilgi sorarak bunaltmaması, kullanıcıların vakitlerini gereğinden fazla almaması dikkat edilmesi gereken konulardandır.

The image shows a registration form for Global Group Company. The form is titled 'REGISTRATION FORM' and includes the following fields and sections:

- Header:** GLOBAL GROUP COMPANY, 351 Broadside Cr., Room 401, Ash, 721977
- Form Title:** REGISTRATION FORM
- Fields:** ID No., Date, Name, Place of Birth, Date of Birth, Address, State, Country, Marital Status, Nationality, National ID No., E-Mail, Gender, Status, City, Zip Code, Phone.
- Text:** Dear Sir / Madam, Managing Director.
- Signature:** Signature of applicant, Signature of sponsor.
- Information:** * Careword multimedijni obilježitelji neposredno izlaze iz područja aplikacije.

Görsel 16: Örnek İş Kayıt Formu

Bu hususlar nedeniyle form tasarımı yapılırken formu dolduracak kişilerle empati kurulmalıdır. İnternet sitelerinde sıkça karşımıza çıkan üye kayıtları da form tasarımlarındandır. İnternet üzerinde yapılan form tasarımları birçok olanak bakımından basılı formlardan daha avantajlıdır. Açılır menüler, seçenek düğmeleri, yazı alanları gibi birçok artı eklenti işleri kolaylaştırarak formun niteliğini artırmaktadır. Modern Çağın sorunlarından olan hızlı tüketme kavramı kişilerin bilgisayar başında klavye ile yazmak yerine, hazır kalıplar içerisinde seçim yapmak istedikleri gözlemlenmiştir (Dur, 2011: 55).

The image shows a web form for creating a new account, titled "Create New Account" at the top. The form is divided into three steps: "1 Your Profile", "2 Business Information", and "3 Additional Users". The current step is "Step 1 Your Profile". Below the title, there is a sub-header "Step 1 Your Profile" and a message: "Enter the login information for your account. You will be able to create additional users after registering." The form contains several input fields: "First Name*" (with a small 'i' icon), "Last Name*" (with a placeholder "Input Your Last Name"), "Email*" (with a placeholder "Input Your Email"), "Phone Number*" (with a placeholder "Input Your Phone Number"), "Password*" (with a placeholder "Create Password"), and "Confirm Password*" (with a placeholder "Confirm Your Password"). At the bottom left, there is a link "Back to Login" and at the bottom right, a "Next Step >" button. The background of the form is white, and the overall design is clean and modern.

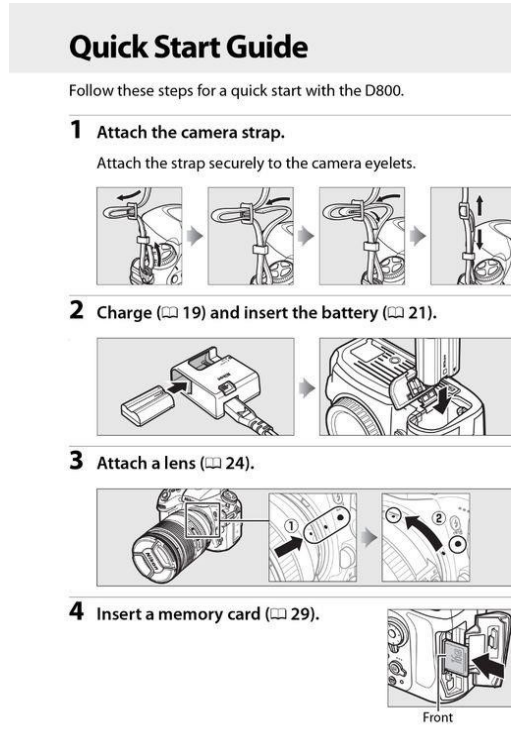
Görsel 17: Örnek Web Sitesi Kayıt Formu

Bir site içerisinde bir form doldurmak için 15 ile 20 dakikalık süreçler kişilere usandırıcı gelmektedir. Hem web sitelerindeki formlar hem basılı formların ortak bir amacı olan bilgiyi sınıflandırarak formu dolduran hakkında bilgi edinilme şansı sunmaktadır. Form tasarımlarında hedef kitle ön planda tutularak kullanıcılara uygun tasarımlar yapılmalıdır.

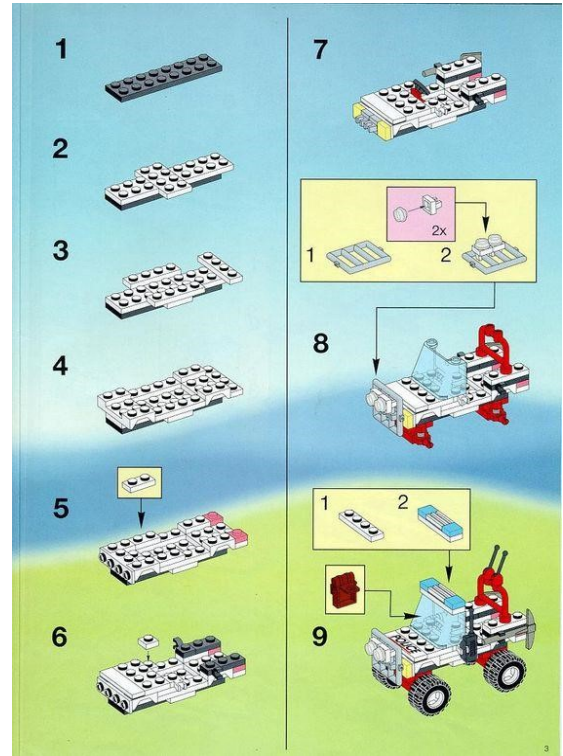
2.4.3. Kullanım Kılavuzu Tasarımı

Kullanım kılavuzu; ürün ile ilgili bilgi veren ve şekil, yazı, renk, simge, fotoğraf gibi öğelerle ürünün doğru kullanılmasını açıklayan bilgilendirme tasarımı uygulama alanlarından biridir (Karaalioğlu, 2015: 33). Günümüzde teknolojik aletlere çokça para harcanmaktadır. Devamlı üretimi yapılan bir sektörde gelişim kaçınılmaz bir durumdur. Makinelerin kullanım şekilleri giderek kafa karıştırıcı bir hal almaktadır. Bu teknolojik gelişmelerle birlikte bu aletlerin nasıl kullanılacağına dair açıklamalar ihtiyaç haline gelmiştir. 14 Haziran 2003 yılında resmileşen kanun ile yeni alınan aletlerin kullanım kılavuzlarıyla birlikte gönderilmesi zorunlu hale getirilmiştir (Dur, 2011: 57). Birçok

aletin yanlış kullanılması sonucu oluşan maddi ve manevi zararlardan firmalar sorumlu tutulmaktadır.

Görsel 18: Bir Fotoğraf Makinası Kullanım Kılavuzu

Görsel 19: Bir Oyuncak Markasının Çocuklar İçin Tasarladığı Kullanım Kılavuzu

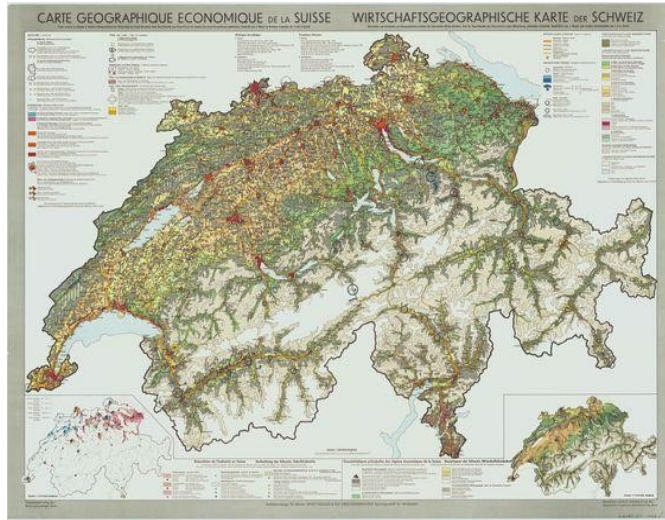
Belirli bir sıraya göre kurgulanan tasarımlarda kullanıcının en az eforda makinenin sorunsuz bir şekilde çalıştırılması amaçlanmaktadır. Sadelik, anlaşılabilirlik, gereksiz ayrıntıdan uzak bir şekilde tasarlanmalıdır. Hem maliyetinin az olması hem de siyah beyazın anlaşılabilirliğinin yüksek olması sonucu renksiz baskılar tercih edilmiştir (Dur, 2011: 58). Günümüzde basılı kullanım kılavuzları yerine dijital olarak hazırlanmış tasarımlar da mevcuttur. Böylelikle dijital olarak hazırlanan kullanım kılavuzları kolaylıkla çoğaltılarak maliyet düşürülmektedir. Nitekim bu yaklaşımın devamında birçok problemi yanı sıra getirmektedir. Kullanım kılavuzundan merak edilen bir kısma bakmak isteyen tüketici, bir aracı olarak bilgisayardan destek almak zorunda bırakılmaktadır. Bu problemden dolayı yeni çözüm arayışlarına gidilmiştir. Akıllı cep

telefonlarının gelişmesi ile kare koddan destek alınarak hızlı bir şekilde kullanıcılar kullanım kılavuzlarına ulaşabilmekteler.

Kullanım kılavuzu tasarımı yaparken unutulmaması gereken detay ise tasarımlar bütün sosyo-ekonomik seviyelerdeki insanlara uygun olmasıdır. Hedef kitle göz önünde bulundurularak yapılan tasarımların oluşacak maddi ve manevi zararları engelleyeceği düşünülmektedir.

2.2.4. Harita Tasarımları

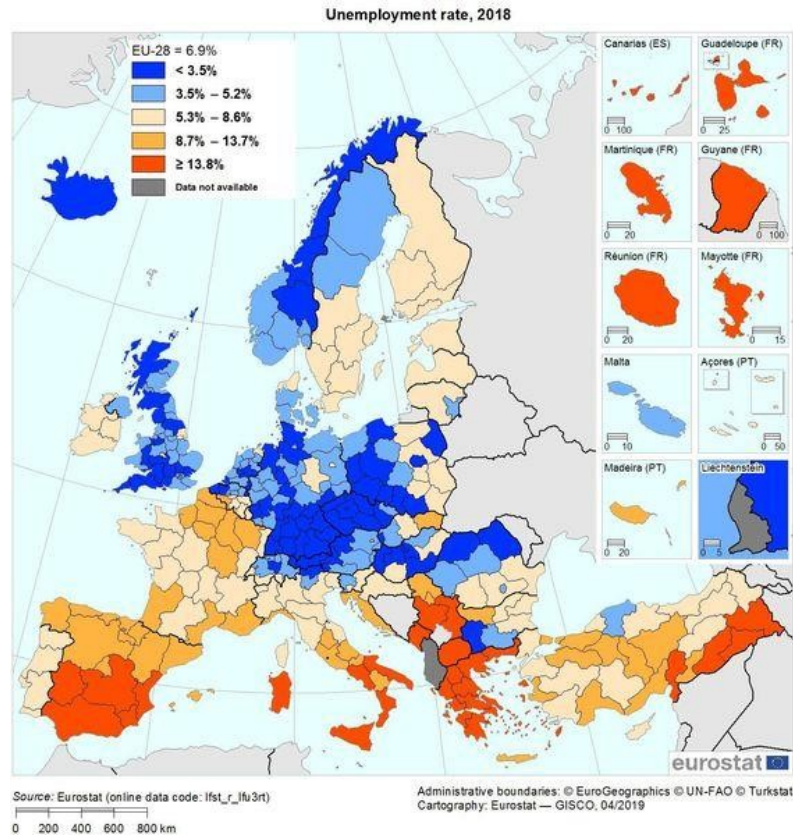
Tarih öncesinden beri insanlar hareket halinde yaşamlarını sürdürmektedirler. İlk çağlarda göçebe bir yaşam süren insanlar, zamanla yerleşik hayata geçseler de günümüz koşullarında yaşamlarını sürdürebilmek için işe gitmek, okula gitmek, yiyecek alışverişinde bulunmak ve diğer zorunluluklar gibi aktivitelerde bulunmaktadır. Bu aktivitelerin süreçleri, mesafeleri ve zorlukları değişkenlik gösterse de yapılması zaruri bir ihtiyaçtır. Günümüz dünyasında seyahat etmek zorunlu bir ihtiyaç olarak görülmeye başlanmıştır.

Görsel 20: 1930, İsviçre Ekonomi haritası

Bu seyahat süreçlerinde kişilere en çok yardımcı olan günümüz teknolojisi navigasyonlardır. Bu navigasyon uygulamalarının amacı kullanıcılarını en rahat ve kestirme şekilde hedefe ulaştırmaktır. Bu sayede daha önceden gitmedikleri yerlerde,

aranan konulara rahatlıkla ulaşılabilmeleri hedeflenmektedir. Navigasyon ile haritaları ayrı tutmak gerekmektedir. Nitekim haritaların hepsi bilgilendirme tasarımı içerisine girmemektedir. Tdk'na göre harita; “Coğrafya, tarih, dil, nüfus vb. konularla ilgili yeryüzünün veya bir parçasının, belli bir orana göre küçültülerek düzlem üzerine çizilen taslağıdır (TDK, 3 Mart 2021)”. Haritalarda genel özellikleri bakımından iki ana başlığa ayrılmışlardır. Bunlar “Konularına Göre Haritalar” ve “Özel Haritalar”dır. Konularına göre haritalardan genel haritalar, toplumun geniş kesimi tarafından kullanılabilen haritalardır. Bunlar: Topoğrafya Haritaları, Fiziki Haritalar, Siyasi ve İdari Haritalar ve Duvar ve Atlas Haritalarıdır.

Görsel 21: 2018, Avrupa Nüfus Haritası

Özel Haritalar ise belirli bir konu için hazırlanmış haritalardır. Bu haritalardan bazıları şunlardır: Araziden Yararlanma Haritaları, Ekonomi Haritaları, Hidroğrafya Haritaları, İzoterm Haritaları, Jeomorfoloji Haritaları, Nüfus Haritaları ve Toprak

Haritalardır (Elialışkan, 11 Nisan 2020). Bilgilendirme haritaları özellikle endüstriyel üretim yapılan çalışma alanlarında kullanılmaktadır. Zamanın önemli olduğu bu sektörlerde yapılan tasarımlarda en çok dikkat edilen özellik kişilere en hızlı şekilde bilgi vermektir. Böylelikle tasarımların etkisiyle işlevsellik artırılmaya çalışılmaktadır. Haritalarda tipografi, hizalamalar, renkler, çizgiler gibi temel tasarım araçlarına dikkat edilmelidir. Bu sayede kargaşadan kaçınılarak nitelikli tasarımlar yapılabilir.

2.4.5. Grafikler

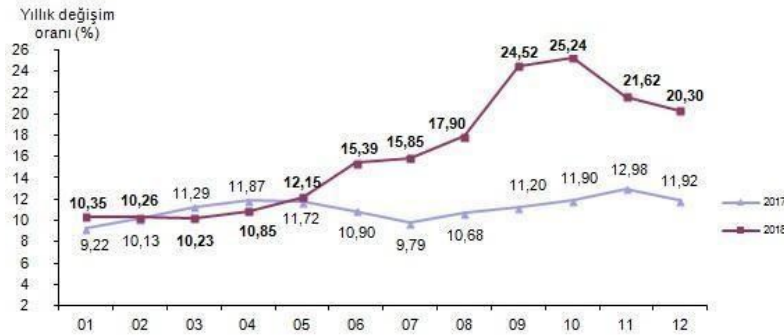
Karmaşık matematiksel veriler ve soyut kavramları görselleştirmeye grafik adı verilmektedir. Çizgiler, şemalar, tablolar v.b. gibi elemanlar kullanılarak verilerin aktarılmasında kolaylık sağlanmaya çalışılmaktadır. Yapılan tasarımlarda birçok bilgilendirme tasarımı elemanı gibi renklere, fontlara, dengeye, anlaşılabilirliğe ve hiyerarşiye dikkat edilmelidir (Karaalıoğlu, 2015: 37). Birçok zel sektörde olduğu gibi eğitim kitaplarında da çokça karşımıza çıkan bu grafiklerde dikkat edilmesi gereken konu izleyiciye veriyi en rahat şekilde idrak ettirebilecek şekilde aktarılmasıdır. Holmes bu konuyu şu biçimde ifade etmektedir: Grafik ve çizgiler istatistiklerin etkilerini artırmak için tasarlanmaktadırlar. Geçmişte veya gelecekte olabilecek trendlerin karşılaştırılmalarını gözler önüne sunmaktadırlar. Bir grafiğin başarılı olarak kabul edilebilmesi için basit olmaları gerekmektedir. Böylelikle dikkat çekici bilgiyi hızlı, basit bir biçimde sunmayı amaçlamaktadır. Sayıları açıklar ve hedef kitleye verileri anlamlandırılması konusunda kolaylık sağlamaktadır (Holmes, 2000 akt. Karaalıoğlu, 2015: 37).

2.4.5.1. Çizgeler

Çizgeler karmaşık olan matematiksel veya soyut bilgileri görselleştirmeye yarayan öğelerdir. Düz bir yazı halinde sunulmak yerine kişilerde rahatlıkla anlaşılabilirlik, farkındalık uyandırmak ve akılda kalıcı olmak için yapılan görsel özetlemelerdir (Dur, 2011: 67-68). Çizelge çeşitleri içerisinde en çok kullanılanlardan pasta, çubuk, sütun gibi elemanlar çok uzun süredir kullanılmaktadır. Grafiklerin anlaşılabilirliğini arttıran unsurlardan biri ise, kişilerin sürekli olarak bu grafikleri görmesi ve grafik hakkında bir yoruma sahip olmasıdır. Çizge çeşitleri ise çizgisel çizge, sütun çizge, çubuk çizge, alan çizge, pasta çizge, halka çizge, xy çizge, radar çizge, kabarcık çizge ve yüzey çizgedir.

2.4.5.1.1. Çizgisel Çizge

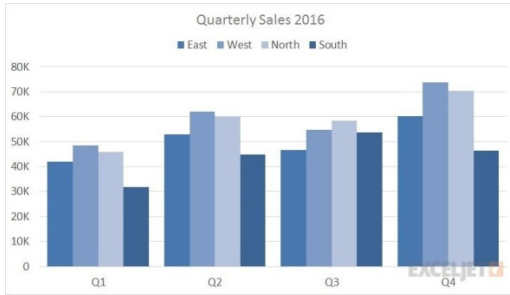
Çizgi çizgeler bir zaman aralığında devam eden kesintiye uğramamış verileri ortak bir platformda göstererek karşılaştırmaktadır (Dur, 2011: 68). Buradaki önemli konu verilerin sürekli bir şekilde devam etmesidir. Bu devam aralığında inişler ve çıkışlar rahatlıkla izleyiciye aktarılabilir. Gösterilen veriler; dikey eksen ve yatay eksenle farklı veriler verilerle kapsamı artırmaktadır.

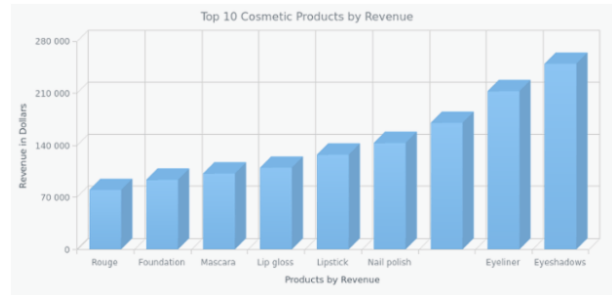
Görsel 22: Çizgi Çizelge Örneği

2.4.5.1.2. Sütun Çizge

Üç boyutlu ve iki boyutlu olmak üzere farklılıklar gösteren bir grafik türüdür. Belirli bir süredeki veri değişikliklerini ve karşılaştırmalarını göstermektedir (Dur, 2011: 67-68). Kategoriler yatay eksen boyunca değerler ise dikey eksen boyunca düzenlenmektedir. Geçmişten beri çokça kullanılan ve tanınan grafik türüdür.

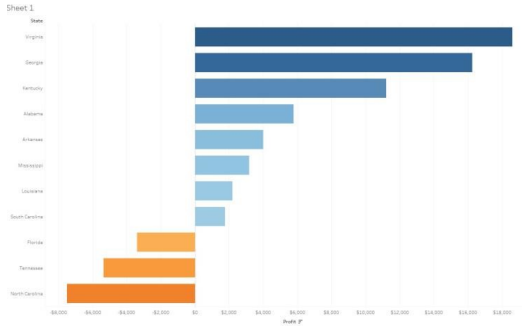
Görsel 23: İki Boyutlu Sütun Çizge Örneği

Görsel 24: Üç Boyutlu Sütun Çizge Örneği

2.4.5.1.3. Çubuk Çizge

Çubuk çizelgeler az sayıdaki öğelerin arasındaki karşılaştırmaları görselleştirmek için kullanılır. Yatay ve dikey eksenler üzerindeki veriler, sütun grafiklerinden farklı olarak çizgiler yatay eksende ilerlerler. Bir verinin başka bir veriye göre nasıl performans gösterdiğini karşılaştırmalı olarak gösterirler (Dur, 2011: 69). Ekonomi alanında sıkça kullanılan bir grafik türüdür. Kategorilerine ayrılarak oluşturulan çoklu çubuk grafikleri de mevcuttur.

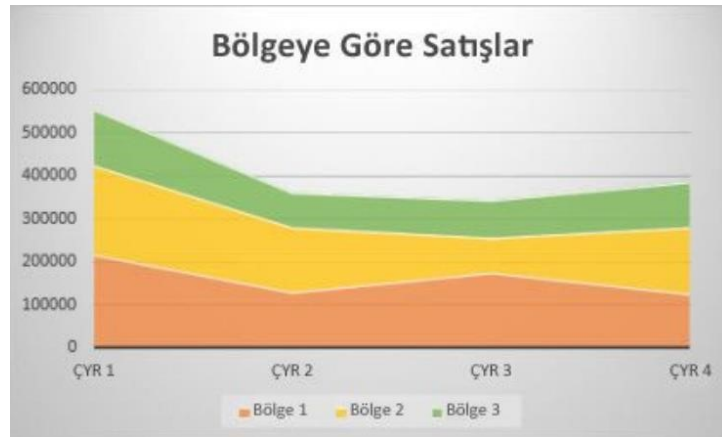
Görsel 25: Tekli Çubuk Çizge örneği

Görsel 26: Kategorili Çubuk Çizge örneği

2.4.5.1.4. Alan Çizge

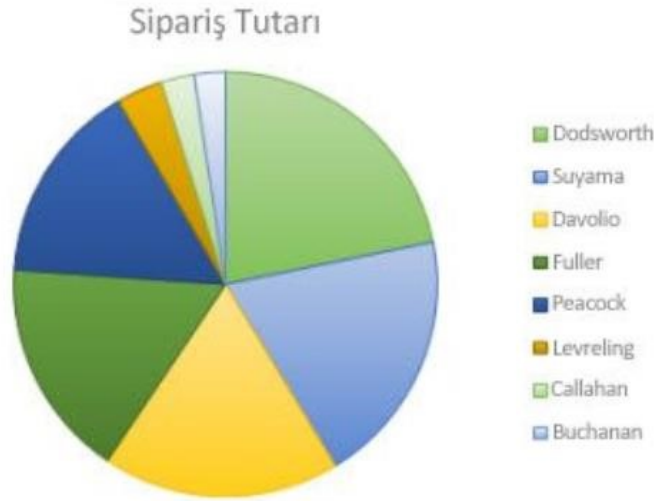
Alan grafikleri, verilerin zaman içerisinde değişikliklerini vurgulamak için tasarlanan grafiklerdir. Alan grafikleri aynı zamanda bu verilerin genel veriler ile olan ilişkisini gözler önüne sermek için de kullanılır (Dur, 2011: 71). Çizgi grafiklerine benzer ama renk alanları bu çizelgede çok daha önemlidir.

Görsel 27: Alan Çizge Örneği

2.4.5.1.5. Pasta Çizge

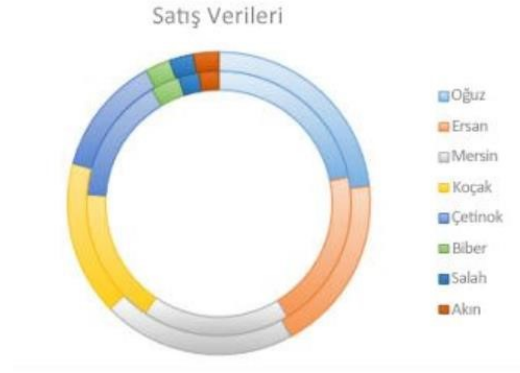
Bir veri dizisindeki ögelerin tüm pastanın yüzdelik oran biçiminde düşünülüğünde nasıl bir pay aldığını göstermektedir. Böylelikle veri dizisinin elemanları da net bir şekilde gözükürken izleyici tarafından verilerin payları daha rahat bir şekilde anlaşılabilir. Günümüzde farklı pasta grafikleri bulunmaktadır. Bunlar; pasta grafiği, üç boyutlu pasta grafiği ve ayrılmış pasta grafikleridir. Günümüz veri görselleştirmesinde sıkça kullanılan pasta grafikleri verilerin kişilere aktarılmasında büyük bir kısmı kapsamaktadır (Dur, 2011: 72).

Görsel 28: Pasta Çizge Örneği,

2.4.5.1.6. Halka Çizge

Pasta grafikleri gibi halka grafikler de parçaların bütün ile olan ilişkisini göstererek izleyicilere verilmek istenen bilginin genele nasıl yansıdığını göstermektedir. Pasta grafiğinden farklı olarak birden fazla veri serisi sunabilmektedir. Bilgilendirme grafiklerinde sıkça kullanılmaktadır (Dur, 2011: 74).

Görsel 29: Halka Çizge Örneği

2.4.5.1.7. Xy Çizge

Tasarımsal olarak birçok grafikten farklıdır. Veri okuma bakımından anlaşılması biraz zor olsa da tasarımsal olarak kişilerin dikkatini çekmektedir. X ve Y koordinatlarında sayısal değerler arasındaki ilişkileri gösterir veya farklı iki grubun koordinatlarını çizer. İki eksenli bu grafiklerin sayısal veri kümelerini aşağıdan yukarı ve soldan sağa olacak şekilde konumlandırılarak verilerin diğer veri dizeleri ile karşılaştırılması izleyicilere aktarılmaktadır.

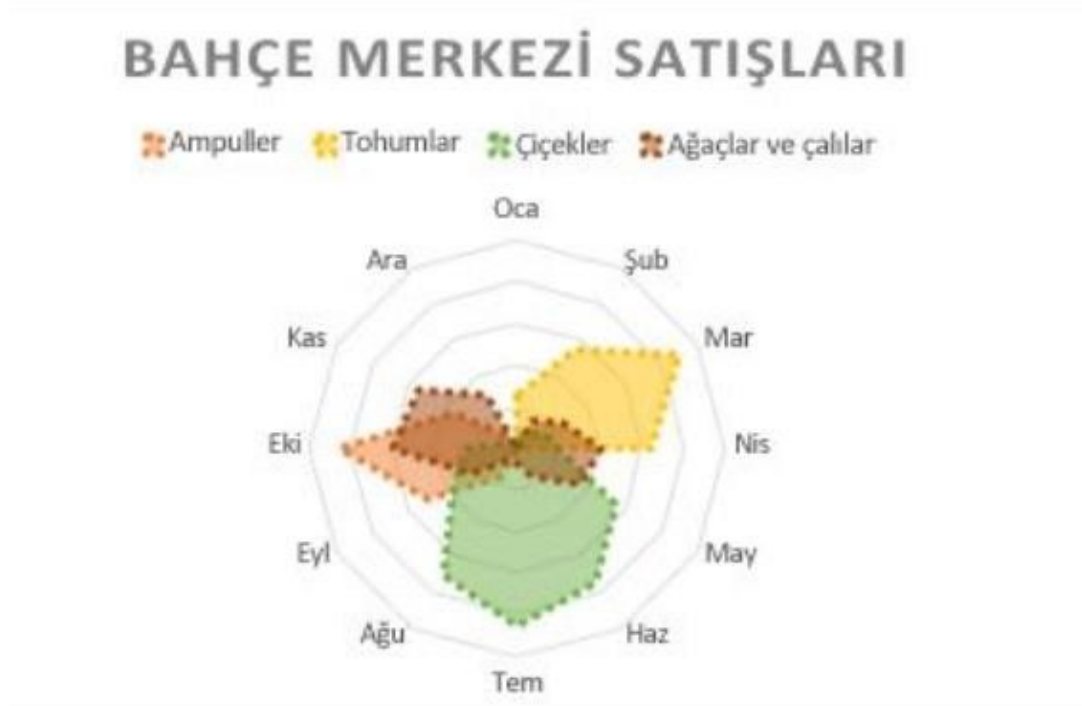

Görsel 30: Xy Çizge Örneği

2.4.5.1.8. Radar Çizge

Radar grafiğinde değişkenler arasındaki farklılıkları nitelemede çokça tercih edilmektedir. Merkezden eksnelere doğru ilerlenerek veriler tasvir edilmektedir. Bu grafik şekli ile iki veya çoklu seçenekler arasında en uygun bileşimleri bulmak için sıklıkla kullanılmaktadır. Tasarımsal olarak renkler ve desenler algıda seçiciliği artırmaktadır. Böylelikle verilmek istenilen içerik daha net anlaşılmaktadır.

Radar grafikleri sadece tek çeşit değildir. Aynı zamanda içleri boyanmış olarak da kullanılabilir. Bunlara ise doldurulmuş radar çizgeleri denir (Dur, 2011: 76). Radar grafiğinin farkı katmanlar arasındaki renk ayrımlarıdır. Birden çok kategori ve veri serilerinde sayısal değerlerle ilgili bir çalışma yapıldığında kullanılabilir.

Görsel 31: Radar Çizge Örneği

2.4.5.1.9. Kabarcık Çizge

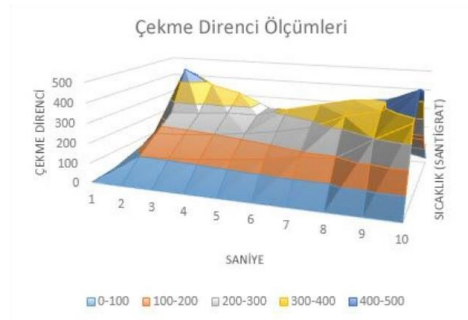
Tasarımsal olarak x y grafiklerine benzese de kabarcık grafiklerinin xy grafiklerinden farkı üç değer kümesini karşılaştırır. Üçüncü değer kabarcık işaretinin boyutunu belirler. Bu grafiklerinde iki boyutlu ve üç boyutlu tasarımları mevcuttur (Dur, 2011: 76).

Görsel 32: Kabarcık Çizge Örneği

2.4.5.1.10. Yüzey Çizge

Bu grafikte dikkat edilmesi gereken noktalar verilerin hem kategoriler hem de sayısal verilerden oluşması gerekmektedir. İki veri kümesi arasındaki bileşimleri gösteren kullanışlı bir tasarım şeklidir. Topografik haritalarına benzemesi ile dikkat çekmektedir.

Görsel 33: Yüzey Çizge Örneği

2.4.6. Bilgi Grafikleri (İnfografik)

Bilgi grafikleri literatürde çoğunlukla Bilgilendirme Tasarımı uygulama alanları alt başlığı olarak yer almaktadır. 1950'li yıllarda yazılı basın organlarında çok şey yer alması sonucu bilgilendirme tasarımı ile bilgi grafikleri çokça karıştırılmıştır. İngilizcede “information” yani “bilgi” ile “graphic” yani “grafik” sözcüklerinin birleşimi ile “infografik” sözcüğü Türkçeye “bilgi grafiği” olarak geçmiştir (Aksoy, 2019: 37). Bilgi grafiği, bir içerik özelinde hazırlanmaktadır. Birçok farklı tasarım unsurundan (harita, şema, tablo vb.) destek almaktadır. Temel grafik tasarım öğelerinden de (renk, leke, tipografi, boşluk vb.) yararlanılmaktadır. Birçok uygulama alanı ya da bir içerik bağlamında farklı uygulama alanlarını bir araya getirebilir. Afiş formatı yanı sıra dergi, gazete, makaleler veya haberleri desteklemek için de kullanılabilir (Güler, 2008: 83). Bir bilginin aktarılmasını ve uzun süreçler boyunca kişileri etkilemesinin en başarılı yolu, bilgiyi bölümlere ayırarak bir hikâye olgusu oluşturmaktır (Zedeli, 2014: 14). Modern çağın büyük problemlerinden biri yazı ağırlıklı bilgilerin okunmamasıdır. Okunması vakit alan, sıkıcı, yorucu olan metinler fotoğraflar, grafikler, tablolar, piktogramlar ve illüstrasyonlar ile desteklenerek izleyiciler açısından akılda kalıcı, ikna edici tasarımlar yapılmaya çalışılmaktadır. Böylelikle bilgilerin daha kolay anlaşılması sağlanmaktadır (Gülrenk, 2015: 45). Bilgilendirme tasarımı yapılırken hedef kitlenin belirlenmesi öncelikli konulardandır. Yapılan tasarımlar da hedef kitlenin konuştukları dil, yaşadıkları coğrafya, eğitim durumları gibi etmenler kitlelere ulaşılmasında büyük rol oynamaktadır. Bilgi grafiklerinin destekleyici öğeleri olan fotoğraf, piktogram, illüstrasyon, diyagram, harita, pasta grafiği, çubuk grafiği, semboller kullanılırken hedef kitlesinin sosyo-kültürel yapısına dikkat edilmelidir. Farklı coğrafyalarda anlamları da farklılaşan görsellerin kullanılması, verilmek istenilen mesajın fikrinin zedelemeyeceğine dikkat edilmelidir.

Bilgi grafikleri kitle iletişim araçlarında çokça kullanılmaktadır. 1950'li yıllardan sonra hız kazanarak birçok gazete, dergi ve televizyon programlarında verilerin aktarılmasında yardımcı bir argüman olarak yer almıştır (Güler, 2009: 83). Bu yüzden yapılan tasarımlar da dikkat edilmesi gereken hususlar arasında, hangi mecralarda yayınlanacak olduğu önemli bir konu haline gelmektedir. İnfografik tasarımına başlamadan önce verilerin belirli gruplara ayrılması gerekmektedir. Gruplandırılan

verilerin önemlilik sırası tasarım gidişatında öncü bir rol izlemektedir. Önem sırasından sonra tasarım içerisinde hangi verilerin yer alması gerektiği ile ilgili bir analiz yapılmalıdır. Bu süreç içerisinde verilerin en sade ve yalın hale getirilmesi konusunda çalışmalar yapılmaktadır. Böylelikle kullanılacak olan destekleyici öğeler ile ilgili bir fikir ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Bu sayede genel bir tasarım çerçevesi oluşturulmalıdır.

İnfografiklerde, tasarım çerçevesi kadar tasarım anatomisi de önemlidir. Bir bilgi grafiği üç ana temelden oluşmaktadır. Bunlar;

1. Görsel; renk, grafik ve imgelerdir. Bu sayede dikkat çekme, anlamlandırma ve akılda kalıcılığın artırılması amaçlanmaktadır.
2. İçerik; çizgiler, istatistikler ve referanslardır. Bu veriler giriş, gelişme ve sonuç kurallarına göre koordine edilmektedir.
3. Bilgi; gerçeklerin ve çıkarımların izleyiciye doğru bir şekilde ulaşması amaçlanmaktadır.

Bu temeller dikkate alınarak üretilen tasarımların başarılı olacağı düşünülmektedir (Durmuş, 2019: 39).

İstenilen mesajların bireylere ulaşmasında dikkat edilmesi gerekenler arasında tasarımın yayınlanacak yayın organı önemlidir. Bu ortamlar durağan ise bilgisayar veya kâğıt, hareketli tasarımlar ise video veya animasyon, etkileşimli ise web veya dijital ortamlara uygun tasarımlardır.

2.4.6.1. Bilgi Grafikleri'nin (İnfografik) Tarihsel Gelişimi

Birçok görsel sanatlar dalında olduğu gibi bilgilendirme grafiklerinin tarihsel sürecinin başlangıcı da mağara duvarlarına çizilen resimler olarak gösterilmektedir. Literatürde bu çizimlerle ilgili farklı düşünceler yer almaktadır. Yapılan sembollerin kültürün devamlılığını sağlamak, yani bir sonraki kuşağa aktarılmasını için yapıldığı

düşünülmektedir. Yapılan bu çizimler incelendiğinde basit formlara sahip sembollerden ve imgelerden oluştuğu gözlemlenmiştir.

Tarih öncesinde 7500 yılında Çatalhöyük'te çizilen haritalar ilk infografiklere örnek verilebilir (Akca, 2018: 7). Çatalhöyük haritasının yapılaş amacı ise Çatalhöyük şehir planını göstermektir.

Şekil 10: İnfografik Tasarımının Tarihsel Gelişimi, Doğanca Şahin

Yazının ve görsel iletişimin temeli olarak sayılan Mısır medeniyetine ait hiyeroglifler, sembollerin iletişim aracı olarak kullanıldığı ilk örneklerdendir (Akca, 2018: 7). M.Ö. 5000 yılında ortaya çıktığı düşünülen bu alfabe, ikon ve basit şekillerle oluşturulduğu bilinmektedir. 1350 yılında Nicole d'Orseme hareketli bir nesnenin nasıl ölçüleceğini açıkladığı bir grafik tasarlamıştır. 1390 yılında Mansur ibn Muhammad ibn Yusuf ibn İlyas'ın tasarladığı "Tashrihi Banad-i İnsane" dönemin insan anatomisini, kendi el yazısı ile açıkladığı çizim infografiğin temel eserleri arasında görülmektedir. 1510 yılında Leonardo Da Vinci infografiğin yardımcı elemanlarından olan birçok illüstrasyon tasarlamıştır. Bu illüstrasyonlar sadelik ve basit formlardan ziyade daha gerçekçi olarak çizilmiştir. Çizimlerin etrafında ise açıklayıcı metinler yer almaktadır. 1520 yılında Piri Reis tarafından tasarlanan harita ise yerleşim yerleri, kaleler, kiliseler, cami gibi barındırdığı unsurlarla infografiklerin ilk örnekleri arasında yer almaktadır.

1786 yılında William Playfair ise veri görselleştirmenin ilk örneklerini vermiştir. William Playfair, "The Commercial and Political Atlas and Statistical Breviary" adlı kitabı için pasta ve çubuk grafiklerini kullanan ilk kişi sayılmaktadır. Haritaları ve grafikleri ilk birleştiren Charles Joseph Minard, 1850-1870 yılları arasında Napolyon'un Rusya seferinde mağlup gelmesinin nedenlerini anlattığı grafik, alanındaki önemli örneklerin arasında görülmektedir. 1857 yılında modern hemşireliğin öncüsü olan Florence Nightingale tarafından Kırım Savaşı'nda savaşan askerlerin aylık ölüm sayıları, hastanelerin yetersizlikleri ve ölüm nedenlerini açıklamak üzere bir infografik tasarlamıştır. Bu infografikte pasta grafiği ve yığılı grafikleri birleştirerek "CoxComb" olarak adlandırılan bir tasarım şekli ortaya koymuştur.

20 y.y. gelindiğinde modern çağın getirdiği gelişmeler sunucunda bilgilendirme tasarımına olan ihtiyaçlar artmıştır. Isotype kurucusu olan Otto Neurath tarafından yeni bir tasarım dili oluşturularak ikonların ve sembollerin kullanımı artmıştır. Böylelikle evrenselleşme ile ilgili yeni adımlar atılmıştır. 1950'li yıllarda yazılı basın yayın organlarının, karışık verilerin anlaşılabilirliğini artırmak için çokça infografik tasarımlarından yararlanılmıştır. ABD ve İngiltere'de kitle iletişim araçlarında yayın yapan kuruluşlar, verilerin görselleştirilmesi ile ilgili sorunlar yaşamışlardır. Yaşanan sorunlar sonucu veri görselleştirme departmanları kurulması gerektiği kanısına

varılmıştır. Yapılan tasarımların karmaşık verilerin açıklanmasındaki başarısından sonra dünya genelinde de infografiklerin kullanımında artış gözlemlenmiştir.

Görsel 34: Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Covid-19 Salgınıyla ilgili İnfografik Tasarımı

Görsel 35: T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Günlük Koronavirüs Tablosu İnfografik Örneği

İnfografikler 21. Yüzyılın ikinci yarısından sonra daha da çeşitlenerek gelişmektedirler. Sadece kitle iletişim araçlarında değil dijital mecraların gelişimi ile hız kazanarak birçok mecrada aktif olarak kullanılmaktadırlar.

2.5. YURTDIŞINDAKİ ÜNİVERSİTELERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KONULU BİLGİ GRAFİKLERİ

Modern dönemde birçok ülke toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için önlemler almaktadırlar. Avrupa Birliğine dahil olmak isteyen ülkelerin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin gelişimini sağlanabilmesi için bazı kriterler ortaya koymaktadır. Kriterler arasında etkili olan, Kopenhag kriterleri adı verilen bir dizi yaptırımlarını

birçok ÷lke kabul etmektedirler. 1993 yılında birçok ÷lke tarafından kabul edilen anlaşmanın siyasi kriterlerinin içinde yer alan kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı reddetmektedir. Sadece anlaşmayı imzalayan ÷lkeler değil birliğe dahil olmak isteyen ÷lkelerinde belirli seviyelere ulaşması ve Kopenhag kriterlerini kabul etmesi gerekmektedir. Kopenhag kriterlerinin yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi anlaşmalarda bireylerin toplum içerisindeki ötekileştirmeden yaşama hakları güvence altında almaktadır. Eğitim kurumlarının en son basamağı olan üniversitelerde ise kadın bireylerin eğitime katılım oranları, erkeklere oranla daha az olduğu gör÷lmektedir. OECD'nin “2018, Bir bakışta eğitim: Eğitim düzeyi ve işgücü durumu” araştırmasına (OECD Library, 9 Eylül 2020) göre Avrupa Birliği'ne üye ve aday ÷lkelerin genel ortalamasına bakıldığında kadınların %38,3'ü üniversite mezunu iken bu oran erkeklerde %43,8'dir. Kadınların üniversitelerdeki eşitlik durumlarının incelenebilmesi için sadece öğrenci oranları yeterli kalmamaktadır. Bireylerin akademik kadrolardaki oranları da incelenmelidir. Aşağıda Avrupa Birliği'ne üye ve aday ÷lkelerin akademik kadrolardaki kadın erkek oranları verilmektedir (Tablo 3).

Tablo 3: Avrupa Komisyonu, Avrupa Birliği'ne üye ve aday ülkelerin akademik sınıflandırmaya göre kadın erkek akademisyen sayıları, 2016 yılı, Yayımından yola çıkarak tasarlanmış tablo, Doğançan Şahin

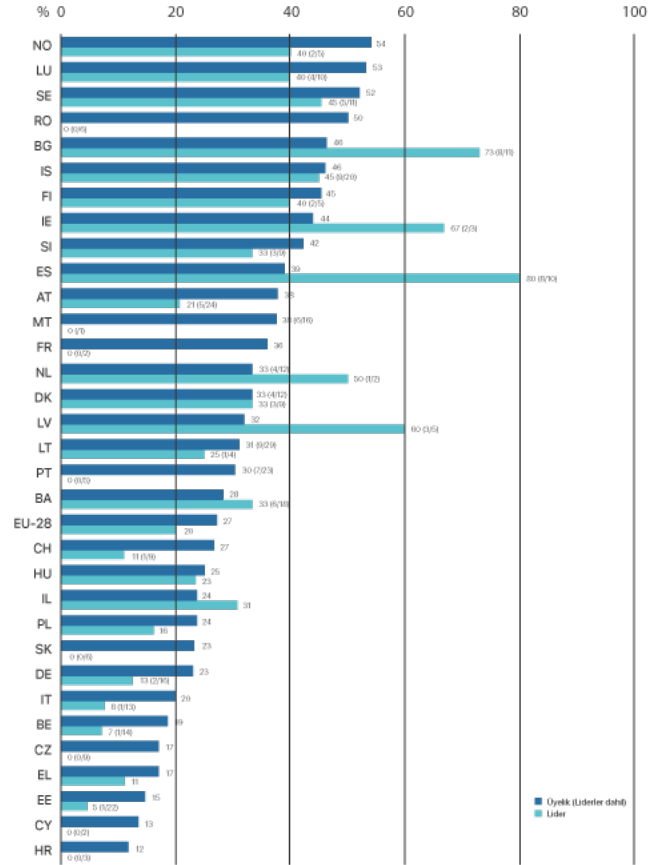
	Grup A		Grup B		Grup C		Grup D		Toplam	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
EU	35.896	115.885	156.551	230.118	111.329	128.556	164.438	186.155	487.807	693.118
BE	472	2.109	1.498	3.435	2.747	4.587	9.344	9.908	14.061	20.039
BG	1.236	2.142	2.884	3.428	:	:	6.799	5.734	10.919	11.304
CZ	383	2.232	:	:	:	:	:	:	16.128	30.756
DK	554	2.121	1.536	3.092	1.962	2.612	7.637	6.737	11.689	14.562
DE	2.935	12.230	10.253	29.846	25.396	32.181	56.003	73.554	94.587	147.811
EE	153	477	:	:	:	:	:	:	4.132	4.506
IE	110	425	598	1.150	3.429	3.582	:	:	4.137	5.157
EL	765	2.774	868	1.806	1.517	2.560	1.979	2.355	5.129	9.495
ES	2.136	7.881	17.264	23.473	3.179	3.393	6.493	6.803	29.072	41.550
FR	7.671	27.366	36.882	53.192	3.820	6.749	9.410	13.017	57.783	100.324
HR	1.202	1.757	3.455	3.227	730	445	1.707	1.214	7.094	6.643
IT	2.880	10.093	7.409	12.514	9.897	11.442	7.096	6.850	27.282	40.899
CY	23	154	68	147	274	416	206	232	571	949
LV	274	388	313	274	2.320	1.637	:	:	2.907	2.299
LT	453	701	1.273	1.073	1.864	1.057	645	314	4.235	3.145
LU	22	104	46	88	68	146	308	428	443	767
HU	299	1.185	1.070	2.193	3.945	4.921	856	1.174	6.170	9.473
MT	12	18	38	49	3	3	7	16	60	86
NL	609	2.648	761	1.938	2.335	3.394	8.652	10.089	12.357	18.069
AT	580	1.970	935	2.641	3.782	5.128	6.755	8.845	12.052	18.584
PL	2.600	8.181	6.884	11.530	20.683	20.303	9.197	9.153	39.364	49.167
PT	496	1.388	2.322	3.373	8.100	8.862	14.752	13.332	25.670	26.955
RO	151	127	190	132	120	100	488	429	949	788
SI	458	1.126	405	742	1.343	1.406	172	185	2.378	3.459
SK	437	1.288	1.142	1.649	3.256	3.223	501	354	5.336	6.514
FI	780	1.877	2.240	2.321	2.047	1.988	3.436	3.579	8.503	9.765
SE	1.630	4.798	6.387	7.555	1.417	1.681	11.140	11.263	20.449	25.147
UK	6.575	18.325	49.830	59.250	7.095	6.740	855	590	64.350	84.905
IS	80	224	80	142	131	125	:	:	291	491
NO	1.083	2.801	3.737	4.456	1.312	1.335	6.172	4.641	12.304	13.233
CH	1.283	4.215	1.911	3.719	5.322	7.506	9.033	11.699	17.549	27.139
TR	:	:	:	:	:	:	:	:	53.326	71.393
BA	137	167	120	177	321	358	184	154	762	856
IL	142	854	869	1.807	566	507	2.032	1.974	3.609	5.142

Kadın figürü 2018 raporu “Avrupa Birliği'ne üye ve aday ülkelerin akademik sınıflandırmaya göre kadın erkek akademisyen sayıları, 2016 yılı” araştırmasında (European Commission, 1 Mart 2020) a, b, c ve d grubu akademisyenlerin sınıflara göre sayıları verilmektedir. D grubu, doktora gerektirmeyen akademik görevlere karşılık gelmektedir. B ve D grupları ülkelerin sistemlerine göre değişkenlik göstermektedir. A sınıfı ise profesör ya da ülkelerin en yüksek görevlendirmesi olarak kabul edilmektedir.

- Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerin A sınıfı kadın akademisyen ortalamasına bakıldığında %21,9 oranında görev aldıkları görülmektedir. Avrupa Birliğine üye ülkeler arasında A sınıfı akademisyenler oranı en yüksek olan %54,3 ile Romanya'dır. %45,1 ile ikinci sırada ise Bosna-Hersek yer almaktadır.
- Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerin B sınıfı kadın akademisyen ortalamasına bakıldığında %40,4 oranında görev aldıkları görülmektedir. B grubunda kadın akademisyen oranı en yüksek ülke ise %59 ile Romanya'dır.
- Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerin C sınıfı kadın akademisyen ortalamasına bakıldığında %46,4 oranında görev aldıkları görülmektedir. C grubunda kadın akademisyen oranı en yüksek ülke ise %63,8 ile Litvanya'dır.
- Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerin D sınıfı kadın akademisyen ortalamasına bakıldığında %45,2 oranında görev aldıkları görülmektedir. D grubunda kadın akademisyen oranı en yüksek ülke ise %67,3 ile Litvanya'dır.

Bireylerin akademik kadrolarda ilerleyebilmeleri için bilimsel araştırmalarda aktif rol oynamaları gerekmektedir. Araştırmalarda kimlerin yer alacağına karar veren kurumların karar mercilerinde, büyük oranda erkeklerin olduğu görülmektedir. Aşağıdaki araştırmada Avrupa Birliği'ne aday ve üye ülkelerin araştırma-geliştirme komisyonları, konseyler, komiteler, vakıflar ve akademi meclislerindeki kadın ve erkek oranları verilmektedir (şekil 11).

Şekil 11: Avrupa Komisyonu “kurul, üye ve liderlerindeki kadınların oranı, 2017 yılı” araştırmasından yola çıkarak tasarlanmış grafik, Doğançan Şahin

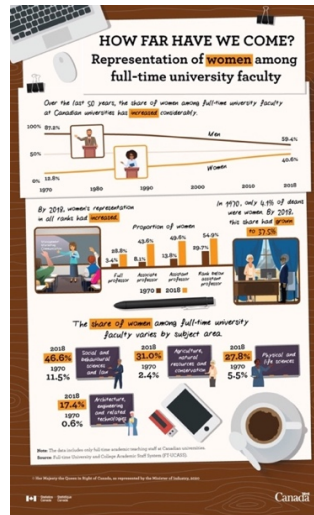

Kadın figürü 2018 raporunun “kurul, üye ve liderlerindeki kadınların oranı, 2017 yılı” araştırması (European Commission, 1 Mart 2021) incelendiğinde kurul üyeleri ve liderleri dahil kadınların oranı %27 olarak saptanmıştır. Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında yapılan araştırmada liderler ve liderler dahil olmak üzere bütün kadın üyeler iki ana başlıkta incelenmiştir. Avrupa Birliği'ne dahil 28 ülkenin ortalaması alındığında %27 oranında kadın üye varken, %20 oranında kadın lider yer almaktadır. Avrupa

Birliği'ne üye 8 ÷lkede kadın lider bulunmamaktadır. Bu ÷lkeler ise Çekya, Fransa, Hırvatistan, Kıbrıs, Malta, Portekiz, Romanya ve Slovak Cumhuriyeti'dir. En çok kadın liderin yer aldığı ÷lke ise %80 oranında İspanya'dır. Grafik incelendiğinde kadın bireylerin bilimsel araştırmalarda karar mercii, araştırma-geliştirme komisyonlarında, konseyler, komiteler, vakıflar ve akademik meclislerde, Avrupa Birliği'ne üye ÷lkeler ortalaması baz alındığında kadınlar liderlik pozisyonlarında 5'te 1'i oranında yer almaktadırlar.

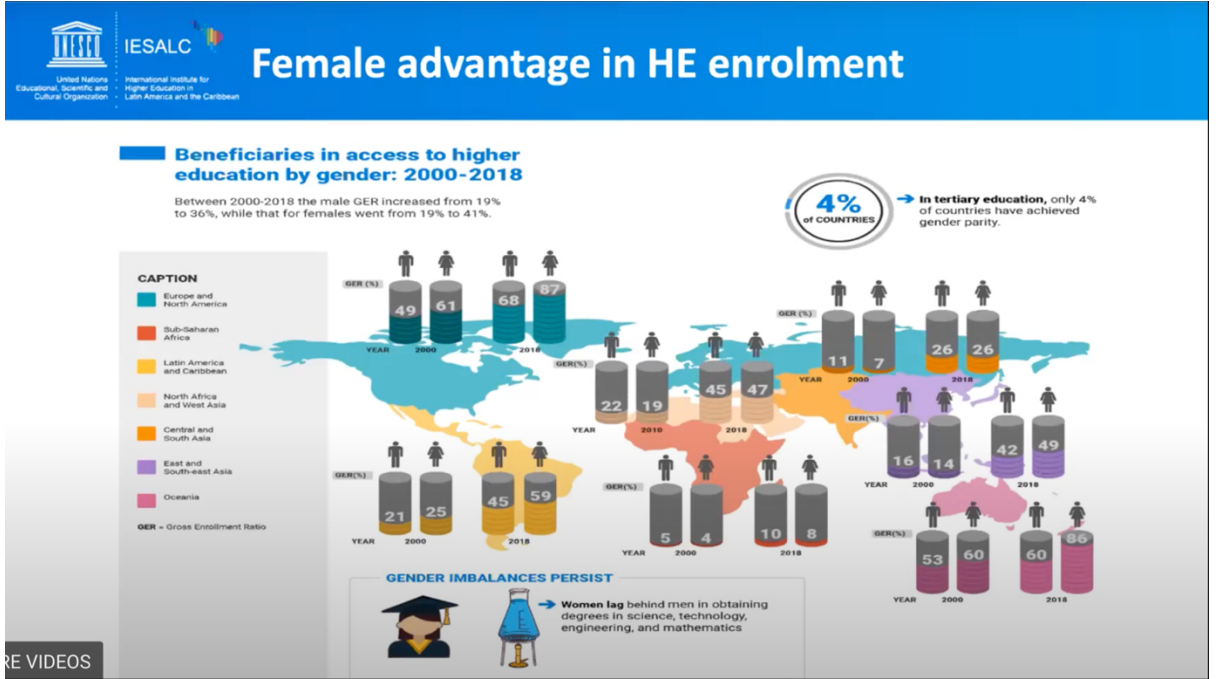
Üniversitelerdeki toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yapılan bilgi grafiklerine bakıldığında farklı tasarımlarla karşılaşılmaktadır. Kanada İstatistik kurumunun “Ne kadar yol kat ettik” araştırması incelendiğinde Kanada'da eğitim veren kadın akademisyen oranları incelenmiştir. Kurum bilgi grafiklerinin tercih edilmesini “bir mesajı hızlı bir şekilde iletmek, karmaşık ve fazla miktarda verinin sunumunu basitleştirmek, veri modellerinin ilişkilerini ve zaman içerisindeki değişiklerini izlemek” olarak açıklamaktadır.

Tasarımda 1970 yılından 2018 yılına kadar kadın akademisyenlerin unvanlarına göre, yıllara göre ve uzmanlık alanlarına göre ayrımları verilmektedir. Çalışmada temel tasarım ilkelerinden olan kontrast ilkesinden yararlanılarak tasarımda vurgu yapılmak istenilen noktaların etkisi artırılmıştır. Tasarım illüstrasyon çizim tekniği kullanılarak görsel bütünlük sağlanması amaçlanmıştır. Uzun açıklayıcı metinlere yer verilmeyerek sade bir tasarım dili tercih edilmiştir (Görsel 36).

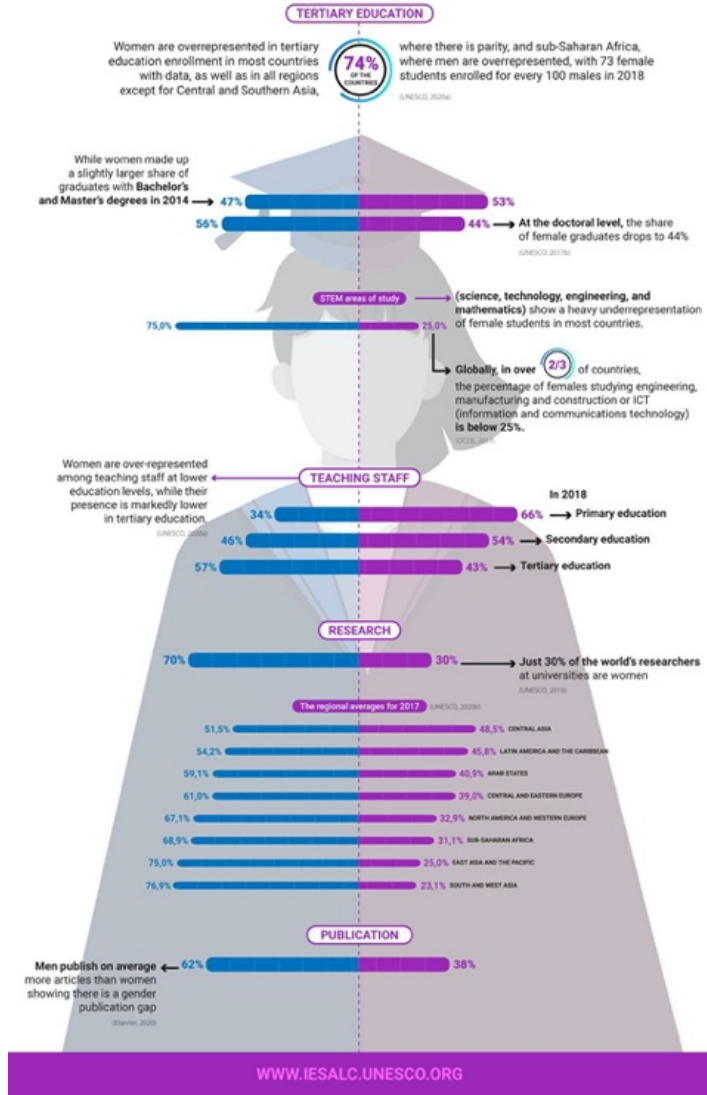
Görsel 36: Kanada İstatistik Kurumu, Ne Kadar Yol Katettik, İnfografik alışması

UNESCO Uluslararası Latin Amerika ve Karayipler Yükseköğretim Enstitüsü (IESALC) tarafından yapılan araştırmada bilgi grafikleri yayınlanmıştır. Cinsiyetlere göre yükseköğretimden faydalananlar 2000-2018'in bilgi grafiğinde denge ilkesi ve kontrast renklerden yararlanılarak bir tasarım oluşturulmuştur. Veri görselleştirme tekniklerinden olan üç boyutlu sütun grafikleri kullanılarak cinsiyetler arasındaki oranların anlaşılabilirliği artırılmaya çalışılmıştır (Görsel 37).

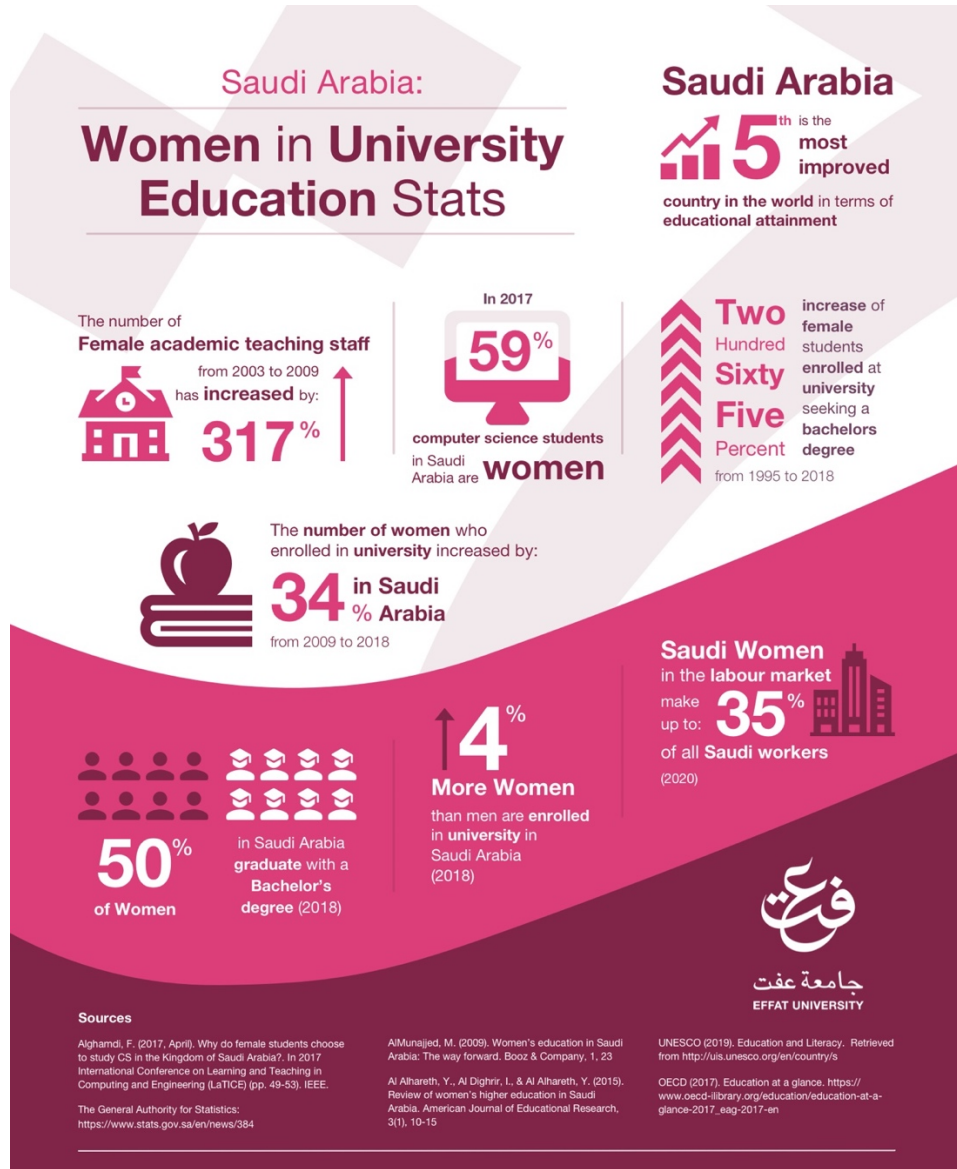
Görsel 37: UNESCO Uluslararası Latin Amerika ve Karayipler Yükseköğretim Enstitüsü, Videodan Ekran Görüntüsü

UNESCO uluslararası Latin Amerika ve Karayipler Yükseköğretim Enstitüsü'nün başka bir çalışması olan "Yükseköğretimde kadın" araştırmasında yüksek lisans, doktora, fen bilimleri, akademik kadrolarda araştırma ve bilimsel yayınlardaki kadın oranları incelenmektedir. Yayınlanan tasarımda görsel kullanımı ile izleyicinin dikkati çekilerek vurgu artırılmaya çalışılmıştır. Görsel denge kullanılarak verilerin daha rahat algılanması amaçlanmıştır (Görsel 38).

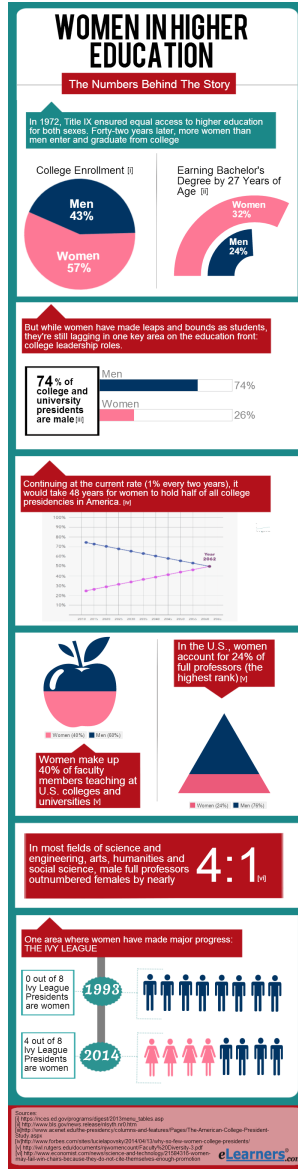
Görsel 38: UNESCO Uluslararası Latin Amerika ve Karayipler Yükseköğretim Enstitüsü, Yükseköğretimde Kadın, İnfografik Tasarımı

1999 yılında kurulan Suudi Arabistan'daki kadınlar için ilk özel yüksek öğretim kurumu olan Effat Üniversitesi tarafından yayınlanan “Üniversitelerdeki kadın istatistikleri” bilgi grafiğinde farklı yıl aralıklarında üniversitelerdeki kadınların oranları verilmektedir. Tasarımda görsel hiyerarşi kullanılarak izleyicilerin veri kodlamalarına yardımcı olunmaya çalışılmıştır. Farklı renk bütünlükleri ile dil bütünlüğü artırılmaya çalışılmıştır (Görsel 39).

Görsel 39: Effat Üniversitesi, Üniversitelerdeki Kadın İstatistikleri, İnfografik Tasarımı

Çevremi içi eğitim veren Elearnes sitesinin yayınladığı “Yükseköğretimde kadınlar” isimli bilgi grafiğinde Amerika'daki üniversitelerde kadın oranları verilmektedir. Ülke genelinde kadın öğrenci, unvanlarına göre akademisyen ve rektör oranları verilmektedir. Tasarımda birçok açıklayıcı metin, renk ve veri görselleştirme uygulama alanlarından yararlanılmıştır (Görsel 5).

Görsel 40: Elearners, Yükseköğretimde Kadınlar, İnfografik Tasarımı

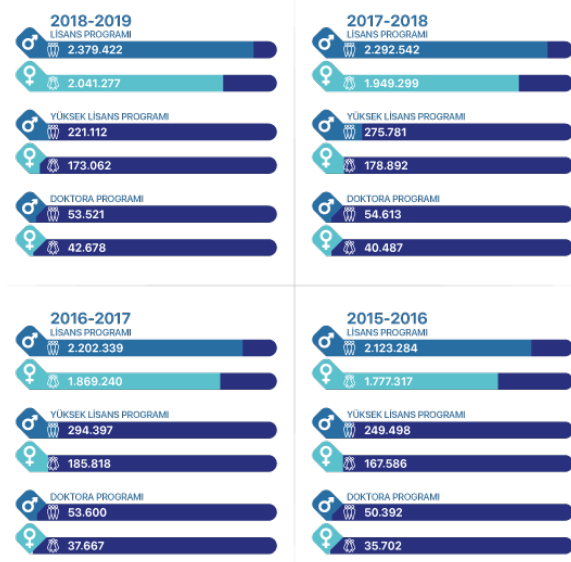
Yurtdışındaki üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilgi grafiklerinin kullanımı artmaktadır. Tez kapsamı içerisinde yer alan Türkiye'deki üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği bilgi grafikleri de incelenmelidir.

2.6. TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTELERDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KONULU BİLGİ GRAFİKLERİ

Modern toplumun problemleri arasında sayılan toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun üniversitelerin bilimsel araştırma alanlarına dahil olmaktadır. Her bir birey eğitime ulaşma hakkına sahiptir. Türkiye Cumhuriyeti bu hakları yasalarca korumaktadır. Türkiye'de 1981 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile yükseköğretim alanında büyük bir gelişim sağlanmıştır (Türkiye'de Yükseköğretimdeki Cinsiyet Eşitsizliği, 2019: 9). Üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin gelişimine bakıldığında 1990'lı yıllarda Kadın Araştırma merkezleri ve yüksek lisans programlarının ilk örnekleri ile karşılaşılmaktadır. 2000'li yıllarda birçok üniversitede kadın araştırma merkezleri kurulurken, 2000'li yılların ortalarında cinsel taciz ve saldırıların önlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Yakın dönemlerde üniversitelerin kurumsal dönüşümlerine yönelik Avrupa Birliği projeleri ile politika üretimine yönelik çalışmalarda artış görülmektedir (Göker ve Polatdemir, 2019: 16). Yükseköğretim kurumlarının eşitlikçi politikaları ile kadın öğrencilerin üniversitelerdeki sayıları her geçen gün artmaktadır.

Yüksek Öğretim Kurumu'nun "Öğrenim düzeyine göre öğrenci sayısı, 2018-2019 Yükseköğretim istatistikleri" sonuçlarına göre 2015-2019 tarihleri arasında her geçen yıl kadın öğrenci sayılarında artış fark edilmektedir (Şekil 12) (YÖK İstatistik, 1 Eylül 2020). Türkiye'deki üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin anlaşılabilmesi için sadece kadın öğrenci sayılarına bakılmamalıdır. Kültürün aktarımını sağlayan eğitim kurumlarında kadın akademisyenlerin temsilleri de önem arz etmektedir. Türkiye'deki akademik kadrolardaki kadın akademisyenlerin tarihine bakılırsa 1945-1960 yılları arasında sayısal olarak artışlar yaşanmıştır. Bu dönemlerde en fazla fen fakültelerinde, en az ise sosyal bilimler ve hukuk fakültelerinde kadın akademisyenler görev almıştır. 1965-1966 yıllarında kadın akademisyenler en fazla doğa bilimlerinde yer almışlardır. Güzel sanatlar fakültelerinde ise kadın akademisyen oranları her dönemde %30'un üzerindedir. 1942-1943 yıllarında arasında kadın profesör görev almazken, 1950'li yıllarda %3, 1970'te %8, 1980'de %14, 1990'da %21, 2000'de ise bu oran %25'tir (Çakır 2019: 62). 2020 yılında Türkiye'deki kadın profesör oranı ise %31'dir.

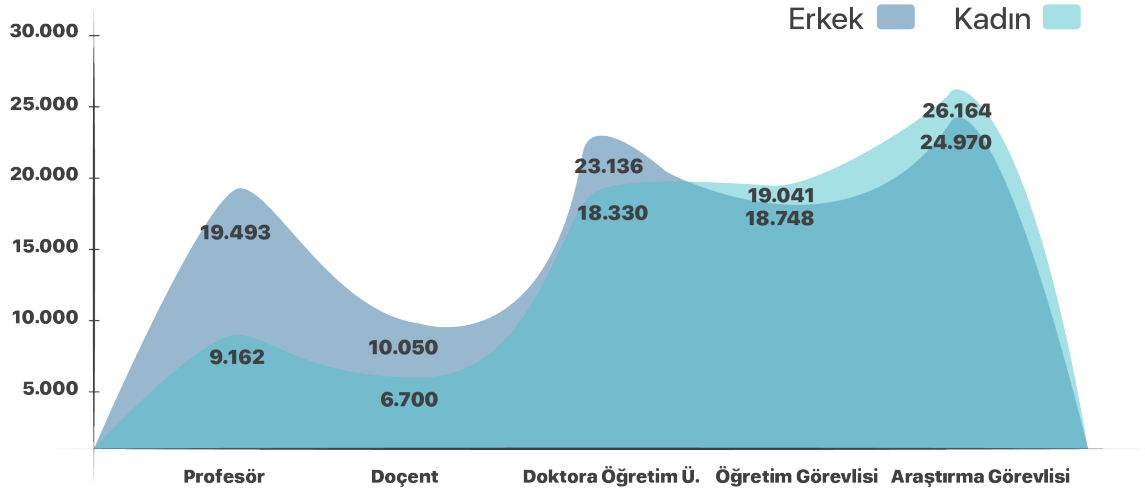
Şekil 12: YÖK, Türkiye'deki Eğitim Programlarına Göre Öğrenci Sayıları 2015-2019, Doğançan Şahin

Yüksek Öğretim Kurumu'nun verilerinden yararlanarak hazırlanan 2020 yılı unvanlarına göre öğretim elemanları verileri incelendiğinde Türkiye'de toplam 175.794 öğretim üyesi vardır. Bunların 96.397'si erkeklerden, 79.297'si kadınlardan oluşmaktadır. Üniversitelerde toplam 28.655 profesör görev yapmaktadır. Kadın profesörler toplamda 9.162 kişi ile %32, erkek profesörler ise 19.493 kişi ile %68 oranında eğitim vermektedir. Doçent kadrosunda kadın akademisyenler 6.700 kişi iken erkek akademisyenlerin rakamı 10.050'dir.

Doktor öğretim üyesi kadrolarında kadın akademisyenler 18.330, erkek akademisyenler ise 23.136 kişidir. Öğretim görevlisi kadrosunda kadınların daha fazla yer aldığı görülürken, kadroda 19.041 kadın 18.748 erkek görev almaktadır. Kadın araştırma görevlilerinin sayısı 26.164, erkek araştırma görevlilerinde bu rakam 24.970'tir (Şekil 13) (YÖK İstatistik, 25 Eylül 2020).

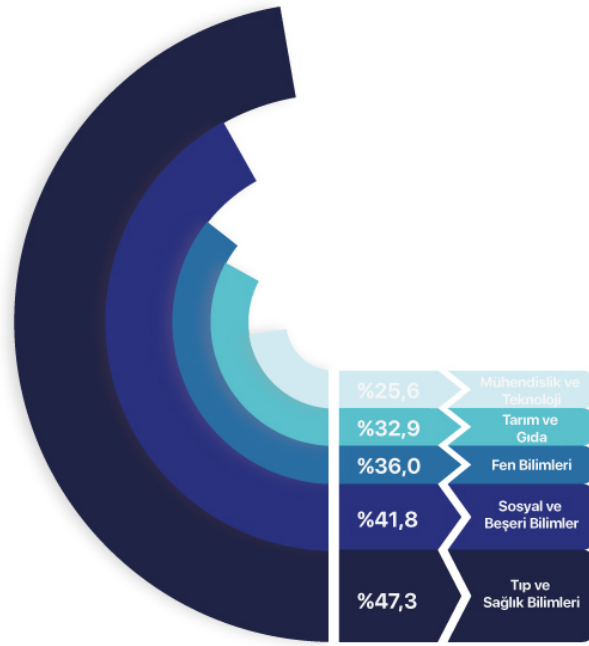
Şekil 13: YÖK, Türkiye'de Eğitim Veren Akademisyenlerin Unvanlarına Göre Cinsiyet Dağılımları, Doğançan Şahin

Veriler incelendiğinde kadın bireyler akademik kariyer basamaklarının başlarında daha çok yer aldıkları görülmektedir. Kariyer basamaklarının ileriki bölümlerinde erkekler çoğunluktadır.

YÖK tarafından hazırlanan “Kadınların mesleki eğitim ve kadın istihdamı, Ağustos 2017” araştırması incelendiğinde kadınların en çok Tıp ve Sağlık Bilimlerinde araştırma yaptıkları görülmektedir. Mühendislik bölümlerindeki araştırmacıların %25,6’sı kadınlardan oluşmaktadır. Mühendislik bölümlerini ise %32,9 ile Tarım ve Gıda Bilimleri takip etmektedir (Kadınların Mesleki Eğitimi ve Kadın İstihdamı, 2017: 12).

Şekil 14: YÖK, Türkiye’de Alanlara Göre Kadın Araştırmacıların Oranları 2017 Yılı, Doğançan Şahin

Kadınların üniversitelerin karar mercilerinde ne kadar yer aldıkları eşitliğin sağlanabilmesi için önemlidir. YÖK'ün verilerinden yararlanarak Türkiye'deki üniversitelerin en yüksek kıdemi olan rektörlük görevinde yer alan bireylerin incelendiğinde kadın rektörlerin oranı %7,96'dır. Üniversite dahilindeki erkek rektörlerin oranı ise %92,03'tür (YÖK, 25 Eylül 2019).

Şekil 15: YÖK, Türkiye’de Üniversitelerde
Kadın Rektör Oranları 2020 Yılı, Doğancan Şahin

Yüksek Öğretim Kurumu’nun araştırmaları yanı sıra üniversitelerdeki toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kurumlar kendi içlerinde de araştırma yapmaktadırlar. Birçok üniversitede kadın araştırma birimleri yer almaktadır. Literatür tarandığında Atılım Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Kadir Has Üniversitesi ve Yaşar Üniversitesi’nin yaptığı çalışmalara ulaşılmıştır.

Atılım Üniversitesi tarafından yayınlanan “Kadın dostu kampüs ne demek?” ve “Kadınlar toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi tarihini yazıyor!” isimli bilgi grafiği çalışmaları bulunmaktadır. Aynı zamanda Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından yayınlanan “Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı üniversite ve kadın dostu kampüs” isimli poster çalışmaları da yer almaktadır. “Kadın dostu kampüs ne demek?” çalışmasında illüstrasyon çizimi ve açıklayıcı metinler ile görsel bir hiyerarşi oluşturmak hedeflenmiştir. Bu sayede hedef kitlenin dikkati çekilerek verilmek istenilen bilginin doğru kodlanmasına uğraşılmıştır. “Kadınlar toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi tarihini yazıyor!” çalışmasında 1791 yılından 2015 yılına kadar gerçekleşen kadın hareketleri ile ilgili bilgiler verilerek kronolojik bir bilgi grafiği çalışması yapılmıştır (Görsel 41- 42).

Görsel 41: Atılım Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Kadın dostu kampüs ne demek?, İnfografik Tasarımı

Görsel 42: Atılım Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Kadınlar toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi tarihini yazıyor!, İnfografik Tasarımı

“Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı üniversite ve kadın dostu kampüs” çalışmasında literatür inceleme ve bulgular yer alırken, sonuç kısmında önerilere

değınnlmıştır. Yapılan alışma bilgi grafiği niteliğinden ziyade üniversite bünyesinde saha çalışmaları ile araştırma metni olarak yayınlanmıştır (Görsel 43).

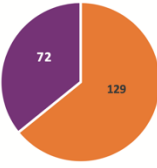

Görsel 43: Atılım Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi,
Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı üniversite ve kadın dostu kampüs,
İnfoğrafik Tasarımı

Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadın Araştırmaları Mükemmeliyet Merkezi ve Research Worldwide İstanbul tarafından 2019 yılında yayınlanan çalışmada Türkiye'de yükseköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliğine dair genel bir analiz ve uzmanlar tarafından yapılan incelemelere yer verilmiştir. Saha çalışmalarında 9 farklı üniversitedeki insanlarla görüşmeler yapılmıştır. Çalışma araştırma raporu olarak yayınlanmasından dolayı görsellerden yararlanılmamaktadır.

Kadir Has Üniversitesi bünyesindeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadın alışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Avrupa Birliği'nin Ufuk 2020 programı tarafından finanse edilen SAGE (Systemic Action for Gender Equality), 2019 yılında bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma 1984-2018 yılları arasında Türkiye'deki kadın ve erkek öğretim üyelerinin bölgelere ve fakültelere göre verilerini sunmaktadır. Raporda çokça veri görselleştirme tekniklerinden olan pasta grafiği, sütun grafiği ve çizgisel grafikten yararlanılmıştır. Çalışmada açıklayıcı metinlere yer verilmeden sade bir tasarım tercih edilmiştir (Görsel 44-45).

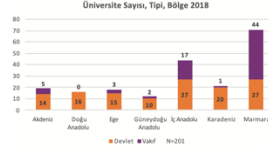
Üniversite Sayısı, 2018

Devlet Vakıf N=201

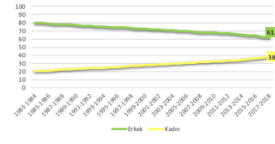
TÜRKİYE GENELİ

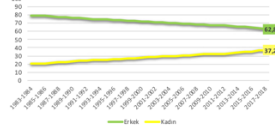
Öğretim Üyesi Sayısı	Öğrenci Sayısı
Devlet = 134.688	Devlet = 3.305.555
Vakıf = 23.087	Vakıf = 574.962

Görsel 44: Kadir Has Üniversitesi Bünyesindeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Metin İçi Veri Görselleştirme Tasarımı

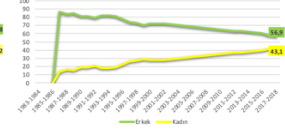
Öğretim Üyeleri, Toplam, Cinsiyet (%)

Öğretim Üyeleri, Devlet, Toplam, Cinsiyet (%)

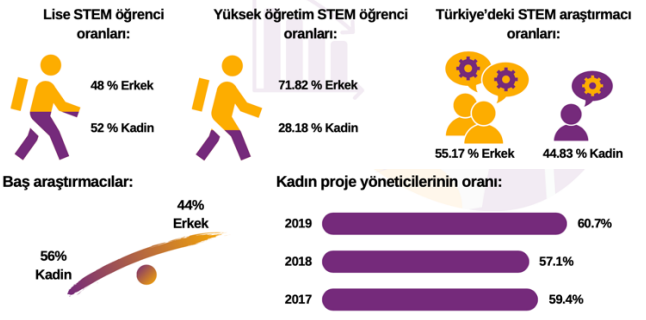

Öğretim Üyeleri, Vakıf, Toplam, Cinsiyet (%)

Görsel 45: Kadir Has Üniversitesi Bünyesindeki Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Metin İçi Veri Görselleştirme Tasarımı

Yaşar Üniversitesi tarafından CALIPER projesi kapsamında Avrupa Birliği Horizon 2020 Araştırma ve İnovasyon programı ile gerçekleştirilen araştırmada kurum içerisinde ve kurumun bulunduğu yenilik ekosisteminde toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin durumun kapsamlı değerlendirmesi ele alınmaktadır. Raporda piktogramlardan, sütun grafiklerinden ve renk kontrastlarından yararlanılarak iç bölümler görsellerle desteklenmiştir. Proje kapsamında bilgi grafiği çalışması yer almamaktadır (Görsel 46-47).

Görsel 46: Yaşar Üniversitesi, Metin İçi Veri Görselleştirme Tasarımı,

Görsel 47: Yaşar Üniversitesi, Metin İçi Veri Görselleştirme Tasarımı,

Anadolu Ajansı tarafından 2020 yılında Yüksek Öğretim Kurumu verilerinden yararlanılarak tasarlanan çalışma bilgi grafiği tasarımı ilkelerini karşılamaktadır. Tasarımda Türkiye'deki yükseköğretimde öğrenci sayıları, görev yapan akademisyen sayıları ve unvanlarına göre dağılımları incelenmektedir. Çalışmada simetrik hizalamadan yararlanılarak kurumsallık hissiyatının artırılması amaçlanmıştır. Kullanılan piktogramlar ve metin içerisindeki vurgulanmak istenilen yazıların kalınlaştırılması ile bilgilerin anlaşılabilirliği artırılmıştır (Görsel 48).

Görsel 48: Anadolu Ajansı, Yükseköğretimde Öğrenci ve Akademisyen Sayıları

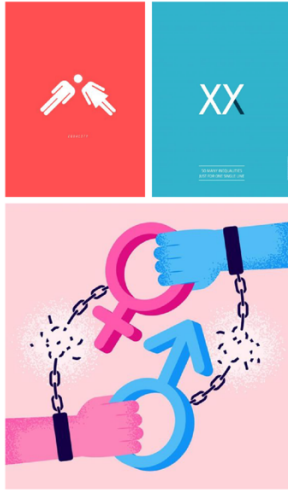
Literatür taraması yapıldığında üniversitelerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda araştırmalar yaptığını görmekteyiz. Üniversite iç birimlerinde bulunan Kadın Araştırma Merkezleri bildiriler, tasarımlar ve yayımlar yapmaktadırlar. Türkiye'deki üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda karmaşık verilerin aktarımını kolaylaştırması açısından bilgi grafikleri tercih edinilmeye başlanmıştır. Bu sayede üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilgilendirme tasarımı üretimleri artmaktadır.

3.BÖLÜM

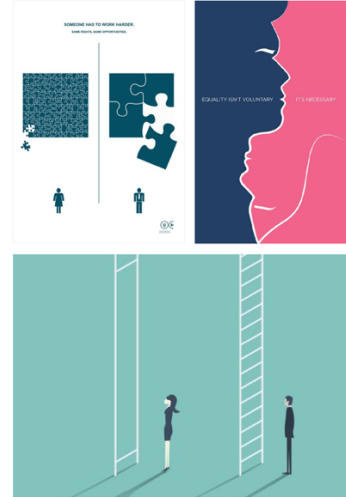
3.1. ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ'NDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KONULU BİLGİ GRAFİKLERİ TASARIMLARI

Tez çalışması sürecinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin toplumsal cinsiyet eşitliği bakımından incelemek ve elde edilen bulgular bilgi grafiği tasarımı (İnfografik) ile görsel iletişim verileri oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilgi grafikleri incelenmiş ve alanyazın taraması yapılmıştır. Birçok kaynak incelenerek üniversitelerdeki toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki çalışmalar taranmıştır.

Yurtdışında ve Türkiye'de yakın dönemde sıkça tartışma konusu olması dolayısıyla toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili birçok tasarım ürünü ile karşılaşmıştır. Yurtdışı ve yurtiçi kaynakların incelenmesi sonucu yapılan tasarımlarda farkındalığın artırılabilmesine yönelik çalışmaların yoğunlukta olduğu görülmüştür. Çalışmalarda cinsiyetler arasında yaşanan dezavantajlı durumların ifade edilebilmesi için tasarımlarda bilgilendirici metinlerin yer aldığı fark edilmiştir. Üretimlerin dünya geneline tesir eden toplumsal bir problem olması nedeniyle işler sade, yalın ve herkes tarafından idrak edilebilmesi konusuna özen gösterilmiştir (Görsel 49-50).

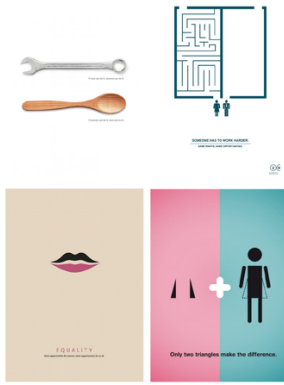

Görsel 49: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Afiş Tasarımı Örnekleri

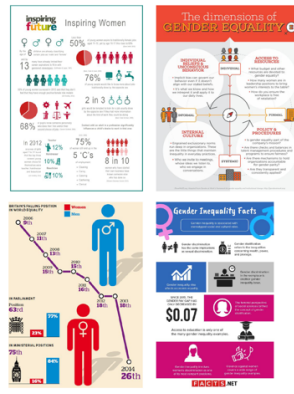

Görsel 50: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Afiş Tasarımı Örnekleri

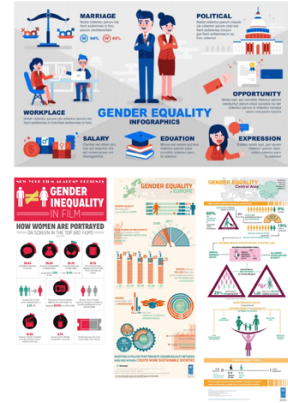
Örneklerde görüldüğü üzere sadece sade yalın ve herkes tarafından anlaşılmasının yanı sıra birçok veri görselleştirme uygulama alanlarında da yararlanılmıştır. Yurtdışı ve yurtiçindeki üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda birçok veriye ulaşılmıştır. Hedef kitleye aktarımın sağlanabilmesi ve etkisinin artırılabilmesi nedeniyle bilgilendirme tasarımı uygulama alanlarından olan bilgi grafiklerinden yararlanılmıştır (Görsel 51-52-53).

Görsel 51: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Afiş Tasarımı Örnekleri

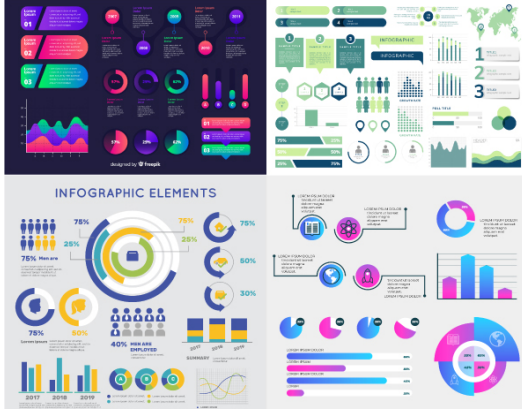

Görsel 52: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Bilgi Grafiği Tasarımı Örnekleri

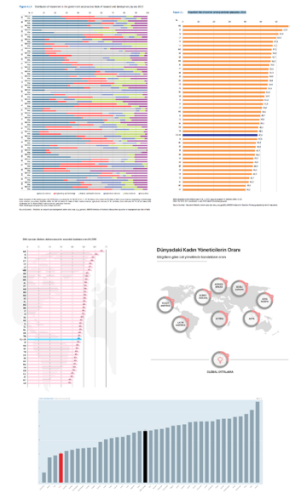
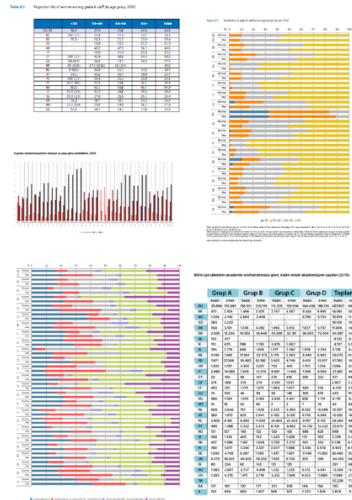
Görsel 53: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Bilgi Grafiği Tasarımı Örnekleri

Bilgilendirme tasarımlarında karmaşık verilerin anlaşılmasını kolaylaştıran veri görselleştirme uygulamaları kullanılmaktadır. Hedef kitleye verilmek istenilen bilginin aktarımı önem arz etmesinden dolayı başta veri görselleştirme tasarımları ile ilgili incelemelerde bulunulmuştur (Görsel 54-55).

Görsel 54: Veri Görselleştirme Örnekleri **Görsel 55:** Veri Görselleştirme Örnekleri

Toplumun bütün sosyo-ekonomik düzeyine sahip bireyler göz önünde bulundurularak tez içerisinde kullanılacak bütün veriler için araştırmalar yapılmıştır. Üniversitelerdeki toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili durum ve koşulların algılanabilmesi ve kişisel farkındalığın artırılabilmesi için uluslararası kabul görmüş kurumların geçmişten günümüze kadar yayınları incelenmiştir (Görsel 56-57-58-59-60-61).

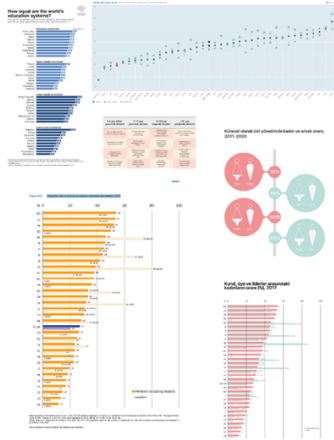
Görsel 56: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri

Görsel 57: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri

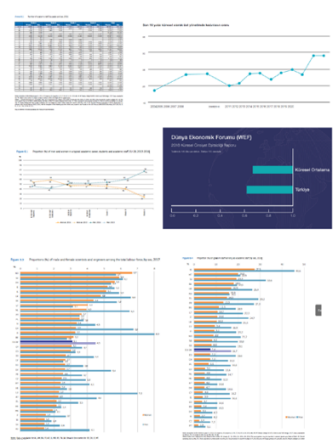
Görsel 58: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri

Görsel 59: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri

Görsel 60: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri

Görsel 61: Üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Konulu Veri Görselleştirme Örnekleri

Üniversitelerdeki toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamının anlaşılabilmesi için öğrencilerden, akademisyenlere ve yönetici pozisyonlarındaki bireylere kadar veriler elde edilmiştir. Yurtdışı ve yurtiçindeki örnekleri yanı sıra tez kapsamında yer alan Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'ndeki verilere ulaşabilmesi için araştırmalar yapılmıştır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi bünyesinde bulunan Eskişehir Kadın Araştırma Merkezi (ESKAM) Müdürü ile görüşmeler 2019 yılında yapılmıştır. ESKAM 2010 yılında kurulan, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi bünyesinde çalışmalar yürüten bir araştırma merkezidir. Merkez 2019 yılından beri aktif bir şekilde araştırma projeleri, panel, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlemektedir. Kuruluş amaçlarından biri de Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin birim ve bölümleriyle iş birliği yaparak cinsiyet eşitliklerine yönelik çalışmalarda bulunmaktır. Merkez ile görüşmeler neticesinde üniversitede toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili verilerin bulunmadığı belirlenmiştir. Araştırmacı kurum içerisinde öz farkındalığın artırılabilmesi için 2019-2020 yıllarında gönüllülük esasına bağlı olarak merkezde çalışmıştır. Öğrenci başkanlığına getirilerek

organizasyon ve etkinliklerde rol almıştır. Gerçekleştirilen etkinliklerde afiş tasarımı ve billboard tasarımı konusunda destek sağlanmıştır (Görsel 62).

Görsel 62: ESKAM, “Bilinçli Kadınlar Güçlü Yarınlar”,
Billboard Tasarımı 2019, Doğanca Şahin

Üniversite bünyesindeki toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili tasarımlar için Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Personel Daire Başkanlığı ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğrenci İşleri idari personeli ile sözlü iletişim sonucu veriler elde edilmiştir. Tasarımlar oluşturulurken başta Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin genel kurumsal tasarım dili incelenmiştir. İnceleme sonucunda tasarımlarda kullanılması üzere renk paleti oluşturulmuştur (Görsel 63).

Eski Logo

50. Yıla Özel Logo

Güncel Logo

Palet Renk Arayışları

Tasarımlarda Kullanılacak Renk Paletleri

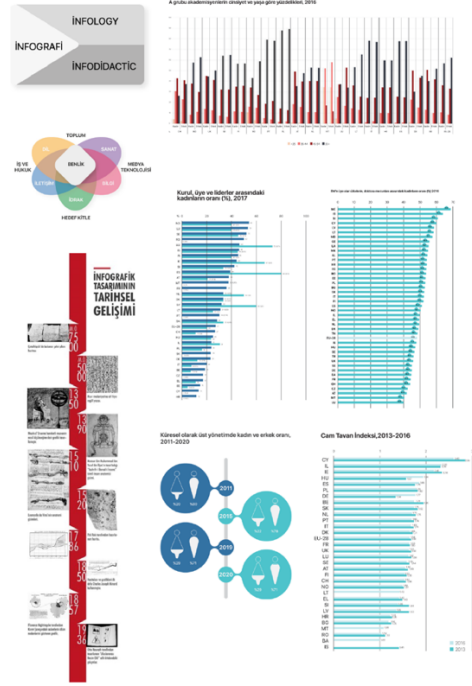

Görsel 63: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Logo ve Kurumsal Tasarım Dili
Araştırması, Doğançan Şahin

Tez çalışmasının bilgi grafikleri konusu üzerinde yoğunlaşması sonucu metin içerisinde kullanılacak olan bütün veriler yeniden tasarlanmıştır. (Görsel 64-65).

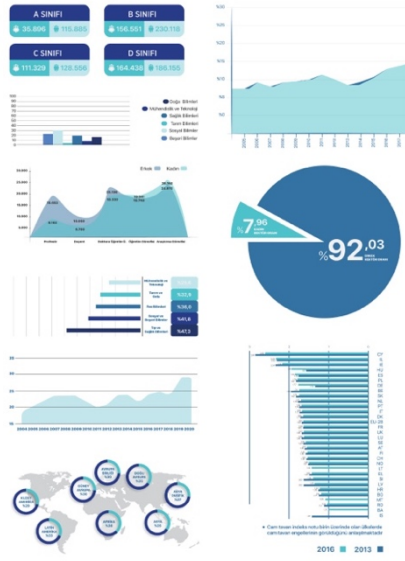

Görsel 64: Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları, Doğançan Şahin

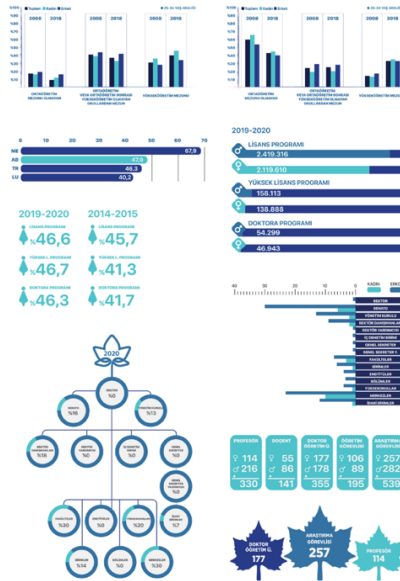

Görsel 65: Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları, Doğançan Şahin

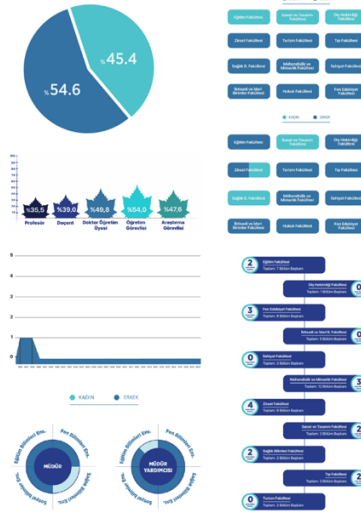
Araştırma kapsamında yurtdışı, yurtiçi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi bünyesinde elde edilen veriler üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bu sayede bilgi grafikleri tasarımlarına başlanmadan önce ön hazırlık tamamlanmıştır (Görsel 66-67-68-69).

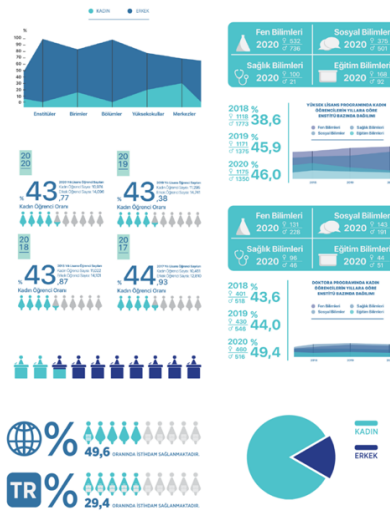
Görsel 66: Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları, Doğançan Şahin

Görsel 67: Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları, Doğançan Şahin

Görsel 68: Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları, Doğançan Şahin

Görsel 69: Tez Çalışması İçerisinde Kullanılacak Veri Görselleştirme Tasarımları, Doğançan Şahin

Tasarımlar oluşturulurken üniversitenin tasarım dili göz önünde bulundurulmuş ve önceden hazırlanan renk paletine sadık kalınarak tasarımlar üretilmiştir. Bilgilendirme grafiklerinde görsel kullanımının tasarımın etkisini artırması gücünden yararlanılması için her bir bilgi grafiği için illüstrasyon çizim tekniği ile görseller oluşturulmuştur. Çizimlerin üretimi sürecinde Procreate çizim programından yararlanılmıştır. Bilgi grafikleri tasarımları üretilirken kadın figürlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Kullanılan kadın figürlerinde güçlü kadın imajları tercih edilmiştir. Bilgi grafik tasarımları kendi içlerinde konu başlıklarına ayrılarak bölümler halinde tasarımlar üretilmiştir.

• Küresel Sorun Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

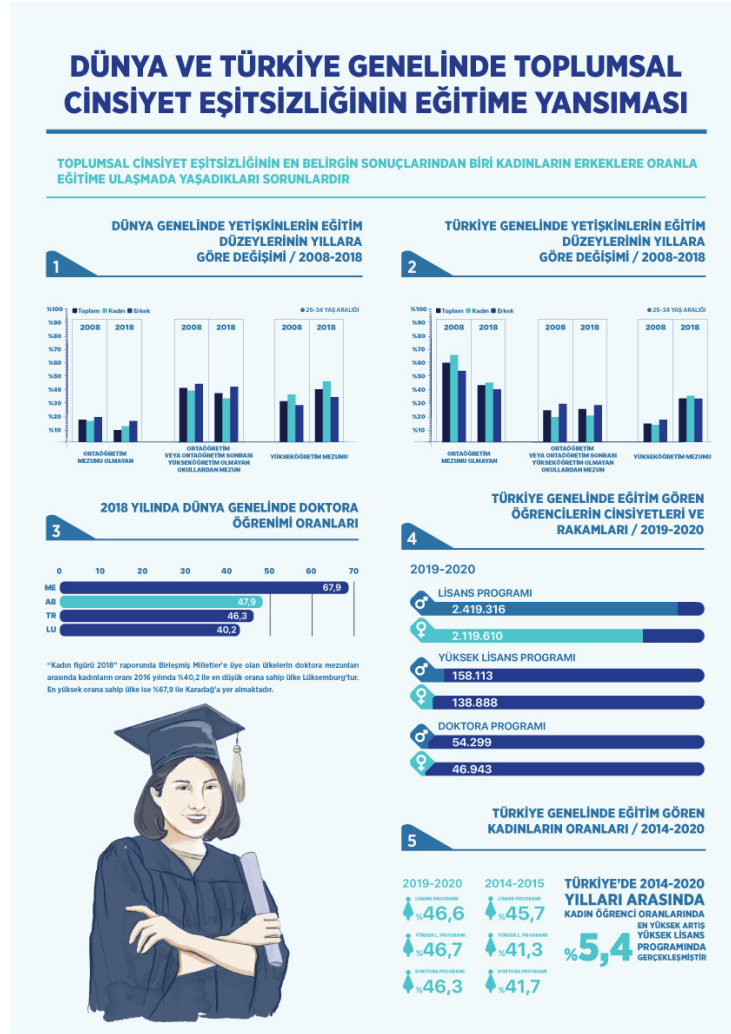
Modern toplumda problem haline gelmiş olan toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda dünya genelindeki durumun anlaşılması için tasarımda genel bilgiler aktarılmaktadır. Uluslararası yayınlardan elde edilen veriler ışığında ülkelerin genel durumları ve sıralamalarından söz edilmektedir. Tasarımda konuya uygun ana başlıklar ve alt başlıklarla tasarımsal bir hiyerarşi oluşturulmuştur. Görselde ise güçlü bir kadın figürü seçilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda en başarılı ilk üç ülke, Türkiye'nin durumu ve dünya genelinde siyaset ve eğitimde kadınların temsil oranları verilmektedir.

Görsel 70: Küresel Sorun Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İsimli Bilgi Grafiği Çalışması, Doğançan Şahin

- **Dünya ve Türkiye Genelinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Eğitime Yansımaları**

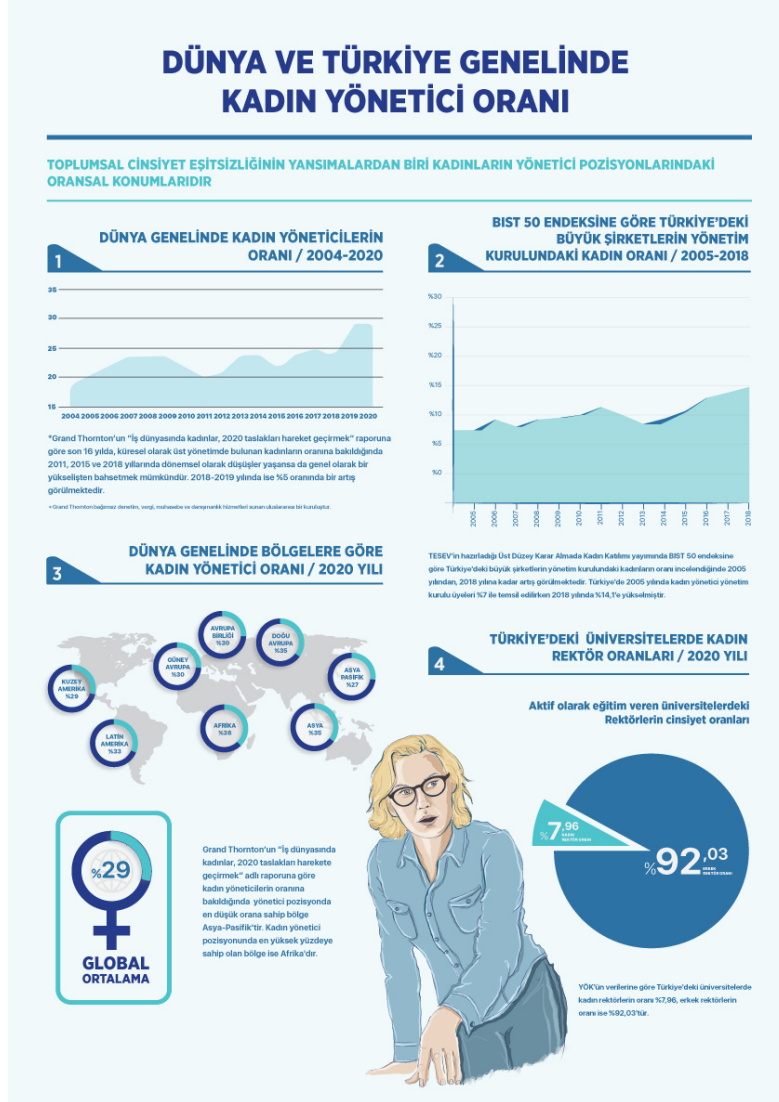
Tasarımda yurt dışı ve yurt içindeki kadınların eğitim seviyeleri ve oranları konusunda veriler aktarılmaktadır. Dünya ve Türkiye genelinde yetişkinlerin eğitim düzeylerinin yıllara göre değişimi, dünya genelindeki doktora eğitim seviyesi, Türkiye özelinde yükseköğretimdeki kadın öğrenci rakamları ve oranları verilerle aktarılmaktadır. Görselde kendinden emin ve mutlu bir figür seçilmiştir.

Görsel 71: Dünya ve Türkiye Genelinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Eğitime Yansımaları İsimli Bilgi Grafiği Çalışması, Doğanca Şahin

• Dünya Genelinde Kadın Yönetici Oranı

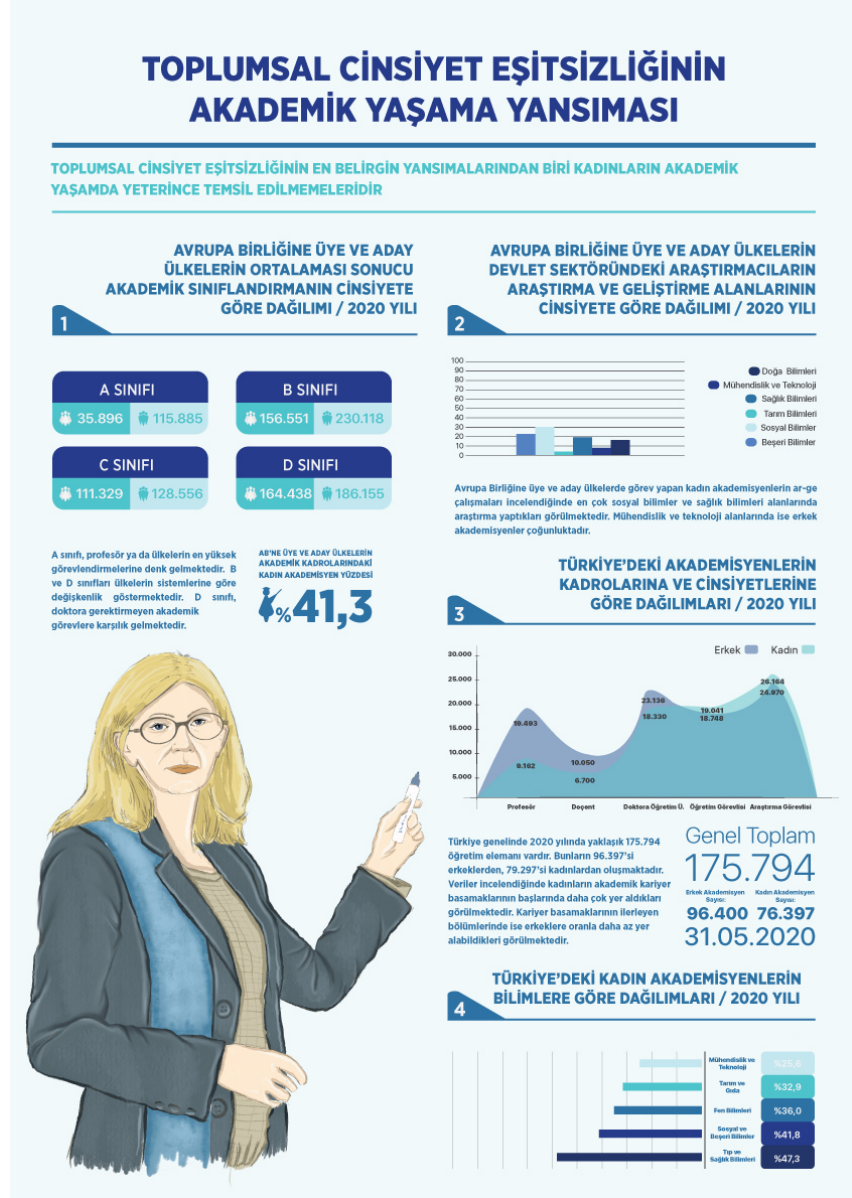
Tasarımda dünya genelindeki kadınların yönetici pozisyonlarındaki temsilleri yer almaktadır. Dünya ve Türkiye'deki kadınların yönetici oranları, bölgelere göre dağılımları ve akademik camiadaki temsilleri verilerle aktarılmaktadır. Görselde ise yönetici konumlarında kadın bireylerin de yer aldıklarını ifade etmek için yönetici bir bireyi tasvir eden bir figür kullanılmıştır.

Görsel 72: Dünya Genelinde Kadın Yönetici Oranı İsimli Bilgi Grafiği Çalışması, Doğançan Şahin

• Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Akademik Yaşama Yansıması

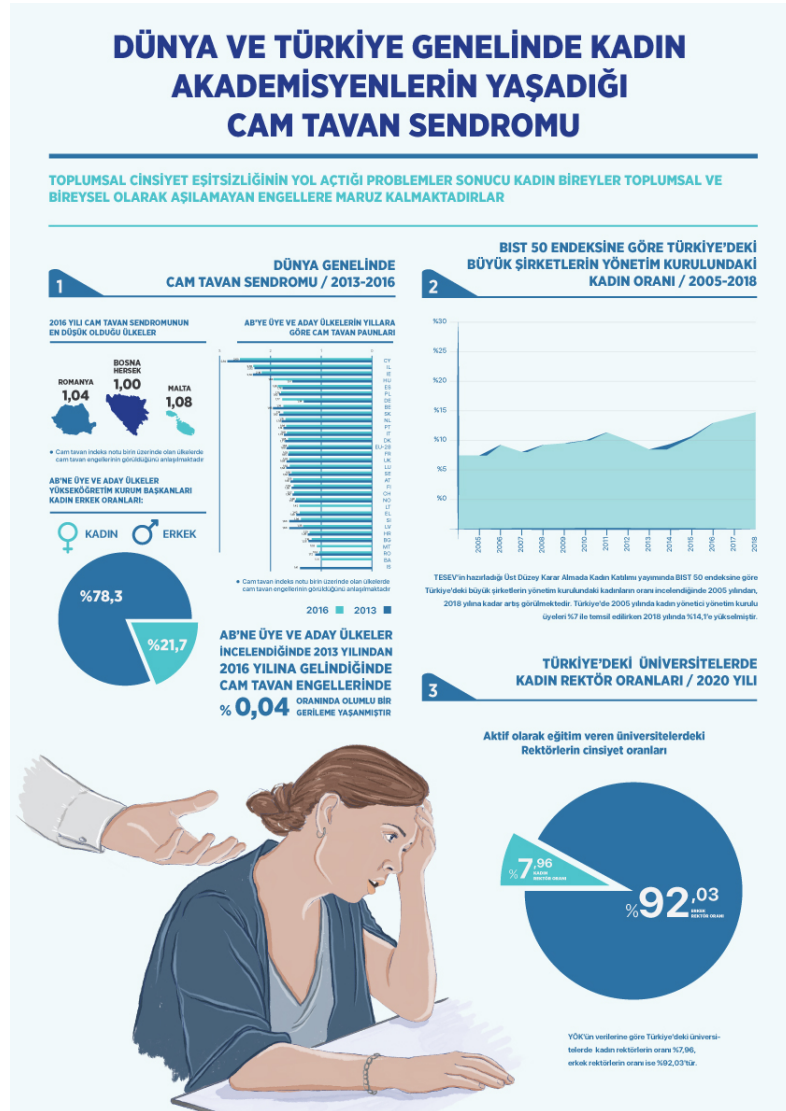
Tasarımda Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerin yüksek eğitim kurumlarındaki akademisyenlerin ortalaması baz alınarak unvanlarına göre sayıları, yurtdışı ve yurt içinde araştırma-geliştirmedeki cinsiyetlerine göre dağılımları ve bilim dallarına göre dağılımları verilmektedir. Görselde ise yükseköğretim kurumunda eğitim veren bir kadın figürü çizilmiştir.

Görsel 73: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Akademik Yaşama Yansıması İsimli Bilgi Grafiği Çalışması, Doğançan Şahin

- **Dünya ve Türkiye Genelinde Kadın Akademisyenlerin Yaşadığı Cam Tavan Sendromu**

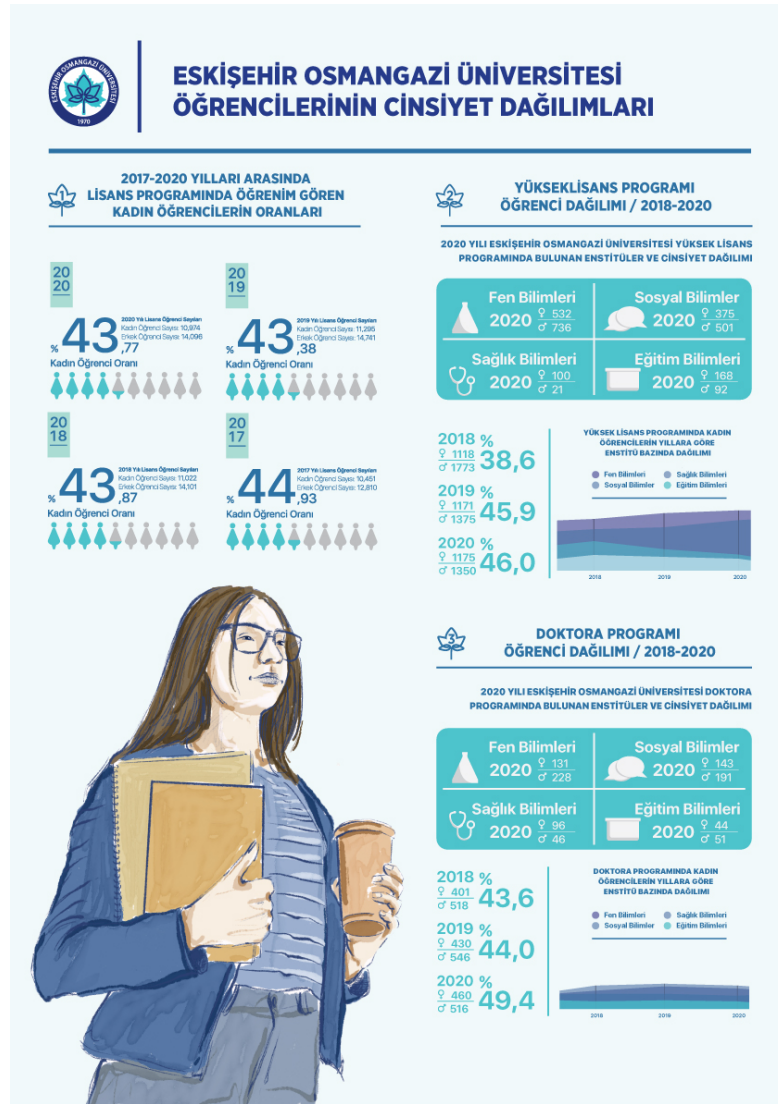
Tasarımda cam tavan indeksine göre en eşitlikçi üç ülke, Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerin yıllara göre durumları ve yüksek öğretim kurumu başkan oranları yer almaktadır. Türkiye özelinde ise şirketlerdeki kadın yöneticiler ve üniversitelerde kadın rektör oranları verilmektedir. Görselde ise yaşanan dezavantajlı durumların bireyler üzerindeki etkileri tasvir etmek için bir figür seçilmiştir.

Görsel 74: Dünya ve Türkiye Genelinde Kadın Akademisyenlerin Yaşadığı Cam Tavan Sendromu İsimli Bilgi Grafiği Çalışması, Doğanca Şahin

• Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları

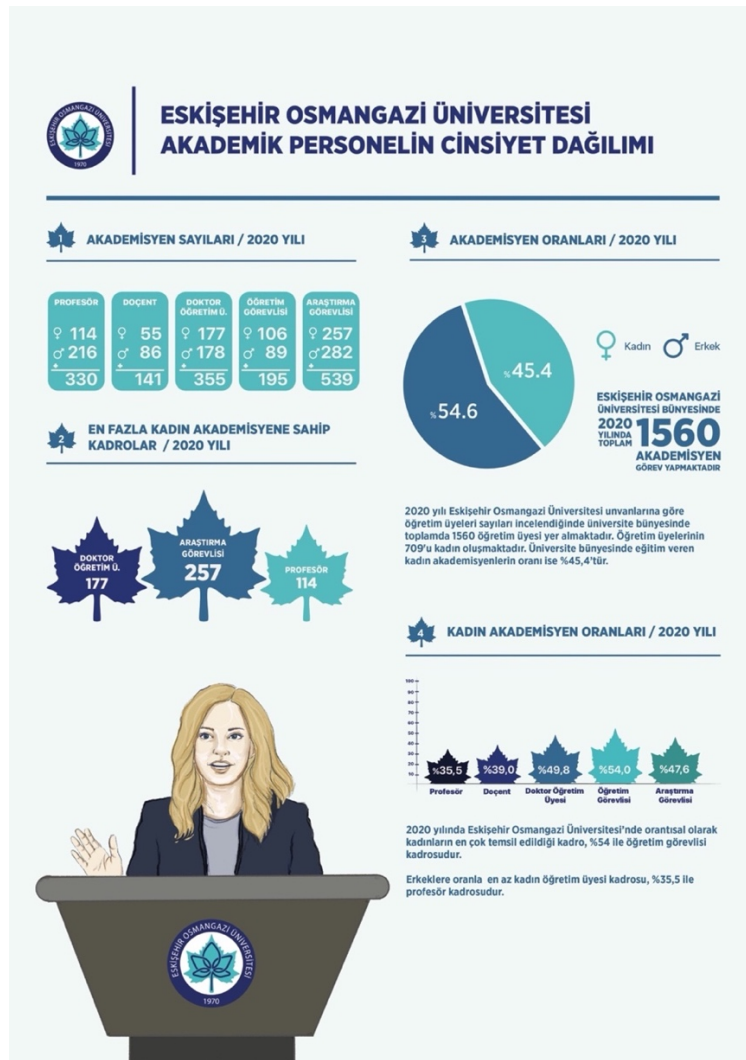
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde lisans, yüksek lisans ve doktoradan mezun olan öğrencilerin rakamları ve cinsiyet dağılımları verilmektedir. Öğrenci sayılarının yıllara göre karşılaştırmasının yapılabilmesi için veri görselleştirme uygulama alanlarından yararlanılmıştır. Böylelikle karmaşık verilerin basit bir şekilde aktarımının sağlanması amaçlanmıştır. Görselde ise toplumsal cinsiyet rollerinin baskıladığı kıyafet kültüründen ziyade feminenlikten uzak bir figür çizilmiştir.

Görsel 75: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları İsimli Bilgi Grafiği Çalışması, Doğanca Şahin

- **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Akademik Personelin Cinsiyet Dağılımı**

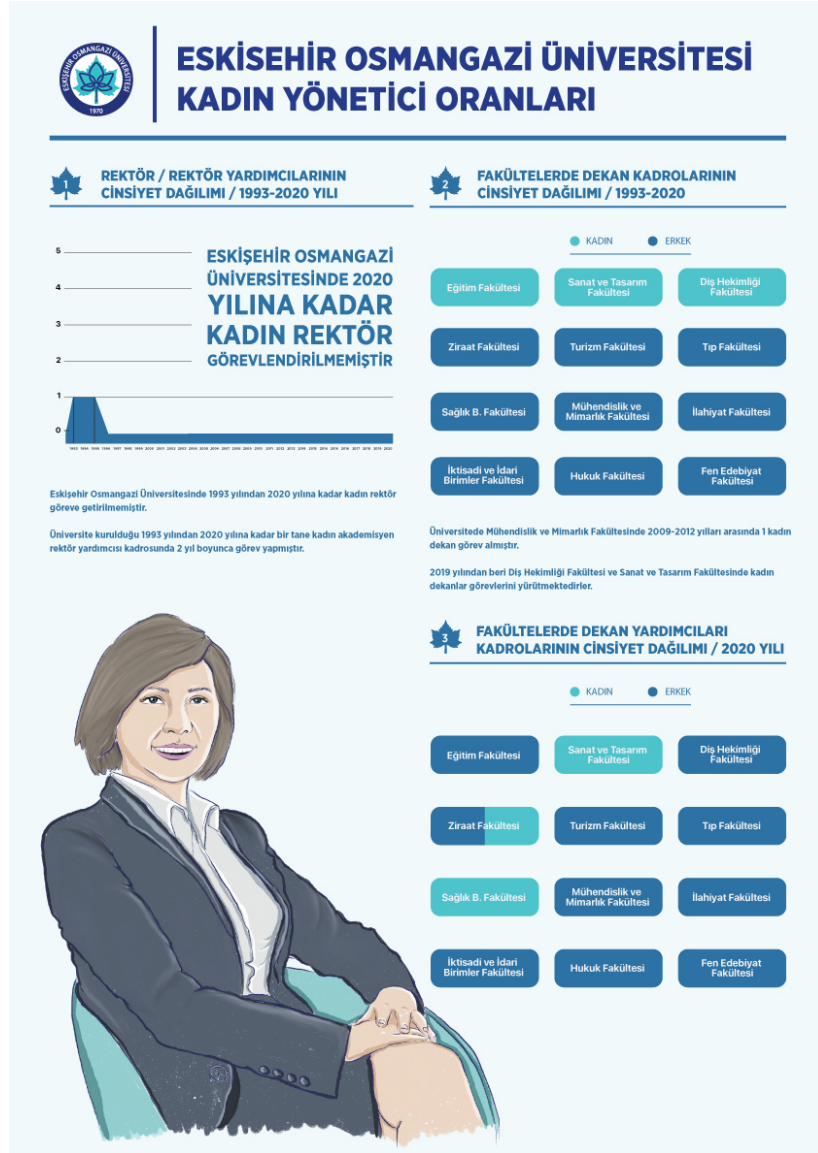
Tasarımda Eskişehir Osmangazi Üniversitesindeki akademisyenlerin cinsiyet rakamları, en fazla kadın akademisyene sahip kadrolar ve üniversite bünyesindeki cinsiyet oranları verilmektedir. Çalışmada üniversitenin logosunda yer alan çınar yaprağı deseninden yararlanılarak veri görselleştirmenin vurgusu artırılmaya çalışılmıştır. Görselde ise genç bir kadın akademisyen figürü tercih edilmiştir.

Görsel 76: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Akademik Personelin Cinsiyet Dağılımı İsimli Bilgi Grafiği Çalışması, Doğancaan Şahin

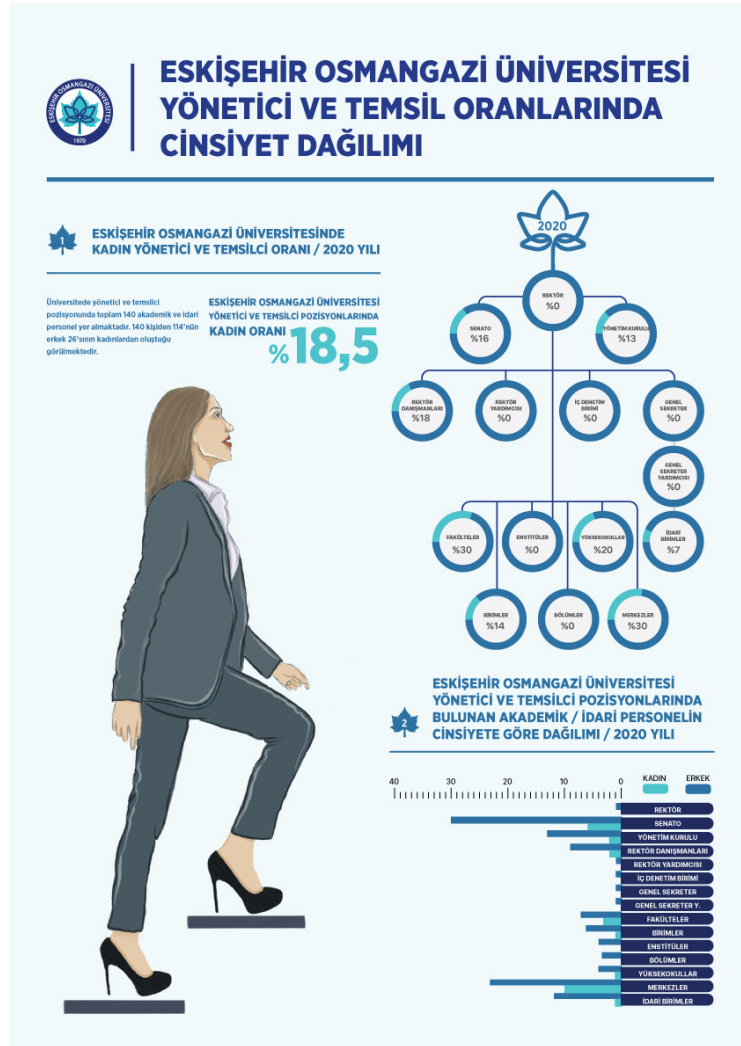
• Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Kadın Yönetici Oranları

Tasarımda üniversitenin ilk kurulduğu günden 2020 yılına kadar rektör, rektör yardımcılarının, dekan kadrolarının cinsiyet dağılımları, 2020 yılındaki dekan yardımcısı, bölüm başkanı, enstitü müdür, enstitü müdür yardımcıları ve yönetici kadrolarının cinsiyet dağılımları yer almaktadır. Çalışmanın vurgusunu artırmayı amaçlayan görselde ise mutlu ve özgüvenli bir kadın figürü tercih edilmiştir.

- **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yönetici ve Temsil Oranlarında Cinsiyet Dağılımı**

Çalışmada 2020 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde kadın yönetici oranları ile yönetici ve temsilci pozisyonlarında bulunan akademik/idari personelin cinsiyet dağılımlarına yer verilmektedir. Tasarım görselinde ise olumsuz bir mesaj iletilmemesi açısından kariyer basamaklarını çıkan bir kadın figürü tercih edilmiştir.

Görsel 78: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yönetici ve Temsil Oranlarında Cinsiyet Dağılımı İsimli Bilgi Grafiği Çalışması, Doğançan Şahin

SONUÇ

Modern toplumların sorunları arasında toplumsal cinsiyet eşitliği de gösterilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği problemlerinin başlıca nedenleri, cinsiyetler arasında oluşan dezavantajlı durumların yaratılmasıdır. Toplum tarafından cinsiyetlere atfedilen davranış şekillerinin bireylerin bazı haklara ulaşımında zorluklar yaşamasına sebep olmaktadır. Toplumsal davranış rolleri nedeniyle bireyler eğitim olanaklarına erişimde zorluklar yaşamaktadır. Rol kalıplarının yarattığı dezavantajlı durumlar yükseköğretim kurumlarında da yaşanmaktadır. Üniversiteler toplumun bir parçası ve kültürün aktarımını sağlayan kurumlar olması nedeniyle toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki politikaları önem arz etmektedir. Yakın dönemlerde daha fazla tartışma ve araştırma konusu olmasına rağmen üniversitelerde tam anlamıyla bir cinsiyet eşitliğinden söz edilememektedir. Dünya genelinde yükseköğretim kurumlarındaki öğrenci oranlarında eşitliğe yakın bir tablo çizilmektedir. Akademik kariyerinin başlarında eşitlikçi olan oranlar kariyer basamaklarının ilerlemesiyle birlikte giderek azalmaktadır. Benzer durumlar yükseköğretim kurum yöneticilerinde de yaşanmaktadır.

Türkiye’de yakın dönemde kadın öğrenci rakamlarında olumlu artışlar yaşanmaktadır. Üniversitelerde kadınlar profesör kadrosunda %32’lik bir oranla Avrupa Birliği genel ortalamasından daha yüksek oranda eğitim vermektedirler. Yükseköğretim yönetici kadrolarında ise dünya genelinde olduğu gibi oldukça düşük oranlarda yer almaktadırlar. Türkiye’deki üniversiteler içerisinde bulunan Eskişehir Osmangazi Üniversitesi 1970 yılında Eskişehir’de Tıp, Mühendislik-Mimarlık ve Fen-Edebiyat fakültelerinin kurulması ile Anadolu Üniversitesine bağlanmıştır. Devamında yeni açılan bölümler ile 1993 yılında Osmangazi Üniversitesi adıyla yeniden yapılanarak 2005 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi olarak isim değişikliğine gitmiştir. 6 kampüs, 11 fakülte, 4 meslek yüksekokulu ve 4 enstitü ile eğitim verilmektedir. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi’nde toplumsal cinsiyet eşitliği konusu ile ilgili incelemeler yapılmıştır. Üniversitede 2017 yılından 2020 yılına kadar geçen sürede kadın öğrenci oranlarında %44,93’ten %43,77’ye kadar bir düşüş yaşanmıştır. Yüksek lisans programında 2018 yılında %38,6 oranında kadın öğrenci varken 2020 yılında bu oran

%46'dır. 2018 yılında doktora programında %43,6 oranında kadın öğrenci varken 2020 yılına gelindiğinde %49,4'e yükselmiştir.

Üniversitedeki kadın akademisyenlerin oranları incelendiğinde 2020 yılında orantısal olarak en çok öğretim görevlisi kadrosunda görev alınmıştır. Profesör kadrosunda ise %35,5 oranında temsil edilmektedirler. Üniversite bünyesinde temsilciler ve yönetici kadrolarında eşitlikçi bir tablodan söz edilememektedir. Üniversite kuruluş tarihinden beri kadın rektör görevlendirilmemiştir. 2020 yılında 16 fakültede 3 kadın dekan yer alırken, üniversite genelinde 3 fakültede kadın dekan yardımcısı görevlendirilmiştir. 57 bölüm başkanı arasında 18 kadın bölüm başkanı vardır. Üniversitede 4 enstitüde eğitim verilmektedir. 3 enstitüde kadın müdür ve müdür yardımcısı yer almamaktadır. Rakamsal olarak eşitlik sağlansa dahi cinsiyet eşitliğinin sağlandığı anlamına gelmemektedir. Eşitliğin sağlanabilmesi için bireylerin kendi sözel, psikolojik ve davranışsal olarak duyarlı olmaları gerekmektedir. Farkındalığın artırılabilmesi için yükseköğretim kurumlarının araştırma ve geliştirme konuları arasına toplumsal cinsiyet eşitliğini almaları gerekmektedir.

Farkındalığa ulaşılabilmenin birçok yolu vardır. Bunlardan birisi görsel iletişim uygulama alanlarıdır. Bireyler arası iletişimin sağlanabilmesi için görsel iletişim uygulama alanlarından sıklıkla yararlanılmaktadır. Bu bağlamda üniversiteler toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bilgilendirme tasarımı uygulama alanlarından olan bilgi grafikleri (infografik) tasarımlarından yararlanmaktadırlar. Bilgi grafiklerinin karmaşık ve anlaşılması zor verilerin aktarımını kolaylaştırması nedeniyle tercih edilmektedir. Araştırmacı tarafından yurt dışı, yurt içi ve Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki durumları araştırılarak üretilen tasarımlarla farkındalığının artırılabilmesi ve durumların kıyaslanması amaçlanmıştır.

Üniversitelerdeki toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yapılan bilgilendirme tasarımlarının bireylere aktarım sürecinde planlı, anlaşılabilirliği yüksek ve estetik tasarımların üretimi önem arz etmektedir. Bilgilendirme tasarımı yapan tasarımcıların görsel iletişim sayesinde hedef kitleye uyarıcı ve farkındalığın artırılması konusunda katkı sağlayacağı söylenebilmektedir. Bu yüzden bilgi grafikleri (infografik) tasarımların profesyoneller tarafından üretilerek niteliğinin artırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akca, F. (2018). “Anadolu Ajansı İnfografik Uygulamalarının Haber Tasarım Cemiyeti (Society For News Design) Ölçütleriyle Değerlendirilmesi”, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Aksoy, T. (2019). “Bir İletişim Aracı Olarak İnfografik; Ordu İli Turizm İnfografik Uygulamaları,” Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Arıcı, F. “Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algılar ve Psikolojik İyi Oluş”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Aybay, C. (2015). “Yükseköğretim Kurumlarının Grafik Eğitimi Verilen Lisans Programlarında Bilgilendirme Tasarımı Dersinin Gerekliliği ve Bir Ders Önerisi”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Aybay, C. (2017). “Bilgilendirme Tasarımında Disiplinlerarası Tasarım İş birliği ve Grafik Tasarımın Bu İşbirliğindeki Yeri”, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication C: 7, No: 3, ss. 9-17.*
- Berktaş, F. (2000). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın*, Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Ceylan, F. (2019). “Mentorluk Kavramı ve Mentorluğun Bireysel Kariyer Üstündeki Etkisi”, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Cüceoğlu, A. (2004). “Toplam Kalite Anlayışının Kamu Sektöründe Uygulanması ve Batman Örneği,” Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Demiray, E. (2013). “Uzaktan Eğitim ve Kadın Eğitiminde Uzaktan Eğitimin Önemi”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, C: 2, No: 2, ss. 155-168.*
- Doğan, H. Ö. ve Piyal B. (2017). “Toplumsal Cinsiyetle İlişkili Sorunlar”, *Turkish Journal of Public Health, C: 15, No: 2, ss.150-163.*
- Doğan, S. (2020). “Kadın Yöneticilerin Örgütsel Psikolojik Sermaye Düzeyleri ve Cam Tavan Algılarının Liderlik Tarzları Bağlamında İncelenmesi”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Doktora Tezi.

- Dökmen, Z. Y. (2012). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Dur, B. İ. U. (2011). “Bilgilendirme Tasarımında İlkeler, Öğeler ve Uygulama Sorunları Bilgilendirme Tasarımı Uygulaması”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Sanatta Yeterlilik Tezi.
- Durmuş, D. A. (2019). “Etkileşimli İnfografik: Türkiye Bağımsız Sinema Tarihi Örneği”, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Basılmış Sanatta Yeterlilik Tezi.
- Eagly, A. H. ve Wood, W. (2012), “Social Role Theory”, *University of Southern California*, C: 7, No:1, ss. 458-476.
- Çubuk, F. (2012). “Pazarlamada Uygulamaya Yönelik Yeni Bir Yaklaşım: Nöropazarlama”, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Ersöz, G. A. (2016). *Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Girginer, U. H. (1994). “Türk Toplumunda Cinsiyet Rollerini Algısı”, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Gökçe, O. ve Şahin A. (2003). “Yönetimde Rol Kavramı ve Yönetimsel Roller”, *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, C: 3, No: 6, ss. 133-156.
- Göker, Z. G. ve Polatdemir, A. (2019). “Türkiye’de Yükseköğretimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Mekanizmaları: Bir Temel Değerlendirme Çalışması”, *Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Mükemmeliyet Merkezi*, ss. 19
- Güldü, Ö. ve Kart, M. (2009). “Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme”, *Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, C: 64, No: 3, ss. 97-116.
- Güler, T. (2008). “Grafik Tasarımda Yeni Bir Alan: Bilgilendirme Tasarımı ve Bir Uygulama”, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Basılmış Sanatta Yeterlilik Tezi.
- Gülrenk, K. (2015). “Görsel İletişimde Bilgi Mimarlığı ve İnfografik Tasarımlar”, İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.

- Gürsu, İ. (2020). "Pandemi Sürecinde Bilgilendirme Tasarımı", *Kültür ve Sanat Dergisi*, C: 6, No: 1, ss. 1-13.
- Horn, E. R. (2009). "Bilgilendirme Tasarımı: Yeni Bir Mesleğin Doğuşu", *Görsel İletişim Kültürü Dergisi*, C: 28, ss.30-39.
- İlknur, Ç. (2019). "Türkiye'deki Üniversitelerde Kadın İşgücü ve Bartın Üniversitesi'ndeki Kadın Akademisyenler Üzerine Bir Araştırma", Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Kabadayı, L. (2004). "Toplumsal Cinsiyet ve Film '90'lı Yıllarda ABD-İspanya-Hong Kong ve Türk Sinemasında Üretilen Filmlerde Toplumsal Cinsiyet Olgusunun Feminist Yaklaşımla İncelemesi", Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Doktora Tezi.
- Karaaliğlu, S. (2015). "Üniversite Yerleşkelerinde Yer Alan Bilgilendirme Tasarımı Ürünlerinin İncelemesi", Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Karaca, A. (2007). "Kadın Yöneticilerde Kariyer Engelleri: Cam Tavan Sendromu Üzerine Uygulamalı Bir Araştırma", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Karasar, N. (1984). *Bilimsel Araştırma Metodu*, Hacettepe Taş Kitapçılık, Ankara.
- Karcıoğlu, F. ve Leblebici, Y. (2014). "Kadın Yöneticilerde Kariyer Engelleri", *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C: 28, No: 4, ss. 1-20.
- Keskin, F. ve Ulusan, A. (2016). "Kadının Toplumsal İnşasına Yönelik Kuramsal Yaklaşımlara Dair Bir Değerlendirme", *İletişim Fakültesi Dergisi*, C: 6, No: 26, ss. 47-68.
- Kılınç, U. ve Alparslan, A. M. (2014). "Yükseköğretimde Mentörlük: Mentör ve Menti Bakış Açılarını Belirlemeye Yönelik Bir Uygulama", *Yükseköğretim Dergisi*, C: 4, No: 2, ss. 91-101.
- Köybaşı, P. G. (2020). "Histeriden Oedipus'a: Freud Teorisinde Kadınlık ve Cinsellik", *Bilim ve Aydınlanma Akademisi*, C: 3, No: 3, ss. 203-212.
- Küçük, M. (2019). "Görsel İletişim Tasarımı Bağlamında Bilgilendirme Tasarımına İlişkin Bir Eylem Araştırması", Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmış Doktora Tezi.

- Mert, Ö. (2019). “Marmaray İstasyonlarında Yer Alan Bilgilendirme Grafiklerinin İncelenmesi”, *Maarif Mektepleri Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, No: 32, ss. 25-37
- Oral, G. (2009). “Dosya: Bilgilendirme Tasarımı”, *Görsel İletişim Kültürü Dergisi*, C: 28, ss. 82-83.
- Ökten, G. (2012). “İç Mimarlık Mesleği Özelinde Tasarım ve Tasarımcı Kavramlarının Algılanışı ve ‘Tasarımcı Kimdir?’ Sorusuna Yanıt Aramak Üzerine Bir Okuma”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Öngen B. ve Aytaç S. (2013). “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi”, *Sosyoloji Konferansları*, C: 1-18, No: 48, ss. 1-18.
- Özaydınlık, Ş. (2014). “Evli Çiftlerin Evlilik Uyumu İle Kişilik Özellikleri ve Romantik İlişkilerindeki Sosyal İlginin İncelenmesi”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Öztuna, H. Y. (2009). “Evrensel İletişimin Yeni Görsel Biçimi: ISOTYPE”, *Grafik Tasarım Dergisi*, No: 28, ss. 62-66.
- Öztürk, A. (2011). “Kadın Öğretim Elemanlarının Cam Tavan Sendromu Üzerine Bir Araştırma: Ankara Üniversitesi Örneği”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Özvrılmaz, S. ve Aksu, H. (2017). “Çalışma Durumunun Kadın Sağlığına Etkileri”, *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, C: 26, No: 2, ss. 153-162.
- Powell, G. N. ve Butterfield, D. A. (1994), “Investigating The "Glass Ceiling" Phenomenon: An Empirical Study Of Actual Promotions To Top Management”, *Academy of Management Journal*, C: 37, No: 1, s. 68-86.
- Sancar, E. D. (2013). “Televizyon Dramalarında Annelik Temsilinin İzleyici Tarafından Alınlanması: Adını Feriha Koydum”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Savaş, G. (2018). “Türkiye’de Yaşayan Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liği Algısı- Gender (In) Equality Perception of Individuals Living in Turkey”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 1, No: 2, ss. 101-121.

- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). “Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 21, No: 2, ss. 419-426.
- Sönmez, V. (2012). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Şahin, C. ve Keskin, B. ve Köse, E. (2016). “Meslek Yüksekokulları Grafik Tasarımı Ders Programlarında Matbaa Derslerinin Yeri: İstanbul Örneği”, *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, C: 6, No: 1, ss. 48-55.
- T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2008). “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı, 2008-2013”
- Taş, N. Ö. (2018). “Bir İletişim Engeli Olarak Stereotipler: Fi Dizisi Üzerine Bir Analiz”, *1st International CICMS Conference Proceeding*, ss.477-489.
- Terzioğlu, F. ve Taşkın, L. (2008). “Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünün Liderlik Davranışlarına ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları”, *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, C: 12, No: 2, ss. 62-67.
- Tezcan, M. (1992). *Eğitim Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Topçu, H. (2011). “Psikanalitik Bir Okuma Denemesi: Elektra Kompleksi Işığında Aşk-ı Memnu”, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C: 2, No: 21, ss.1-6.
- Tuncer, S. (2019). “Cinsiyetlendirilmiş Bir Kurum Olarak Akademi: Türkiye’de Akademinin Cinsiyet Kültürüne Bakmak”, *Kültür ve İletişim Dergisi*, C: 44, ss. 173-208.
- Turan, H. ve Şen, M. L. (2014). “Büyükşehir Belediyelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algısı: Stratejik Planlar Üzerine Bir Araştırma”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C: 16, No: 1, ss. 53-72.
- Turgut, A. E. (2016). “Ankara İlinde Yetiştirme Yurdunda Kalan 15 Yaş ve Üstü Ergenlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmış Yüksek Lisans Tezi.
- Ünlü, S. (1995). *Psikoloji*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, Yayın No: 1288. Eskişehir.
- Vatandaş, C. (2011). “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”, *Istanbul Journal of Sociological Studies*, C: 0, No: 35, ss. 29-56.
- Yıldırım, C. (1966). *Eğitimde Araştırma Metodları*, Akyıldız Matbaası, Ankara.

Yılmaz, G. K. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, Ankara.

İNTERNET KAYNAKLARI

UNESCO Milli Komisyonu, *Okuryazarlık Günü Mesajı*, 2016, (Çevrimiçi)

<https://www.unesco.org.tr/Home/AnnouncementDetail/179>, 11 Nisan 2020.

WEF, *The Global Gender Gap Report*, 2017, (Çevrimiçi)

<https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2017>, 15 Nisan 2020.

WEF, *The Global Gender Gap Report*, 2018, (Çevrimiçi)

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf, 26 Haziran 2020.

TÜİK, *İstatiklerle Kadın*, 2019 (Çevrimiçi)

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2019-33732>, 14 Nisan 2020.

Koç Holding ve AÇEV, *Ülkem İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekliyorum*,

(Çevrimiçi) <https://dundenbugune.ulkemicin.com.tr/upload/files/bilgikitleri/ACEV-A5-KITAPCIK-220615-SON.pdf>, 27 Haziran 2020.

OECD, *Adult Education Level*, 2019 (Çevrimiçi) <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm>, 25 Eylül 2020.

Türk Dil Kurumu, 2020 (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 24 Mart 2021.

Avrupa Komisyonu, *She Figures*, 2018 (Çevrimiçi)

https://ec.europa.eu/info/publications/she-figures-2018_en, 1 Mart 2021.

Grandthornton, *Women In Business 2020: Putting the Blueprint Into Action*, 2020,

(Çevrimiçi) https://www.granthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/women-in-business/2020/women-in-business-2020_report.pdf, 18

Kasım 2020.

İİİD, *Definitions*, 2020 (Çevrimiçi) <https://www.iiid.net/home/definitions/>, 15 Mart 2020.

OECD, *Education At a Glance*, 2018 (Çevrimiçi)

https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2018_eag-2018-en,

9 Eylül 2020.

YÖK, *Yükseköğretim Bilgi Yöntem Sistemi*, 2020 (Çevrimiçi)

<https://istatistik.yok.gov.tr/>, 1 Eylül 2020.

YÖK, *Devlet Üniversitelerimizin Rektörleri*, 2020 (Çevrimiçi)

<https://www.yok.gov.tr/ректорlerimiz/devlet-universitesi-rektorleri>, 25 Eylül 2019.

UNDP, Human Development Report, 2006, (Çevrimiçi)

<http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/267/hdr06-complete.pdf>, 20 Eylül 2020.

UNDP, *Toplumsal Cinsiyete Duyarlı İletişim Rehberi: İletişimi Yeniden Düşünmek*, 2019, (Çevrimiçi)

<https://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/UNDP-TR->

[ToplumsalCinsiyet-iletisim-rehber.pdf](https://www.tr.undp.org/content/dam/turkey/docs/Publications/UNDP-TR-ToplumsalCinsiyet-iletisim-rehber.pdf), 25 Eylül 2020

GÖRSEL KAYNAKÇASI

Dünya Ekonomik Forumu, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018, 20 Mayıs 2021.

TÜİK, <https://bit.ly/36IgB3V>, 27 Haziran 2020.

OECD, <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm>, 25 Haziran 2020.

OECD, <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm>, 27 Haziran 2020.

Tarih Türklerde Başlar,

<https://tarihturklerdebaslar.files.wordpress.com/2011/11/gc3b6k-alf.jpg>, 18 Mayıs 2020.

Wikimedia,

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/c/c3/Dalrunor.svg/410pxDalrunor.svg.png>, 22 Mayıs 2020.

Wikimedia, https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/ba/Yu_Chi_Thu.jpg, 15 Eylül 2020.

Wikiwand, https://www.wikiwand.com/en/Howard_G._Funkhouser, 16 Eylül 2020.

Wikipedia,

https://en.wikipedia.org/wiki/Gemma_Frisius#/media/File:Gemma_Frisius_Driehoeks_meting.jpg, 16 Eylül 2020.

Wikimedia,

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/66/Grados_de_la_Longitud.jpg, 17 Eylül 2020.

Wikimedia,

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a4/Edmond_Halley%27s_map_of_the_trade_winds%2C_1686.jpg, 18 Eylül 2020.

Wikimedia,

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f6/Nolli_detail_pantheon.jpg, 18 Eylül 2020.

Wikimedia,
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f6/Nolli_detail_pantheon.jpg, 18 Eylül 2020.

Matematiksel, <https://124.im/O7vp>, 26 Eylül 2020.

Wikipedia,
https://tr.wikipedia.org/wiki/Charles_Joseph_Minard#/media/Dosya:Minard.png, 26 Eylül 2020.

Tuwien,
http://ieg.ifs.tuwien.ac.at/~aigner/teaching/ws06/infovis_ue/img/techniqueimages/full-size/marey_train-schedule.jpg, 22 Eylül 2020.

İstanbul Sabiha Gökçen, <https://www.sabihagokcen.aero/kurumsal-bilgiler/basin-odasi/kurumsalfilmler/mahb-kurumsal-filmi>, 15 Haziran 2020.

İstanbul Sabiha Gökçen, http://map.sabihagokcen.aero/index_gelen.aspx, 15 Haziran 2020.

Pining İş Kayıt Formu,
<https://i.pining.com/564x/3c/2e/c8/3c2ec8d467f29cb4e7200df8ce962243.jpg>, 13 Ağustos 2020.

Dribbble,
https://cdn.dribbble.com/users/1231641/screenshots/6792188/create_account_step_1_4x.png?compress=1&resize=800x600 , 20 Ağustos 2020.

Pining Kullanım Kılavuzu,
https://cdn.dribbble.com/users/1231641/screenshots/6792188/create_account_step_1_4x.png?compress=1&resize=800x600, 3 Ağustos 2020.

Pining Kullanım Kılavuzu,
<https://i.pining.com/564x/4c/46/31/4c4631da9de688a7d6c2440ddb643dcd.jpg>, 3 Ağustos 2020.

Pining İsviçre Ekonomi Haritası,
<https://i.pining.com/564x/e5/30/fb/e530fbee978dcf466883a4f30252350a.jpg>, 5 Ağustos 2020.

Pining İsviçre Ekonomi Haritası,

<https://i.pining.com/564x/9e/74/e5/9e74e51e586be3c74fcb602b074e45e2.jpg>, 5 Ağustos 2020.

Medyascope, <https://medyascope.tv/wpcontent/uploads/2019/01/Aral%C4%B1kenf.jpg>, 13 Mayıs 2020.

Medyascope,

<https://i.pining.com/564x/9e/74/e5/9e74e51e586be3c74fcb602b074e45e2.jpg>, 13 Mayıs 2020.

Medyascope, <https://medyascope.tv/wpcontent/uploads/2019/01/Aral%C4%B1kenf.jpg> , 13 Mayıs 2020.

The Data School, <https://www.thedataschool.co.uk/wpcontent/uploads/2018/03/0.-Initial-Viz.png>, 15 Mayıs 2020.

Microsoft Support, <https://124.im/aQWF>, 29 Mayıs 2020.

Microsoft Support, <https://support.office.com/tr-tr/article/office-te-kullan%C4%B1labilen-grafikt%C3%BCrleri-a6187218-807e-4103-9e0a-27cdb19afb90>, 30 Mayıs 2020.

Microsoft Support, <https://support.office.com/tr-tr/article/office-te-kullan%C4%B1labilen-grafikt%C3%BCrleri-a6187218-807e-4103-9e0a-27cdb19afb90>, 31 Mayıs 2020.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), https://www.who.int/images/default-source/wpro/health-topic/covid19/slide2.jpeg?sfvrsn=6fc5f651_6, 10 Nisan 2020.

T. C. Sağlık Bakanlığı, <https://covid19.saglik.gov.tr/>, 11 Nisan 2020.

Kanada İstatistik Kurumu, <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/11-627-m/11-627-m2020021-eng.pdf>, 2 Şubat 2021.

UNESCO, <https://www.iesalc.unesco.org/en/2021/03/08/unesco-iesalc-report-asserts-that-gender-inequality-in-higher-education-remains-a-universal-issue/>, 8 Mart 2021.

UNESCO, <https://www.iesalc.unesco.org/en/2021/03/08/unesco-iesalc-report-asserts-that-gender-inequality-in-higher-education-remains-a-universal-issue/>, 8 Mart 2021.

Effat Üniversitesi, <https://www.effatuniversity.edu.sa/English/Media-Center/Pages/Infographics.aspx>, 15 Mart 2021.

Elearners, https://www.elearners.com/sites/all/files/public/images/influential-women-in-higher-education4_lightbox.png, 17 Mart 2021.

YÖK İstatistik, istatistik.yok.gov.tr, 22 Mart 2020.

YÖK Akademi Kadın Çalışmaları Birimi,

https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Kadinlarin_Mesleki_Egitimi_ve_Kadin_%C4%B0stihdami_Sempozyumu.pdf, 25 Eylül 2019.

Atılım Üniversitesi, https://www.atilim.edu.tr/uploads/pages/esitlikte-atilim-projesi-1538036269/1541743183bilimsel_poster_kad%C4%B1n_dostu.ppt, 20 Mart 2021.

Atılım Üniversitesi, <https://www.atilim.edu.tr/uploads/pages/esitlikte-atilim-projesi-1538036269/1538051166-tarih.jpg>, 20 Mart 2021.

Kadir Has Üniversitesi, <https://124.im/eX34v2>, 25 Mart 2021.

Yaşar Üniversitesi, <https://124.im/Vk>, 26 Mart 2021.

Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/18486#!>, 28 Mart 2021.

